

VOIMAANTUMISTA JA EMANSIPAATIOTA

Työntekijöiden käsityksiä maahanmuuttajainasiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja selviytymistä tukevasta työstä

Mari Lehtikangas

Pro gradu -tutkielma

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden

ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

kevät 2013

VOIMAANTUMISTA JA EMANSIPAATIOTA

Työntekijöiden käsityksiä maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja selviytymistä tukevasta työstä

Lehtikangas, Mari

Sosiaalityö

Pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaajat: Virkki, Tuija & Virokannas, Elina

Kevät 2013

sivumäärä: 109 sivua

Tutkimukseni tehtävänä on selvittää, millä tavoin monikulttuurista väkivaltatyötä tekevät työntekijät näkevät maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan ja selviytymistä tukevan työn. Tavoitteenani on lisätä tietämystä siitä, kuinka työntekijöiden erilaiset käsitystavat maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ovat yhteydessä väkivaltatyön sisältöihin ja tavoitteisiin.

Tutkimukseni paikantuu työntekijöiden puheessaan rakentamiin tulkintoihin parisuhdeväkivallasta ja selviytymistä tukevasta työstä. Teemahaastatteluin kerätyn aineiston informantteina toimivat yhdeksän monikulttuurisessa yhdistyksessä työskentelevää ja monikulttuurista väkivaltatyötä tekevää työntekijää. Tutkimukseni yhtenä taustaoletuksena on käsitys todellisuuden kaksinaisesta luonteesta, jossa todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa samanaikaisesti sisältäen suhteellisen vakiintuneita ajattelu- ja toimintatapoja. Analyysimenetelmänä sovellan Goffmanin vuorovaikutukseen pohjautuvasta kehysanalyysistä rakennettua tulkintakehyksen käsitettä, jolla pystytään analysoimaan työntekijöiden käsityksiä tietystä aiheesta.

Analyysiosiossani esittelen kaksi toisistaan poikkeavaa, mutta työntekijöiden puheessa samanaikaisesti käytettyä tulkintakehystä. Voimaannuttavassa tulkintakehyksessä parisuhdeväkivalta määrittäytyy asiakkaiden yksilöllisissä elämäntilanteissa, joita työntekijät pyrkivät puheessaan ymmärtämään. Parisuhdeväkivallan yhteisenä seurauksena nähdään itsetunnon ja toimijuuden väheneminen. Toiminnan tavoitteena pidetään naisten yksilökohtaisena prosessina tapahtuvaa voimaantumista, jonka avulla naisten nähdään kasvattavan omaa toimijuuttaan, päätösvaltaansa ja itsetuntoaan. Emansipatorisessa tulkintakehyksessä maahanmuuttajanaisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta määrittäytyy sukupuolittuneeksi ilmiöksi, jota ylläpidetään ja oikeutetaan patriarkaalisilla rakenteilla. Työntekijöiden puheessa naiset ovat tietämättömiä omista oikeuksistaan ja mahdollisuuksistaan uudessa yhteiskunnassa. Selviytymistä tukeva työ näyttäytyy rakenteellisia tekijöitä murtavana, muuttavana ja tiedostavana toimintana. Kummassakin tulkintakehyksessä puhutaan väkivallan kulttuurisista tekijöistä, jotka tuovat tulkintakehyksien sisältöön oman lisäjuonteensa.

Tutkielman tuloksista voidaan päätellä, että maahanmuuttajien parisuhdeväkivaltaa ja selviytymistä tukevaa työtä käsitetään työntekijöiden puheessa tulkintakehyksien avulla, joissa on samankaltaisuuksia aikaisempiin väkivaltatyöstä tehtyihin tutkimuksiin. Lisäksi maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivallan liittyvät tilannekohtaisia, rakenteellisia ja kulttuurisia tekijöitä, joihin on kiinnitettävä erityistä huomiota selviytymistä tukevassa työssä. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja selviytymistä tukeva työ näyttäytyvät kahdessa tulkintakehyksessä sekä yksilöllisiä että sukupuolittuneita rakenteellisia tekijöitä huomioivaksi.

Avainsanat: Maahanmuuttajanaiset, parisuhdeväkivalta, kehysanalyysi, tulkintakehyks

EMPOWERMENT AND EMANCIPATION

Care Workers' Constructions of Intimate Partner Violence against Immigrant Women and Work against Violence.

Lehtikangas, Mari

Social Work

Master's Thesis

Faculty of Social Science

University of Jyväskylä

Supervisors: Virkki, Tuija & Virokannas, Elina

Spring 2013

Pages: 109 pages

The oral interpretations that the care workers make of domestic violence and the work that supports survival can be seen as the basis of my research. Nine care workers working in a multicultural association participated in theme interviews and the interviews were used as the material for this research. One of the presumptions of my research is the split nature of reality. Reality is constructed in social interaction but yet at the same time it contains a lot of already established ways of thinking and acting. As a method of analysis I use an applied version of Goffman's Frame Analysis, which has earlier been used in studies that emphasize the importance of the interviewees own interpretations of the discussed theme.

In my analysis I present two different, but in the care workers' talk simultaneously occurring, construal frames. In the construal frame of empowerment intimate partner violence was constructed through individual experiences and life situations that care workers were trying to understand. The care workers experienced that as a direct result of intimate partner violence the self-esteem and activity of the immigrant women decreased. The aim of the work was to empower women by increasing their own abilities to act, their own decision making power and their self-esteem. In the construal frame of emancipation intimate partner violence was seen as inequality of power between women and men which was born out of the patriarchy of gendered power constructions. In the care workers' talk the immigrant women are unknowing of their own rights and possibilities in their new society. The work that supports survival was seen as work that can break and change structural factors. In both construal frames the care workers speak about the cultural factors of violence.

The results of the research indicate that care workers use different construal frames when they interpret violence against immigrant women. These construal frames have similarities with earlier research about violence work. Violence against immigrant women connects to cultural, structural, gendered and individual level which needs to be taken into consideration in the work that supports the women's survival. The construal frames in this study combine these different factors as two larger entities that emphasize individual empowerment and structural emancipatory action.

Key words: Immigrant Women, Intimate Partner Violence, Frame Analysis, Construal Frame

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	3
2 MAAHANMUUTTAJANAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA JA SELVIITYMISTÄ TUKEVA TYÖ.....	7
2.1 Parisuhdeväkivallan monet määritelmät.....	7
2.1.1 Väkivallan selitysmallit.....	9
2.1.2 Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan selittäminen.....	12
2.2 Monikulttuurinen väkivaltatyö	14
2.2.1 Väkivaltatyön orientaatioiden perinteet ja nykytila Suomessa	14
2.2.2 Monikulttuurisen väkivaltatyön erityisasiantuntemuksen vaatimukset	17
3 TUTKIMUKSEN MENETELMÄLLISET RATKAISUT	22
3.1 Tutkimusaineisto.....	22
3.2 Aineistonkeruun prosessi	23
3.3 Tutkimuksen toteutuksen eettiset periaatteet	26
3.4 Kehysanalyysi tutkimusta ohjaavana menetelmänä	29
3.4.1 Kehysanalyysin taustalla sosiaalisen todellisuuden kaksinainen luonne	30
3.4.2 Tulkintakehys ja kehysten rakentuminen	31
3.5 Tutkijan omasta asettumisesta ja tutkimuksen luotettavuudesta	33
3.6 Analyysiprosessista tulkintakehysten rakentamiseen	35
4 TOIMIJUUDEN RAJOITUKSISTA VOIMAANTUMISEEN.....	39
4.1 Väkivallan seurausten ymmärtäminen	40
4.1.1 Toimintakyvyn rajoitukset	40
4.1.2 Pelon ja riippuvuussuhteiden merkitys	42
4.1.3 Kontekstuaalisten erojen ymmärtäminen	44

4.2	Tavoitteena voimaantuminen kulttuurisensitiivisyyden ehdoilla	46
4.2.1	Kulttuurisensitiivinen työote	52
4.2.2	Dialoginen suhde ja luottamus	55
4.2.3	Erilaiset tuen muodot	57
5	SUKUPUOLITTUNEESTA ERIARVOISUUDESTA EMANSIPAATIOON.....	62
5.1	Sukupuolittuneen väkivallan kritiikki.....	63
5.1.1	Väkivaltaa aiheuttavat patriarkaaliset valta-asetelmat	63
5.1.2	Omia oikeuksia koskevat tiedon puutteet.....	68
5.1.3	Viranomaisten kyvyttömyys huomioida väkivallan sukupuolittuneita tekijöitä.....	71
5.2	Työn tavoitteena emansipaatio	73
5.2.1	Oikeuksista ja mahdollisuuksista tiedottaminen	73
5.2.2	Patriarkaalisisista rakenteista irrottautuminen	76
5.2.3	Itsenäistä elämää tukeva palvelunohjaus.....	80
6	YHTEENVEDOSTA POHDINTAAN	83
6.1	Tulkintakehyksien rinnakkaisuus ja empowerment.....	86
6.2	Tulkintakehykset ja väkivaltatutkimus	88
6.3	Intersektionaalisuuden mahdollisuudet.....	92
6.4	Loppusanat ja lisätutkimuksen tarve.....	94
	LÄHTEET	97

1 JOHDANTO

Parisuhdeväkivalta on maailmanlaajuinen ilmiö, jonka esiintyminen ei katso kulttuuria, yhteiskunnallista asemaa tai väkivallan kokijan ja tekijän ikää. Globaalista luonteestaan huolimatta parisuhdeväkivallasta ei pystytä rakentamaan yhtenäistä ja yhtä määritelmää. Se merkityksellistyy yksilöiden elämässä, parisuhteissa, elämäntilanteissa ja vallitsevassa yhteiskunnassa aina omanlaisekseen. Tämän lisäksi se muovautuu tiettyssä ajassa, paikassa ja tilanteessa. Tutkielmassani käsiteltävä maahanmuuttajanaisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta paikantuu moniulotteisena, kontekstuaalisista tekijöistä riippuvaisena ja monelle elämän osa-alueelle ulottuvana sosiaalisena ongelmana. Kansainvälistyvässä maailmassa on erittäin tärkeää tutkia miten maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa määritellään, sillä väkivallasta rakennetut tulkinnat ohjaavat työtä, jolla väkivaltaa yritetään vähentää.

Maahanmuuttaja-käsitettä on kritisoitu leimaavasta sävystä, sillä sen käytöllä niputetaan eri taustoista ja erilaisista tilanteista tulleita ihmisiä yhdeksi yhteneväiseksi ryhmäksi. Kuitenkaan uusia paremmaksi koettuja käsitteitä ei ole juurtunut yleiseen keskusteluun. ”Maahanmuuttaja” on kritisoiduista vaihtoehdoista sopivin tapa kuvata ulkomailla syntyneitä henkilöitä. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 19.) Maahanmuuttajanaisia yhdistää muutto toisesta maasta Suomeen ja sukupuoli. Yhdistävistä tekijöistä huolimatta naisten taustat, muuttosyyt ja elämäntilanteet vaihtelevat. Vaikka tutkimuksessani puhutaankin parisuhdeväkivaltaa kokeneista maahanmuuttajanaisista yhtenä ryhmänä, niin todellisuudessa he eivät suinkaan ole yksi homogeeninen joukko yhteisine elämäntilanteisiinsa kuuluvine ongelmineen ja uhkineen. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 21, 164.)

Moninaisuutta ja sisäistä epäyhtenäisyyttä on niin valtaväestön kuin maahanmuuttajien keskuudessa, mikä näkyy yksilöiden kulttuurisissa käsityksissä ja parisuhdeväkivallan muotojen ilmenemisessä (Keskinen 2011a, 26). Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, miten auttamistyötä tekevät näkevät maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan ja miten he toimivat käsityksiensä pohjalta. Maahanmuuttajat turvautuvat sosiaalipalveluihin samanlaisten ongelmien takia kuin muutkin, eikä parisuhdeväkivallan kohtaaminen ole tässä mielessä mikään poikkeus. Maahanmuuttajuutta tai monikulttuurisuutta ei voida itsessään pitää ongelmana, vaan yhteiskuntamme on vastattava yksilöllistyviin palveluntarpeisiin sekä tunnistettava palveluiden järjestämiseen liittyviä esteitä, jotta kaikilla olisi yhtä hyvät mahdollisuudet elää yhteiskunnassamme. (Ikäläinen ym. 2003; Valtion kotouttamisohjelma 2012, 42–43.)

Suomi on sitoutunut kansainvälisissä sopimuksissa ennaltaehkäisemään ja vähentämään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Kansainvälisissä sopimuksissa korostetaan sitä, ettei väkivaltaa tule hyväksyä kulttuurisista, uskonnollisista tai perinteistä johtuvista syistä. Sopimukset toisin sanoen velvoittavat valtiotamme puuttumaan väkivaltaan. (Mm. YK:n naisten syrjinnän poistamista koskeva sopimus 1979; Pekingin toimintaohjelma 1995.) Sopimusten allekirjoittamisesta huolimatta Suomessa ei ole pystytty täyttämään kaikkia väkivallan ehkäisemiseen ja torjumiseen liittyviä tavoitteita. YK:n alainen naisten syrjinnän poistamista koskeva sopimusta (1979) valvova CEDAW-komitea on määräaikastraporteissaan (2001; 2008) toistuvasti kiinnittänyt huomiota näihin puutteisiin. Sopimusten ja ohjelmien allekirjoittaminen ei suoraan siirrä ihanteita käytännön tasolle, mutta niiden avulla pystytään asettamaan yhteiskunnalle velvollisuuksia kehittää väkivallan aiheuttamiin tarpeisiin vastaavia palveluita. Tämän lisäksi kansainvälisten sopimusten pohjalta pystytään velvoittamaan yhteiskuntaamme tutkimukseen, jossa väkivaltaan liitettyjä erityispiirteitä tehdään näkyväksi. Väkivallan määrittelyillä ja näkyväksi tekemisellä pystytään parhaiten vastaamaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden palvelutarpeisiin sekä kehittämään nykyisen palvelujärjestelmän ja auttamistyön rakenteita.

Käytännön sosiaalityössä ja tutkimuksessa on 2000-luvun vaihteessa kaivattu analyttistä tietoa, jolla mahdollistetaan ammattikäytäntöjä rakentavien prosessien näkyväksi tekeminen ja ymmärtäminen (Karvinen ym. 2000). Tarja Pösö (2001, 7) on sanonut parisuhdeväkivallan olevan yksi tämän ajan vaikeimmista sosiaalisista ongelmista, koska se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin työllistäen poliisia, oikeuslaitosta sekä sosiaali- ja terveysalan sektoreita. Työskentely ei ulotu pelkästään väkivallan kokijan sekä tekijän kohtaamiseen ja tukemiseen, vaan liittyy myös muiden palveluiden järjestämiseen: esimerkiksi asumisjärjestelyihin, lastensuojelullisiin toimiin tai sosiaalietuuksien hakemiseen. Maahanmuuttajanaisten kokemaan väkivaltaan on kiinnitetty jonkin verran huomiota valtionhallinnon toimenpiteissä, mutta asiakasryhmälle kohdistettuja palveluita nähdään olevan edelleenkin hyvin vähän. Kunnalliset peruspalvelut eivät sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan nykyisellään kykene tarjoamaan sellaista asiantuntemusta ja erityistieto-taitoa, jota tarvitaan maahanmuuttajaryhmien kanssa tehtävässä väkivaltatyössä. (Riski 2009, 33.) Yhdysvalloissa on todettu, että peruspalvelut eivät pysty vastaamaan vähemmistöjen palvelutarpeisiin. Tämä on johtanut yhdistyksien syntyyn, joissa pyritään huomioimaan kulttuurispesifejä työkäytäntöjä ja vastaamaan tehokkaammin vähemmistöjen erityisiin palvelutarpeisiin väkivaltaan puut-

tumisessa. (Riger ym. 2002, 19.) Tämänkaltainen kehitys on Suomessa vielä pienimuotoista ja maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan perehtyneitä yhdistyksiä on vähän.

Tavoitteenani on lisätä tietämystä siitä, miten monikulttuurisessa väkivaltatyöhön perehtyneessä yhdistyksessä työskentelevät käsittävät parisuhdeväkivaltaa, ja miten työntekijöiden käsitykset ovat yhteydessä niihin toimiin, joilla väkivaltaan yritetään puuttua naisten elämässä. Näen tutkimuksen yhteiskunnallisesti ja tutkimuksellisesti ajankohtaisena, sillä vaikka aiheesta on keskusteltu paljon, tutkimuksellista tietoa on julkaistu Suomessa suhteellisen vähän. Olen rajannut tutkimusaiheeni keskittävän työntekijöiden käsityksiin maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja väkivaltatyöstä, jota kutsun tutkielmassani myös selviytymistä tukevana työnä.

Leo Nyqvist (2001, 19–20) on kirjoittanut kriisivaiheen jälkeisestä asiakkaiden auttamisesta selviytymistä tukevana työnä. Kriisivaiheen jälkeinen työ parisuhdeväkivaltaa kokeneiden kanssa ei aina pääty eroon väkivaltaisesta kumppanista ja sitä kautta väkivallan loppumiseen. Jos nainen päättää jäädä väkivaltaiseen parisuhteeseen, on vaihtoehtoina pariskunnille yhteiset tai erilliset terapian muodot. Naiset parisuhdeväkivaltaa kohdatessaan joutuvat tekemään valintoja. Selviytymistä tukevan työn määritelmä kuvastaa hyvin niitä vaihtoehtoja, joista on väkivallan kohteeksi joutumisen jälkeen valittava omaan elämään parhaiten sopiva vaihtoehto. On tärkeää tutkia sitä, minkälaisia merkityksiä työntekijät antavat hoitoprosessin aikana väkivallalle ja naisten valinnoille, sillä erilaiset asenteet saattavat vaikuttaa palveluiden tarjoamiseen ja asiakkaiden kohtaamiseen.

Parisuhdeväkivallan kanssa työskentelevät tulkitsevat ja rakentavat käsityksiä ilmiöstä osana arkista työtään. Toiminnassa työstetään ja muokataan parisuhdeväkivallasta rakennettuja ajattelutapoja sekä tulkitaan yksittäisten ihmisten elämää niiden kautta. Näin asiakkaiden ongelmista ja taustoista rakennetaan aina tietynlaisia tulkintoja. Tulkintojen avulla tehdään taas valintoja toimintalinjoista, joilla pyritään ratkaisemaan määriteltyjä ongelmia. (Keskinen 2008, 314.) Auttamistyössä käytäntöjen tulkinnallisuus voi olla moni-ilmeistä, eikä perustu selkeisiin, ennalta tiedettyihin määrittelyihin ongelmasta. Väkivaltatyö maahanmuuttajanaisten parissa sisältää työntekijöiden eri tilanteisiin liittyviä tulkintoja, joiden pohjalta etsitään ratkaisuja asiakkaiden tilanteiden muuttamiseksi. Työntekijöiden haastatteluista haluan selvittää:

1. Minkälaisia käsityksiä työntekijöillä on maahanmuuttajaperheissä tapahtuvasta ja maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta?
2. Minkälaisena maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävä selviytymistä tukeva työ määrittyy työntekijöiden käsityksissä?

Pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini soveltaen tutkimusmenetelmänä Goffmanin (1986) kehysanalyysia ja hänen ajatuksiensa pohjalta rakennettua tulkintakehyksen käsitettä (ks. Puroila 2002a; 2002b; Malin 2012). Tulkintakehykset ovat tulkintakokonaisuuksia, joissa työntekijöiden käsityksiä parisuhdeväkivallan ilmiöstä ja siihen liittyvästä selviytymistä tukevasta työstä käsitellään (ks. Goffman 1986, 202; Malin 2012, 74). Kehysanalyysin soveltamisen lisäarvo tutkimuksessani on työntekijöiden käsitysten ja selviytymistä tukevan työn yhdistäminen tulkintakehyksiksi. Kehysten rakentamisen avulla pystytään tiedostamaan kuinka ajalliset ja paikalliset käsitykset maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ovat yhteydessä naisten saamaan apuun yhteiskunnassamme. Käsitysten tutkimisessa painopisteeni on vakiintuneiden ajattelu- ja toimintatapojen, eli tulkintakehysten, analysoiminen.

Tutkimukseni etenee niin, että luvussa kaksi esittelen parisuhdeväkivaltaa ja selviytymistä tukevaa työtä koskevaa tutkimuskirjallisuutta sekä paikannan omaa tutkimustani suhteessa monikulttuurisesta parisuhdeväkivallasta ja väkivaltatyöstä tehtyyn tutkimukseen. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimukseni menetelmällisiä ratkaisuja aineistonkeruusta kehysanalyysin konkreettiseen soveltamiseen. Lisäksi pohdin tutkimukseni eettisiä periaatteita ja luotettavuutta. Luvut neljä ja viisi sisältävät tutkielman analyysiosion ja luvussa kuusi teen yhteenvedon tutkimuksen tuloksista pohtimalla sitä suhteessa aikaisempiin tutkimuksiin.

2 MAAHANMUUTTAJANAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA JA SELVIITYMISTÄ TUKEVA TYÖ

”Väkivalta” ei tarkoita mitään – se on Jeff Hearnin (1998, 14–15) mukaan yksinkertaisesti vain sana, joka viittaa valtavaan määrään erilaisia kokemuksia ihmisten elämässä. Väkivaltaa voidaankin lähestyä monesta eri näkökulmista. Vaikka Hearn (1998, 16) ei näe väkivallalle yhteistä ja yhdenmuotoista selitystä, hänen mukaansa on mahdollista määritellä tietyt puitteet, joiden avulla voidaan määritellä väkivallan yleisiä elementtejä. Väkivalta sisältää aina tekijän voiman väärinkäyttöä, joka voi ilmetä erilaisina väkivallan ilmenemismuotoina. Toiseksi väkivallan tarkoituksena on tuottaa harmia kohteelle, ja väkivallan kohde kokee toiminnan uhkaavaksi. Kolmanneksi tapahtuman ulkopuolinen taho, esimerkiksi viranomainen, pystyy tunnistamaan ja määrittelemään tietynlaisen väkivaltaisen toiminnan.

Tässä luvussa esittelen ensin parisuhdeväkivallasta tehtyä tutkimusta sosiaalikonstruktionistisesta näkökulmasta ja sitä miksi parisuhdeväkivallasta on vaikeaa rakentaa selkeää ja yksiselitteistä kuvaa. Tarkastelen myös, minkälaisia määritelmiä ja erityispiirteitä maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta on esitetty. Toiseksi käsittelen väkivaltatyötä koskevia tutkimuksia sekä tutkimuksellisten orientaatioiden vaikutuksia väkivaltatyöhön lopuksi keskittyen väkivaltaan liitettyihin monikulttuurisuuden teemoihin ja aikaisemmista tutkimuksista esiin nousseisiin maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävän työn erityisvaatimukseen. Yhdistän suomalaisia parisuhdeväkivallasta sekä väkivaltatyöstä tehtyjä tutkimuksia kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen, koska maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa on tutkittu vähäisesti Suomessa.

2.1 Parisuhdeväkivallan monet määritelmät

Väkivaltatutkijat ovat käyttäneet erilaisia perheeseen liittyviä väkivallan käsitteitä omien tutkimuksellisten päämääriensä mukaisesti, minkä vuoksi käsitteisiin liitettyjä merkityksiä on avattava ja selkeytettävä tutkimuskohtaisesti. Ojurin (2004, 17) mukaan parisuhdeväkivaltaa on haastavaa määritellä yksiselitteisesti, sillä se on sidoksissa aikaan, paikkaan ja vallitsevaan kulttuuriin. Varsinkin väkivallan ymmärtämisessä ja ongelmaan kohdennettavien interventioiden näkökulmasta on aina huomioitava ne sosiaaliset puitteet, joissa parisuhdeväkivaltaa esiintyy (ks. Nyqvist 2001). Monet tutkijat ovatkin korostaneet parisuhdeväkivallan kontekstuaalista ymmärrystä, sillä sen avulla pystytään määrittelemään väkivaltaa vallitsevissa olo-

suhteissa, ja näin myös vastaamaan parhaiten asiakkaiden tarpeisiin (mm. Peltoniemi 1984, 228; Dobash ym. 1996; Dobash & Dobash 1998). Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden elämään vaikuttaa se miten valtiot, lait ja muut instituutiot määrittelevät väkivaltaa. Palveluiden käytännöt ja poliittiset linjaukset taas todentavat väkivallan määrittelyiden näkemistä tietyllä tavalla. (Hearn 1998, 15.) Margareta Hydenin (1995, 50–51) mukaan naisiin kohdistuva väkivalta tapahtuu tietyin kulttuurisin edellytyksin ja siitä tehdyt tulkinnat tapahtuvat kulttuuristen sääntöjen antamissa puitteissa. Parisuhdeväkivallalla on aina yhteiskunnallinen ulottuvuutensa – vaikka kyseessä on yksilöön kohdistuva teko, teon merkitykset ulottuvat yksityisen ulkopuolelle.

Perhesuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa on käsitteellistetty useista eri näkökulmista. Keskeisimpinä käsitteinä voidaan nähdä ”perheväkivalta”, ”lähisuhdeväkivalta” ja ”parisuhdeväkivalta”. Usein naisiin kohdistuvan väkivallan yhteydessä on puhuttu joko parisuhdeväkivallasta tai lähisuhdeväkivallasta. Lähisuhdeväkivalta-käsite voi kattaa sisäänsä koko määrän väkivallan tekijöitä. Sillä voidaan tarkoittaa väkivaltaa, jonka tekijänä on naisen lähipiirissä oleva henkilö: äiti, isä, sukulaiset tai tuttavat. Lähisuhdeväkivallasta puhumista on perusteltu väkivallan kasautumisella useampia ihmisiä koskevaksi. (Nyqvist 2001; Husso 2003.) Perheväkivallalla tarkoitetaan samassa kotitaloudessa asuvien henkilöiden välistä väkivaltaa. Perheväkivallan käsitettä, niin kuin myös lähisuhdeväkivaltaa, on kritisoitu sukupuolineutraaliudesta ja siitä, ettei se huomioi vallan väärinjakautumista perheen sisällä. (Husso 2003; Savolainen 2005.)

Omassa tutkielmassani väkivallan tutkiminen kohdentuu parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden maahanmuuttajanaisten kanssa työskentelevien, erityispalveluiden työntekijöiden, näkemyksiin ja käsityksiin kyseisestä ilmiöstä ja väkivaltatyöstä. Määrittelen parisuhdeväkivallan väkivallaksi a) joka tapahtuu maahanmuuttajaperheessä, b) joka kohdistuu maahanmuuttajanaiseen ja c) jonka tekijänä on maahanmuuttajapuoliso (ks. Lundgren ym. 2001). Rajaukseen on vaikuttanut se, että parisuhdeväkivalta näyttää tilastollisten tutkimusten mukaan olevan yleisin naisiin kohdistuvan väkivallan muoto. Myös suurimmassa osassa maahanmuuttajanaisiin kohdistuneista väkivaltateoista merkittävänä pidetään, että nainen oli nykyisen tai entisen puolisonsa uhri. (Liite 1.)

Suvi Ronkaisen (1998, 12) mukaan jokainen käsite sekä avaa että sulkee ovia. Aiheeseen tilannekohtaisesti ja kapealla kiinnittyvällä rajauksella saatetaan saada kontekstiinsa kiinnittynyt käsitys tietystä ilmiöstä. Kuitenkin kapean rajauksen heikkoudet ovat väkivallan ilmiön

laajuuden ja kokonaiskuvan määrittelyssä. (Ks. myös Dobash & Dobash 1998, 4.) Tiedostan oman käsitevalintani rajaavan moniulotteisesta ilmiöstä jotakin tutkimuksen ulkopuolelle. Vaikka aiheenrajauksena on maahanmuuttajanaisten kokema parisuhdeväkivalta, en halua antaa lukijalle kuvaa, että pelkistän perhesuhteisiin liittyvän väkivallan kokonaisilmiönä ainoastaan naisiin kohdistuvana. Suomalaisesta perheväkivallasta julkaistut tilastot osoittavat, että vaikka naiset ovat useimmiten väkivallan kokijoita, väkivalta kohdistuu naisten lisäksi mieheen ja lapsiin. (Ellonen ym. 2008, 152). Näen maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan yhtenä osana tätä vaativaa ja moniulotteista sosiaalista ongelmaa – väkivaltaa perheen sisällä.

Väkivaltaa parisuhteessa voidaan määritellä aikeina, tekoina, rikoksina ja seuraamuksina. Toisaalta tarkastelu voi keskittyä tilastoihin, kokemuksiin, konstruktioihin, ilmiön sukupuolituneisuuden tai tietynlaisiin valtarakenteisiin määrittäneeksi. (Flinck 2006, 18.) Tutkimukseni ei lähtökohtaisesti määriy mihinkään näistä, vaan keskittyy haastateltujen tuottamiin merkityksiin ilmiöstä. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuva väkivalta ja siihen liittyvä auttamistyö määrittyvät aineistolähtöisesti työntekijöiden, aineistoni informanttien, puheessa.

Tutkimuksessani käyttämieni sanavalintojen tarkoituksena on kuvata ja rajata tutkimustani. Husson (2003, 44) mukaan tutkijalla on aina vastuu käsitteiden valinnasta. Ongelmaa neutralisoivat, mitätöivät tai leimaavat käsitteet voivat vahvistaa vääristyneitä stereotyyppioita. Kuitenkin on eettisesti väärin myös olla tutkimatta havaittua sosiaalista ongelmaa käsitteiden puuttumisella. Husso (emt.) viittaa Riitta Granfeltiin (1998, 44), joka on todennut, että vaikka hyvien käsitteiden löytyminen on vaikeaa elämän moninaisuuden ja vaikeiden ongelmien selittämisessä, joidenkin sanojen avulla niitä on ajateltava ja joillakin käsitteillä asioista on pyrittävä keskustelemaan.

2.1.1 Väkivallan selitysmallit

Parisuhdeväkivaltaa on tutkimuksissa selitetty monenlaisten näkökulmien kautta, joista tutkijat ovat puhuneet selitysmalleina ja teoreettisina lähestymistapoina (Peltoniemi 1984; Nyqvist 2001; Ojuri 2004). Selitysmallien avulla tutkijat ovat kartoittaneet parisuhdeväkivaltaan liittyviä taustatekijöitä, joiden avulla on haettu selityksiä kysymykseen, mistä väkivalta johtuu (Peltoniemi 1984, 78). Selitysmalleja on käytetty aikaisemmin sekä tutkimuksia määrittävinä teoreettisina lähtökohtina että tutkimusten analyyseissa esiintyvänä parisuhdeväkivallasta teh-

tyjen käsitysten yhteisinä jäsentäjinä (mm. Peltoniemi 1984; Nyqvist 2001; Ojuri 2004; Jäppinen 2005; Keskinen 2005).

Teuvo Peltoniemi (1984, 78–127) on suomalaisista tutkijoista ensimmäisiä, joka on määritellyt erilaisia perheväkivaltaan liittyviä selitysmalleja. Peltoniemen jälkeen selitysmalleja on ryhmitelty niin Leo Nyqvist (2001) kuin Auli Ojuri (2004). Vaikka selitysmalleja onkin ryhmitelty erilaisin käsitelmääritysin, niiden sisällöistä on löydettävissä yhteisiä piirteitä, joita olen havainnollistanut ja jäsentänyt seuraavassa taulukossa:

Taulukko 1. Väkivallan selitysmalleja

	Peltoniemi (1984, 78 - 127)	Nyqvist (2001, 22 & 23)	Ojuri (2004, 23 & 24)
Yksilöllinen taso	Psykopatologiset selitysmallit	Biologiset lähtökohdat Psykologiset selitysmallit	Psykiatriset/ psykologiset selitysmallit
Lähiyhteisön taso	Perhedynaamiset selitysmallit	Sosialisaatioteoriat	Sosiaalipsykologiset mallit
Yhteiskunnallinen taso	Rakenneteoriat Kulttuuriteoriat	Sosiokulttuuriset näkemykset	Sosiokulttuuriset lähestymistavat

Taulukon mukaisesti sisällöllisesti yhteistä näille kaikille malleille on se, että väkivaltaa selittäviä syitä on eritelty niin yksilöön, lähiyhteisöön kuin yhteiskuntaankin liittyvillä tekijöillä. Esittelen malleihin liittyviä tekijöitä aina yksilöllisistä selityksistä yleisempiin yhteiskunnallisiin teorioihin. Mallien kohdentaminen tiettyyn selitystasoon on kuitenkin liikkuvaa. Ojuri (2004, 23) on perustellut selitysmalleja niin, että erilaiset orientaatiot suuntaavat parisuhdeväkivallan tutkimusta tiettyyn suuntaan. Rakennettu tietämys ongelmasta vaikuttaa niihin interventiokäytäntöihin, joita työntekijät toteuttavat. Mallien merkitys on siinä, miten ne hiovat esille parisuhdeväkivaltaa näkyväksi erilaisista näkökulmista.

Yksilöön kohdistuneissa väkivallan tulkinnoissa yhteisenä tekijänä voidaan pitää väkivaltaisen käyttäytymisen selittämisessä korostunutta käsitystä persoonallisuuden piirteistä, mitkä vaikuttavat vahvasti väkivaltaiseen toimintaan tai väkivallan kohteena olemiseen. Teorioiden mukaan uhri tai tekijä, mahdollisesti molemmat, saattavat olla persoonallisuudeltaan poikkeavia, ja siksi heidän käyttäytymisensä on poikkeuksellista. Tällaisina tekijöinä on pidetty esimerkiksi henkistä sairautta, alkoholiongelmaa, luonteen häiriöitä, mustasukkaisuutta, alhaista itsetuntoa ja traumaattista kiinnittymistä. (Peltoniemi 1984, 81–82; Nyqvist 2001, 23.)

Perhedynaamiset teoriat korostavat väkivallan olemusta perheen sisäisinä oireina ongelmista, jotka purkautuvat yhden tai perheessä olevien henkilöiden vallan väärinkäyttönä. Tällöin ei etsitä perheen sisältä syyllistä, vaan hoito kohdistetaan koko perheeseen. Perhedynaamiseen teoriaan on lisäksi yhdistetty rakenteellisia ja tilanteeseen liittyviä tekijöitä, jotka aiheuttavat perheelle stressiä. Tilanteita voivat olla esimerkiksi työttömyys tai taloudellinen ahdinko. Mallia kutsutaan perhedynaamisen teorian sisällä resurssiteoriaksi. (Peltoniemi 1984, 93–94.)

Sekä Nyqvist (2001, 23) että Ojuri (2004, 24) määrittelevät selitysmallijakoa laajalaisemmin. Sosialisatioteoriat ja sosiaalipsykologiset mallit käsittävät väkivallan selittämistä tutkimalla yksilöiden, perheiden ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusjärjestelmää. Mielienkiinnon kohteina ovat perherakenteet, roolit ja vuorovaikutusmallit. Tähän kategoriaan kuuluu myös sosiaalisen oppimisen teoria, joka pohjautuu käsitykselle väkivallasta opittuna käyttäytymisenä.

Peltoniemen (1984, 110–114) nimeämät kulttuuriteoriat sisältävät ajatuksen, jossa parisuhdeväkivalta nähdään rakentuneen yhteiskunnan ja perheen sisään. Yksilöt sosiaalistuvat tiettyihin kulttuurisiin käsityksiin, jolloin yksityinen väkivalta yhdistetään yhteiskunnassa vallitsevaan kuvaan väkivallasta. Se, miten yhteiskunnassa parisuhdeväkivalta käsitetään ja hyväksytään, vaikuttaa yksilöiden yksityisessä piirissä tapahtuvaan toimintaan. Kulttuuriteorioiden mukaan selitykset voidaan liittää myös yksilön sosiaaliseen perimään ja yhteiskunnassa vallitsevaan väkivaltakulttuuriin.

Peltoniemi (1984, 115–120) näkee rakenneteorioiden keskittyvän yhteiskunnallisiin rakenteellisiin, erityisesti sukupuolisidonnaisiin eriarvoisuutta näkyväksi tekeviin näkökulmiin. Rakenneteorioihin on liitetty käsite patriarkalisesta yhteiskunnasta, jossa miehet edustavat vallan käytön hallitsevaa sukupuolta. Rakenneteoriat korostavat väkivallan määrittävän alistus-

suhteessa, jossa sukupuolet eivät ole tasa-arvoisia keskenään. Yleisesti johdettuna rakenneteoriat keskittyvät vallan epätasaiseen jakautumiseen. Selitysmalleista laaja-alaisimpana voidaan pitää Nyqvistin (2001, 23) ja Ojurin (2004, 24) sosiokulttuurisia selitysmalleja, jotka voivat sisältää aikaisemmissa selitysmalleissa esitettyjä aineksia. Lähtökohtana sosiokulttuurisille käsityksille on kuitenkin ajatus, jonka mukaan väkivaltaisuus johtuu yhteiskunnan rakenteellisista ominaisuuksista. Syyt väkivaltaiseen toimintaan nähdään yksilön ulkopuolella olevina. Näitä tekijöitä voi löytyä niin vuorovaikutuksesta, sosiaalisista rooleista, sosiaalisesta ympäristöstä, sukupuolijärjestelmästä, vallitsevan kulttuurin arvoista kuin myös kulttuuriperinnöstä.

Erilaiset selitysmallit ovat saaneet osakseen kritiikkiä, sillä yhdenkään teorian ei nähdä kattavasti kuvaavan tai selittävän parisuhdeväkivallan laajuutta. Jos parisuhdeväkivaltaa selitetään pelkästään yksilöllisillä tekijöillä eikä huomioida väkivallan yleisyyttä yhteiskunnassa, voidaan olettaa, että normaalista poikkeavia yksilöitä olisi tutkittua enemmän. Väkivallan näkeminen perheen sairautena ei taas ota kantaa valtasuhteiden vääristymään. Yhteiskuntamme, joka korostaa tasa-arvoa ja huomioi parisuhdeväkivallan sosiaalisena ongelmana on myös huomioitava vallan väärinjakautuminen. Väkivaltaa ei voida kuitenkaan pelkästään selittää sukupuolten välisellä epätasa-arvolla, vaan kysymys on laajemmasta ilmiöstä: vahvempien väkivallasta heikompia kohtaan. Tämän lisäksi parisuhdeväkivalta on liitetty myös luokka-asemaan ja elämäntilanteeseen, jolloin väkivalta voi olla lähtöisin sekä vallasta, että vallan puutteesta. (Peltoniemi 1984, 125, 228.)

2.1.2 Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan selittäminen

Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvalle parisuhdeväkivallalle on etsitty selityksiä niin yksilöllisistä, lähiyhteisöön liittyvistä kuin myös yhteiskunnallisista tekijöistä. Niin tutkimuksissa kuin myös käytännön oppaissa maahanmuuttajanaisten nähdään olevan erityisen haavoittuvaisessa asemassa väkivaltaa kohdatessaan. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005; Martikainen & Tiilikainen 2007, 163.) Maahanmuuttajanaisten ja heidän perheidensä elämäntilanteiden, maahanmuuton ja kotoutumisen kaltaisten muutosten nähdään lisäävän naisten riskiä kokea parisuhdeväkivaltaa todennäköisemmin kuin kantaväestöön kuuluvien naisten. STM:n selvityksen (2009:50, 33) mukaan häpeä väkivallan kokemuksesta sekä yksilön perheeseen, kulttuuriin tai uskontoon liittyvät syyt voivat vaikuttaa avun hakemiseen ja väkivalta pysyy ”pii-

lossa”. Väkivallan seurauksena häpeä on universaali syy, joka lamaannuttaa väkivallan uhrien voimat avun hakemiselle ja muutoksen saavuttamiselle (mm. Husso 2003).

Lisäksi maahanmuuttajanaisten erityistä asemaa parisuhdeväkivaltaa kohdatessaan on selitetty erilaisten kulttuurien, maastamuuttomaan ja maahanmuuttomaan, kohtaamisilla. Eri kulttuureihin liitettyjen asenteiden ja uskomusten eroavaisuuksien on ajateltu altistavan maahanmuuttajanaisia väkivallalle. (Dasgupta 1998, 214.) Naisilla saattaa olla puutteellinen yhteiskunnallinen ja oikeudellinen tietämys väkivallan vääryydestä, ilmoitusmahdollisuuksista ja avun saamisesta. Kulttuurierot, puutteelliset tiedot ja taidot voivat siksi asettaa maahanmuuttajina tulleet väkivallan uhrit kantaväestöä heikompaan asemaan. Lisäksi väkivaltaan voi liittyä erilaisia ilmenemismuotoja, jotka mahdollisesti jäävät viranomaisilta erilaisissa kulttuurioloissa käsittelemättä. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 45; Martikainen & Tiilikainen 2007, 163.) Maahanmuutto ja kulttuuriset muutokset voivat heikentää henkistä hyvinvointia ja lisätä samalla väkivallan riskiä. (Liebkind 1994, 32–33; Martikainen & Tiilikainen 2007, 163; Dasgupta 2007.)

Dasguptan (1998, 214) mukaan maahanmuuttajanaisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on sukupuolittunutta vallan väärinkäyttöä. Sukupuoliroolit ovat epätasa-arvoisia, jolloin naisena olemiseen liittyy tiettyjä käsityksiä ja velvoitteita. Naisten epätasa-arvoinen asema ja elämäntilanteiden muutokset ovat yhteydessä toisiinsa. Perheiden tilanteisiin liitetyissä parisuhdeväkivallan selityksissä painotetaan akkulturaatioprosessia. Naisten vastuulla saattaa olla kodinhoito ja lasten kasvatusta, jolloin heidän kotoutumisensa on hitaampaa kuin muiden perheenjäsenten. Naiset, jotka kotoutuvat miehiään hitaammin, voivat olla taloudellisesti ja sosiaalisesti riippuvaisia puolisoistaan, joka mahdollisesti todennäköistää miehen vallan väärinkäyttöä. (Raj & Silverman 2002; Dasgupta 2007.)

Toisaalta myös perheet saattavat eristäytyä uudesta yhteiskunnasta. Kodin ulkopuoliset turverkot voivat olla olemattomia ja kontaktit muihin ihmisiin vähäisiä, mikä taas lisää väkivallan uhrin kynnystä hakea parisuhdeväkivaltaan apua ulkopuolisilta tahoilta. (Honkatukia ym. 2005, 23.) Useammassa tutkimuksessa kritisoidaan paitsi parisuhteen epätasa-arvoa myös uudessa yhteiskunnassa vallitsevia syrjiviä käytänteitä, jotka voivat vaikeuttaa väkivaltaa kohdanneiden maahanmuuttajanaisten palveluiden hakemista ja saamista (ks. Menjivar & Salcido 2002; Bent-Goodley 2005; Ben-Porat 2010).

Toiseuden kokemukset asettavat parisuhdeväkivallan kokijan erityisen heikkoon asemaan. Tutkimuksissa on todettu heikon sosio-ekonomisen aseman ja parisuhdeväkivallan vahvaa korrelaatiota: todennäköisyys väkivallan esiintymiseen voi liittyä köyhyyteen, syrjäytymiseen, kouluttautumisen vähyyteen, työnteon mahdollisuuksiin ja asuinpaikkaan. Näillä tekijöillä on monia henkilökohtaisia seurauksia, ja parisuhdeväkivallan riski voi lisääntyä. (Kasturirangan ym. 2004; West 2005.)

Aikaisemmissa tutkimuksissa on osoitettu maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan liittyviä ja sen kanssa korreloivia riskitekijöitä, jotka saattavat lisätä väkivallan kokemuksia. Väkivaltaa ei kuitenkaan voida selittää samanlaisiksi ja tekoina tietyissä tilanteissa toistuviksi loogisiksi tapahtumaketjuiksi kohdistuessaan maahanmuuttajanaisiin. On huomiotava, että psyko-sosiaaliset, ekonomiset ja kulttuuriset tekijät voivat vaikuttaa monimutkaisella tavalla naisten kokemaan parisuhdeväkivaltaan ilman, että maahanmuuttajuus itsessään olisi tietty riskitekijä. Vaikka naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on globaali ilmiö, sitä ei voida tyhjentävästi selittää yksilötason psykologisena tai sosiaaliseen asemaan liittyvänä ongelmana. Väkivaltaa ei myöskään voi rajata koskemaan tiettyä kulttuuria tai yhteiskunnallispoliittista kontekstia. (Ending violence against women 2006.)

2.2 Monikulttuurinen väkivaltatyö

Tutkimukseni paikantuu monikulttuurisuuden ja väkivaltatutkimuksen leikkauspisteeseen. Aiheesta on julkaistu tilastollisia raportteja (ks. Liite 1) ja käytännön oppaita (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005; Alitolppa-Niitamo ym. 2005; Allinen-Calderon ym. 2012), mutta laadullisia tutkimuksia on Suomessa vähäisesti. Vaikka monikulttuurinen väkivaltatyö on suomalaisessa tutkimuksessa melko vähäistä, yritän ulkomaalaisten sekä suomalaisten tutkimuksien pohjalta selkeyttää sitä, minkälaisena väkivaltatyö määrittyy monikulttuurisessa kontekstissa. Aluksi esittelen väkivaltatyöstä tehtyjä suomalaisia tutkimuksia, ja tämän jälkeen tarkastelen monikulttuurisen väkivaltatyön uudenlaisia vaatimuksia peilaten sitä niin ulkomaalaisiin kuin kotimaisiinkin tutkimuksiin.

2.2.1 Väkivaltatyön orientaatioiden perinteet ja nykytila Suomessa

Vaikka parisuhdeväkivalta on Suomessa pitkään ollut yksityiseksi mielletty ongelma, se on monessa instituutiossa päivittäin kohdattava ilmiö (Keskinen 2005, 92). Erilaisten hoitoide-

ologioiden piirissä auttamistyötä tekevät määrittelevät parisuhdeväkivaltaa eri tavoin. Parisuhdeväkivaltaa ja auttamistyötä tutkineet ovat erottaneet kaksi erilaista hoito- ja auttamisideologista painotusta, joiden avulla parisuhdeväkivaltaa on käsitetty suomalaisissa väkivaltatyötä tekevissä instituutioissa. Näistä ensimmäisessä keskitytään naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, toisessa taas perheväkivaltaan. (Mm. Nyqvist 2001; Pehkonen 2003; Niemi-Kiesiläinen 2004; Keskinen 2005.) Myös tutkijat ovat asettaneet itsensä osaksi keskustelua, jossa he ovat ottaneet kantaa vallitseviin väkivaltadiskursseihin. Keskustelua on käyty lähinnä siitä, pohjautuvatko tutkimukset sekä väkivaltatyö liikaa vai liian vähän väkivallan sukupuolittuneiden rakenteiden huomioimiseen. Yksinkertaistettuna toisessa ryhmässä olennaiseksi näyttäytyy väkivallan sukupuolittuneisuus ja toisessa ryhmässä korostetaan kummankin parisuhteen osapuolen väkivaltaisuutta. (Kurz, 1997.)

Tutkijat ovat nimenneet näitä kahta tutkimuksellista käytänteisiin liittyvää diskurssia erilaisin käsittein. Pehkonen (2003) on kutsunut painotuksia *perhedynaamiseksi* ja *feministiseksi* diskurssiksi, kun Husso (2003) puhuu *sukupuolineutraalista* ja *sukupuolen merkityksen huomioivasta* lähestymistavasta. Niemi-Kiesiläisen (2004, 66–69) mukaan väkivaltadiskurssit voidaan jakaa *vuorovaikutus-* ja *vallankäyttödiskursseihin*, joita taas Keskinen (2005) on määritellyt perheammattilaisten väkivaltatyötä käsittelevässä väitöskirjassaan *väkivalta vallankäyttönä* ja *naisiin kohdistuvan väkivallan* diskurssein. Molempia näkökulmia on kritisoitu ja molempien näkökulmien kannattajat pitävät toista ajattelutapaa yksinään riittämättömänä (Peltoniemi 1984, 124–125). Peltoniemen jo 1980-luvulla huomioima väkivaltatyön tutkimuksellinen vastakkainasettelu on vieläkin erittäin ajankohtainen aihe.

Perhekeskeisyyttä korostavat tutkijat ovat kritisoineet sukupuolieroihin keskittyvää tutkimusta liian kapea-alaisena ja monia muita väkivaltaa selittäviä tekijöitä huomiotta jättävänä. Toisaalta sukupuolittunutta väkivaltaa tutkineet näkevät, että perhekeskeisyys ja liian sukupuolineutraali väkivallan selitystapa haihduttaa sukupuolen vaikutuksen oleellisuuden väkivaltaa määritettäessä. He myös näkevät, että liian neutraali suhtautuminen voi johtaa rakenteellisten tekijöiden, väkivaltaan liittyvän rikollisen toiminnan ja väkivallan tekijän vastuuttamisen sivuuttamiseen. (Husso 2003, 41; Keskinen 2005, 171–175.)

Suomalaisissa tutkimuksissa ja käytännöissä on aiemmin vallinnut perhekeskeinen ja sukupuolineutraali lähestymistapa, kunnes 1990-luvulta alkaen on alettu puhua enemmän naisiin kohdistuvasta väkivallasta. (Husso 2003; Linqvist 2009; Nyqvist 2001.) Suomalainen väkival-

tatyö on pohjautunut pitkälti perhekeskeiseen näkemykseen, jossa on painotettu perhehoidollista ja lastensuojelullista näkökulmaa feministisen näkemyksen, naisen itsetunnon kohottamisen ja omatoimisuuden, sijaan (Pehkonen 2003, 50–51; Husso 2003, 41–42). Perhedynaamisten selitysmallien käsittäminen kirjaimellisessa muodossaan, jossa väkivalta on nähty perheen sisäisenä oireena, on johtanut feminististen liikkeiden ja käsitysten kotoutumiseen perhekeskeisen väkivaltatyön rinnalle (Peltoniemi 1984, 124).

2000-luvulla monet tutkijat ovat korostaneet sukupuolten eroja huomioivaa näkökulmaa parisuhdeväkivallan selittäjänä (mm. Husso 2003; Ojuri 2004; Nyqvist 2001; Keskinen 2005). Sukupuolittuneella tutkimuksella on nähty olevan myös vaikutus kansainvälisten sopimusten allekirjoittamiseen ja uusien hankkeiden keskittymiseen juuri naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Suomen väkivaltatyön arvoperusteet ovat kansainvälisissä sopimuksissa, joissa väkivalta nähdään ihmisoikeusloukkauksena. Suomi on myös allekirjoitettuaan sopimukset sitoutunut puuttumaan ja ehkäisemään sukupuolittunutta väkivaltaa. (YK:n ihmisoikeusjulistus 1948; YK:n naisten syrjintää koskeva sopimus 1979; CEDAW-mietinnöt 2001; 2008; Peking 1995.) Suomessa sukupuolen huomioivasta väkivallasta käyty yhteiskunnallinen keskustelu on vaikuttanut niin erilaisten hankkeiden ja projektien syntymiseen sekä väkivaltajaoston perustamiseen. Jaoston tehtävänä on ollut tarkoitus hahmottaa väkivallan ilmenemismuotoja sekä tehdä toimenpide-ehtotuksia väkivallan vähentämiseksi. Pekingin konferenssin ja sopimuksen kirjoittamisen jälkeen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan kiinnitettiin huomiota myös hallitus- ja tasa-arvo-ohjelmissa. (Riski 2009, 19–21.)

Ronkaisen (2008) mielestä yhteiskunnassamme ei ole otettu selkeää vastuuta väkivallan esiintymisestä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten väkivallan vastaista työtä on Suomessa alettu kehittää kansainvälisiin toimiin verrattuna melko myöhään. Julkunen (1997, 58–60) on selittänyt hidasta liikettä kohti sukupuolieroja huomioivampaa väkivaltatyötä pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon liittyvänä toimintana, jonka ominaispiirteisiin ei niinkään ole kuulunut yksilöiden etujen ajaminen vaan kansalaisten tasa-arvoisuutta toteuttavan valtion ideaali. Vaikka naisiin kohdistuvaan väkivaltaan on kiinnitetty enemmän huomiota hallituksen ohjelmissa ja kansainvälisissä sopimuksissa tutkijoiden saamat tulokset osoittavat, että Suomessa vallitsevana diskurssina voidaan vielä pitää neutraalimpaa lähestymistapaa eli perhekeskeisyyttä, eikä sukupuolen eroja huomioivaa väkivaltaorientaatiota ole täysin hyväksytty (ks. Keskinen 2005, 14–20; Hearn & McKie 2010).

Aiheen ajankohtaisuudesta ja tunnepitoisuudesta kertoo myös ”Tieteessä tapahtuu” -lehdessä vallitseva keskustelu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kriminologisen osaston tutkimusjohtaja Kivivuori (2012) kritisoi jyrkin sanankääntein feminististä väkivaltatutkimusta ja sukupuolen eroja korostavia väkivaltatutkijoita. Hänen mukaansa nykyinen painotus sukupuolensensitiiviseen tutkimukseen on parisuhdeväkivaltaa väärin määrittävää, eikä huomioi väkivallan yksilötasoisia syitä, yhteyksiä huono-osaisuuteen tai väkivalta-alttiuden yleisyyteen. Kantaaottavaan artikkeliin ilmestyi vastine tutkijoilta, joiden kirjoituksia Kivivuori oli artikkelissaan lainannut. Husso, Keskinen ja Ronkainen (2012) kritisoivat Kivivuorta väärinymmärryksestä ja heidän tutkimustensa kontekstista irrotetuista lainauksista. Kirjoittajien mielestä kyseessä ei ollut tieteellinen keskustelupyynnö vaan tiedepolitiikkaa, jonka taustalla on väkivaltatutkimusten rahoituskysymykset. Jo pitkään Suomessa vallinnut erilaisiin tutkimusorientaatioihin pohjautuva debatti tuskin loppuu näihin argumentteihin. Merkittävää on naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan eli sukupuolen huomioivan näkökulman merkityksen kasvu niin tieteellisissä julkaisuissa kuin myös hallinnollisissa toimenpiteissä.

Tutkimuksellisten väkivaltatyön orientaatioiden voidaan nähdä vaikuttavan niihin käytännössä toteutettaviin työskentelymalleihin, joilla yritetään auttaa parisuhdeväkivaltaa kokeneita. Siksi parisuhdeväkivallan ja väkivaltatyön muotoutumista on tarkasteltava myös erilaisiin vähemmistöihin - kuten tutkimuksessani maahanmuuttajanaisiin - kohdistuvana. Suomessa pari- ja lähisuhdeväkivaltatyön suositukset koskevat yhtäläisesti kaikkien asiakkaiden auttamista, koska osan väkivallan seurauksista voidaan nähdä koskettavan kaikkia asiakkaita. Yhteisinä teemoina ovat turvallisuuteen, väkivallan henkisten ja fyysisten seurauksien hoitoon, toimeentuloon ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Vaikka toteutettu väkivaltatyö tukisi maahanmuuttajanaisia, ei se ole vielä maahanmuuttajanaisten kannalta riittävää. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 18.)

2.2.2 Monikulttuurisen väkivaltatyön erityisasiantuntemuksen vaatimukset

Globalisaatio, yksilöllistyminen ja yksilöiden elämänhistoriat asettavat sosiaalialalla tehtävälle työlle erityisiä vaatimuksia. Väkivallalla voidaan nähdä olevan kulttuurisidonnaisia merkityksiä ja ilmenemismuotoja, jotka erilaisissa kulttuurioloissa saattavat jäädä huomioimatta. Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset voivat kohdata monenlaisia vaikeuksia ja eritahtoista syrjintää hakiessaan apua väkivallasta selviytymiseen. Kielivaikeuksien, rasmin, kulttuuristen uskomuksien, eristäytymisen ja maahanmuuttajastatuksen vaikutuksesta naisten yh-

teiskunnallinen asema on mahdollisesti heikko. Lisäksi avun saaminen voi henkilökohtaisten, rakenteellisten ja kulttuuristen esteiden takia vaikeutua. (Ks. Dasgupta 1998; Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005.)

Väkivallan uhrina olevien naisten etniseen taustaan on alettu kiinnittää huomiota vasta viime aikoina. Ilmiö huomioitiin ensimmäistä kertaa 1990-luvulla, jolloin maahanmuuttajien määrä kasvoi Suomessa. Tuolloin alkoi ilmestyä maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyviä tilastollisia tutkimuksia. 2000-luvulla on julkaistu muutamia oppaita, selvityksiä ja raportteja, joissa vähemmistöryhmiin kohdistuva väkivalta huomioidaan yhtenä väkivaltatyön osa-alueena. (Mm. Haarakangas ym. 2000; Ikäläinen ym. 2003; Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005; Allinen-Calderon ym. 2012.) Suomessa on ilmiön huomioimisen myötä rakennettu hankkeita ja projekteja, joiden tavoitteena on kehittää palveluita maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn. Maahanmuuttajanaيسille kohdistettuja palveluita on kuitenkin edelleen hyvin vähän, eikä esimerkiksi kunnallisten peruspalveluiden katsota tarjoavan sellaista asiantuntemusta ja erityistieto-taitoa, jota tarvittaisiin maahanmuuttajaryhmien kanssa työskentelyssä. (Riski 2009, 33.)

Merja Aniksen (2008, 41) mukaan monikulttuuristen oppaiden ja työkäytäntöjen luomisessa on pyritty parempaan ymmärrykseen maahanmuuttajien tilanteista ja työskentelyssä tarvittavista työmenetelmistä. Anis kuitenkin huomauttaa, että tarvitsisimme suomalaista maahanmuuttajia ja auttamisinstituutioita koskevaa tutkimusta, jossa huomioitaisiin ryhmän erityistarpeita palvelujärjestelmän ja työkäytäntöjen kehittämisessä. Maahanmuuttajien kanssa Suomessa tehtyä työtä tutkineista (Alitolppa-Niitamo ym. 2005; Pitkänen 2006; Anis 2008; Hammar-Suutari 2009) monet ovat liittäneet työskentelyn avainkäsitteeksi joko monikulttuurisen kompetenssin tai kulttuurisensitiivisyyden, joilla molemmilla tarkoitetaan pelkistetysti työntekijän kykyä ymmärtää asiakkaan kulttuurisia arvoja ja velvoitteita.

Tämä asiantuntemuksen vaade näkyy myös ulkomaisissa maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävää parisuhdeväkivaltatyötä käsittelevissä tutkimuksissa. Ulkomaiset tutkimukset painottavat kulttuurista moninaisuutta tiedostavaa työorientaatiota lähtökohtana maahanmuuttajanaisten parissa tehtävälle väkivaltatyölle. Tietyn etnisesti mielletyn ryhmän sisällä maahanmuuttajanaisia tutkineet painottavat enemmän kulttuurispesifejä työkäytäntöjä (Raj & Silverman 2002; Ben-Porat 2010), kun taas toiset tutkijat keskittyvät maahanmuuttajanaisten parisuhdeväkivaltaan liitettyihin yhteisiin kulttuurisiin tekijöihin ja painottavat kulttuurisensitiivistä

otetta työssä (Menjivar & Salcido 2002; Bent-Goodley 2005). Soydan ym. (1999, 160–161) tulkitsevat käsitteiden kuvastavan sosiaalityön keskustelussa tapahtunutta yleisempää muutosta. Etnosentrisestä, yhteiskunnassa vallitsevaa kulttuuria painottavasta työorientaatiosta ja tavoitteista on siirrytty *kulttuurista moninaisuutta* arvostavaan suuntaan, jossa erilaisuus pyritään ottamaan huomioon työkäytännöissä. Sosiaalityö, ja sen yhtenä osa-alueena monikulttuurinen väkivaltatyö, nähdään postmoderniin yhteiskuntaan ominaisella tavalla erojen kautta.

Suomalaisista tutkijoista Suvi Keskinen (2011b) on analysoinut, kuinka hyvinvoinnin ammatillaiset (poliisit, sosiaali-, turvakoti- ja projektityöntekijät) rakentavat puheessaan diskursseja kulttuurisista eroista, etnisyydestä ja maahanmuuttajaperheessä olevasta väkivallasta. Keskinen määrittelee tutkimuksessaan kaksi toisistaan eroavaa puhetapaa: *universalistisen* ja *kulttuuristavan*. Tutkimuksen mukaan työntekijät käyttävät kulttuuristavaa puhetapaa, joka rakentaa rotuun ja etnisyyteen perustuvia dikotomioita ja hierarkkisia näkökulmia. Samanlaisia tekijöitä ovat löytäneet muutamat ulkomaiset tutkijat, joiden mukaan parisuhdeväkivallan syiden liittäminen normatiivisesti kulttuuriin eroihin estää näkemästä erilaisia interventiostrategioita (Sokoloff & Dupont 2005; Volpp 2005; Dasgupta 2007). Toisaalta Keskinen mukaan (2011b, 161–167) kulttuuri voidaan myös nähdä liukuvana ja muuttuvana käsitteenä, jolla luodaan eroja, muttei hierarkkisesti. Universalistisen diskurssin retoriikka perustuu samankaltaisuudelle, joka toimii myös vastakkaisena puhetapana kulttuuristavalle puheelle. Universalistinen puhe ei kuitenkaan saata huomioida yksilöiden erilaisia lähtökohtia, eikä heidän kokemuksiaan esimerkiksi rasismista. Tällöin luodaan homogenisoitua ja yksinkertaistavaa kategorisointia ihmisistä samanlaisina.

Usein maahanmuuttajien kohtaamia sosiaalisia ongelmia selitetään kulttuuriin liittyvillä ominaisuuksilla sekä epäonnistuneella kotoutumisella. Nämä tekijät voivat toki vaikuttaa syyseuraus-suhteisiin, mutta eivät kerro yksilöllistä kokonaiskuvaa ihmisten elämäntilanteista. Tällaisilla argumenteilla monikulttuurisen taustan omaavat ihmiset saatetaan nähdä vain stereotyyppisinä kulttuurinsa edustajina. Myös maahanmuuttajanaiset, jotka ovat kohdanneet parisuhdeväkivaltaa, saatetaan asettaa tiettyyn kategoriaan, jossa yhteiskunnalliset ja yksilölliset käsitykset väkivallasta ja palveluiden tarjonnasta eivät vastaa asiakkaiden tarpeita. Toisaalta samanaikaisesti on kritisoitu yhteiskuntamme tasa-arvostavaa järjestelmää, joka ei kykene vastaamaan vähemmistöryhmien erityistarpeisiin. (Ks. Ronkainen 2008; Keskinen 2011a; 2011b.) Maahanmuuttajanaisten kohtaama parisuhdeväkivalta kietoutuu niin asiak-

kaan yksilölliseen elämäntilanteeseen kuin myös siihen, miten ammattilaiset käsittävät parisuhdeväkivaltaa ja toteuttavat auttamistyötä.

Suvi Keskinen (2009) on kunniaväkivallasta julkaisemassaan artikkelissa kirjoittanut kulttuuristamisen ongelmallisuudesta. Suomalaista kunniaväkivaltakeskustelua on leimannut diskurssi, jossa maahanmuuttajien kohtaamaa väkivaltaa on yksinkertaistaen selitetty kulttuurilla ja kotoutumisongelmillla. Kunniaväkivallasta puhuttaessa on nähtävissä kulttuuristamiseen liittyviä vastakkainasetteluja ja yksinkertaistuksia, joita liitetään tietyistä maista tulleisiin maahanmuuttajiin. Nämä kulttuuriset selitysmallit ovat vakiintuneet keskusteluun, eikä vaihtoehtoisia tulkintoja ole juurikaan esitetty. Saatetaan puhua muun muassa kulttuurisista törmäyksistä, joiden avulla selitetään maahanmuuttajataustaisten tekemiä tekoja.

Keskinen (2009, 20–26) kritisoikin väkivaltaa selitettäessä kulttuurin näkemistä sisäisesti yhtenäisenä ja muuttumattomana. Vaikka kulttuurilla on tekemistä väkivallan kanssa, olisi se nähtävä muuttuvana ja moninaisena. Termi ”kulttuuriset käsitykset” voisivat toimia vaihtoehtona monoliittiselle ajattelutavalle: kaikki eivät jaa saman maan, heimon tai uskonnon sisällä yhtä kulttuurista tapaa toimia. Postmodernissa maailmassa ihmisillä nähdään olevan mahdollisuuksia muuttaa ja muokata omia kulttuurisia käsityksiään. Mary Allenin (2011) mukaan väkivaltaan vaikuttavia kulttuurisia tekijöitä voitaisiin tutkia esimerkiksi sukupuoliroolien, perheen tiiviyyden, perherakenteiden ja kollektivismien muutoksien mukaisesti ilman, että puhuttaisiin kulttuureihin liitetystä yleistyksistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa raportissa on todettu, että Suomessa tarvitaan monipuolisempaa kuvaa maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta, mikä toisi esille väkivaltaa kohdanneiden kokemusten erot ja yhteneväisyydet (Haarakangas ym. 2000). Feministisessä tutkimuksessa on esitelty muista parisuhdeväkivaltaa selittävästä mallista poikkeava *intersektionaalisuuden* käsite, joka viittaa tapaan huomioida erilaisia tekijöitä ihmisten elämässä. Käsite huomioi sukupuolen lisäksi esimerkiksi etnisen taustan, ihonvärin, uskonnon, kansalaisuuden, luokan, sosioekonomisen aseman, iän ja fyysisen toimintakyvyn. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 20.)

Keskisen (2009, 18–26; 2011b, 164–165) ja Allenin (2011, 3) tutkimuksissa on paljon samaa kuin feministisessä tutkimusperinteessä käytetyssä intersektionaalisuuden selitysmallissa. Molempien tutkimusten mukaan väkivaltatyötä maahanmuuttajanaisten kanssa tekevien tulisi

huomioida kulttuurinen kompetenssi, mutta kuitenkin arvioida tilannetta yksilön omasta kontekstista. Kulttuuriin vaikuttaa useampia tilannetta määrittäviä psyko-sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa väkivallan kokemisen riskiin ilman, että yksilön etnisyys nähdään yksinään väkivaltaa selittävänä tekijänä.

3 TUTKIMUKSEN MENETELMÄLLISET RATKAISUT

Aineisto tutkimukseeni on kerätty teemahaastatteluilla, jonka etuna voidaan pitää tiedonhankinnan kohdentamista tiettyihin aihealueisiin ja tiedon syvempään sekä selvempään käsittelemiseen. Tämä on haastatteluiden toteuttamisen vahvuus varsinkin, jos tutkimusaiheesta on etukäteen vähän tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34–35.) Yhdeksällä yksilöhaastattelulla olen pyrkinyt saamaan monipuolisen ja rikkaan kuvan työntekijöiden käsityksistä. Käsitykset ovat tutkimuskohteena melko pysyviä, kielellisesti ja sosiaalisesti rakentuneita merkityksiä, jotka saattavat olla osittain myös tiedostamattomia. (Moilanen & Räihä 2001, 52–53.)

Aikaisempi tutkimus osoittaa sen, kuinka erilaisia selitysmalleja parisuhdeväkivallasta on rakennettu (Peltoniemi 1984; Nyqvist 2001; Ojuri 2004). Väkivaltatyö näyttää määrittyvän eri tavoin riippuen siitä, kuinka väkivaltaa perheiden tai parisuhteen sisällä on milloinkin määriteltä. Tavoitteenani on kehysanalyttisiä keinoja soveltaen löytää monitulkintaisesta ilmiöstä rakennettuja vakiintuneita ajattelu- ja toimintatapoja, joiden avulla työntekijät käsittävät maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa sekä selviytymistä tukevaa työtä. Luvussa esittelen niin aineistonkeruuseen kuin myös analyysimenetelmällisiin valintoihini liittyviä tutkimuksellisia ratkaisuja sekä pohdin tekemiäni valintoja tutkimuseettisestä näkökulmasta. Lisäksi avaan luvussa tieteellisenä orientaationa olevaa sosiaalista konstruktionismia ja tarkastelen tutkimuksen luotettavuuden arviointia.

3.1 Tutkimusaineisto

Maahanmuuttajanaisten parisuhdeväkivaltaan erikoistuneita väkivaltatyötä tekeviä on Suomessa vielä vähän, jolloin koin tärkeäksi löytää asiantuntijainstanssin, josta todennäköisesti löytyisi näkemystä tutkittavasta ilmiökentästä. (Alastalo & Åkerman 2010, 373–374.) Haastatteluaineisto kerättiin monikulttuurisesta yhdistyksestä, joka tuottaa sosiaalipalveluita väkivaltaa kohdanneille maahanmuuttajataustaisille naisille ja lapsille. Yhdistyksen palvelutarjonta on kattavaa ja yhteistyötä tehdään muiden maahanmuuttoasioiden kanssa toimivien instanssien kesken. Yhdistyksen toimintamuodoista esitellään tutkimuksessani niitä, joita työntekijät haastattelupuheessaan ovat maininneet. Yhdistyksen yksityiskohtaisempaa esittelyä rajoittaa anonyymisuoja.

Työntekijät olivat koulutukseltaan yhtä lukuun ottamatta sosiaali- tai terveysalan ammattikoulutuksen (2 lähihoitajaa), alemman korkeakoulututkinnon (3 sosionomia) tai ylemmän korkeakoulututkinnon (sosiaalityöhön verrattava koulutus, psykoterapeutti ja psykologi) suorittaneita. Yksi työntekijöistä toimi yhdistyksessä tulkkina. Työntekijät työskentelivät joko turvakodissa tai yhdistyksen toimistoissa. Työntekijöiden työnkuvat kuitenkin vaihtelivat paljon siinä mielessä, että he tekivät töitä samanaikaisesti useissa paikoissa yhdistyksen sisällä. Yhteistä haastatelluille oli se, että he tekivät tai olivat tehneet asiakastyötä yhdistyksessä parisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten kanssa. Osa työntekijöistä oli työskennellyt myös muissa työtehtävissä yhdistyksen sisällä; siirtynyt työpisteestä toiseen tai toteuttanut väliaikaisia projekteja. Haastateltavien työkokemus vaihteli muutamasta vuodesta muutama kymmeneen vuoteen. Kaikilla heistä oli monikulttuurista harjoittelu- tai työkokemusta jo ennen yhdistykseen tuloa. Kaikki haastatellut työntekijät olivat naisia.

Tutkimukseni informantit eivät muodosta ammattiryhmältään, koulutustaustaltaan tai työhistorialtaan homogeenista joukkoa. Työntekijöiden eriävillä taustoilla ja tavoilla päätyä työntekijäksi monikulttuuriseen yhdistykseen on voinut olla vaikutusta siihen, miten juuri he käsittivät maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa ja auttamistyötä suomalaisessa yhteiskunnassa. (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.) Yhdistyksessä toimivat työntekijät olivat maahanmuuttaja-, paluumuuttaja-, monikulttuurisen-, tai suomalaisen taustan omaavia. Näen tämän tutkimukseni vahvuudeksi, sillä uskon näiden lähtökohtien vaikuttaneen monipuolisen aineiston saamiseen.

3.2 Aineistonkeruun prosessi

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jonka mukaisesti käydään läpi tiettyjä aihepiirejä eli teemoja. Olennaista on yksityiskohtaisten kysymysten, sekä niiden tarkan järjestyksen sijaan haastatteluiden eteneminen keskeisten teemojen mukaisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47; Ruusuvuori & Tiittula 2005, 11.) Oma haastattelurunkoni rakentui kahden pääteeman, maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan ja selviytymistä tukevan auttamistyön, mukaisesti (ks. Liite 2). Haastattelurunkoa laatiessani rakensin tutkimuskysymyksiä ja kahta pääteemaa - työntekijöiden käsityksiä maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja selviytymistä tukevasta työstä - mukailevan teemaalueluettelon. Näiden pääteemojen alle rakensin tarkentavia alateemoja. Siten pystyin erotte-

lemaan teemoja pienemmiksi, helpommin vastattaviksi sekä rajattaviksi aihealueiksi. (Ks. Eskola & Vastamäki 2001, 36; Hirsjärvi & Hurme 2001, 66.)

Viikkoa ennen haastatteluja lähetin haastatteluun osallistuville työntekijöille alustuksen, jossa tiivistin tutkimuksen tavoitteen, haastattelujen tarkoituksen ja mainitsin tutkimukseen liittyvistä eettisistä tekijöistä, kuten haastatteluihin liittyvästä luottamuksellisuudesta. Luottamuksellisuuden tutkimuksessa määrittelin Ruusuvuoren & Tiittulan (2005, 17, 41) mukaisesti niin, että haastattelijat kertoo haastateltavilleen totuudenmukaisesti haastattelun tarkoituksen, käsittelee ja säilyttää saamiaan tietoja luottamuksellisesti sekä varjelee tutkittavien anonymiteettiä tutkimuksen eri vaiheissa. Alustuksen tarkoituksena oli orientoida haastateltavia ja kertoa heille heidän oikeuksistaan sekä tutkimuksen tekijän eettisistä velvollisuuksista.

Teemahaastattelurungon lisäksi olin itse haastattelutilanteeseen rakentanut itselleni teemoihin liittyviä tukikysymyksiä. Ensimmäisiä haastatteluja tehdessäni koin tämän erittäin hyödylliseksi, sillä minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta haastattelijana olosta. (Ks. Hirsjärvi & Hurme 2001, 103.) Haastattelurunkoni teemat olivat melko avoimia, jolloin haastateltavien vastauksille annettiin enemmän liikkumavaraa. Valmiiden kysymysten avulla pystyin kuitenkin varautumaan tilanteisiin, joissa haastattelut eivät lähteneetkään sujuvasti liikkeelle tai työntekijät halusivat konkreettisimpia kysymyksiä avointen teemojen selkeyttämiseksi. Olin pyrkinyt tiedostamaan omat heikkouteni, joita haastattelutilanne voisi aiheuttaa, ja yrittänyt varautua näihin haasteisiin. Valmistautumiseni onnistui hyvin, mikä todennäköisesti näkyi myös ulospäin ensimmäisten haastatteluiden jälkeen määrätietoisempuna teemojen läpikäymisenä sekä rohkeutena antaa haastateltavien puheen johdatella teemojen läpikäymistä.

Haastattelut toteutettiin keväällä 2012 yhdistyksen toimitiloissa. Haastattelupaikkana toimi asiakkaiden kohtaamiseen ja terapeutteihin keskusteluihin ensisijaisesti tarkoitettu viihtyisä huone. Pystyin toteuttamaan haastattelut rauhallisessa tilassa useimmiten kenenkään keskeyttämättä. Ainoa häiriötekijä oli muutaman haastateltavan toimiminen samaan aikaan puhelinpäivystyksessä, jolloin puhelin oli pöydällä nauhurin vieressä äänet päällä. Puhelin soi keskustelujen aikana muutaman kerran. Haastattelut kestivät reilusta puolesta tunnista vajaaseen kahteen tuntiin, ja sain jokaiselta työntekijöiltä luvan nauhoittaa haastattelut. Ennen nauhurin päälle laittamista kertosin vielä alustuksessa läpikäytyt seikat sekä kerroin kootusti haastattelurungon pääteemat. Koska tutkimuksen informantit ja tutkittava aihe olivat työntekijöiden käsitykset parisuhdeväkivallasta ja auttamistyöstä, rohkaisin vielä työntekijöitä melko avoi-

mien teemojen käsittelemiseen, mutta kysymään tarkennuksia, jos jokin aihealue vaikuttaisi heistä epäselvältä. Uskon laajojen teemojen käsittelemisen vaikuttaneen myös haastatteluiden kestojen vaihtelevaan aikaan.

Haastattelijan tehtävänä on varmistaa, että kaikista suunnitelluista teemoista keskustellaan. Teemojen järjestys ja laajuus voivat kuitenkin vaihdella haastattelusta toiseen. (Eskola & Vastamäki 2001, 27.) Omat haastatteluni etenivät joidenkin haastateltavien kanssa heidän itse ottamiensa puheenaiheiden mukaisesti, jolloin keskustelu saattoi siirtyä sujuvasti teemasta toiseen. Tarkoitukseni oli antaa mahdollisimman vapaat kädet näissä tilanteissa ja haastattelun lopuksi palasimme niihin teemoihin, joita emme olleet vielä käsitelleet. Toisaalta joissakin haastatteluissa etenimme haastattelurungon teemojen mukaisesti. Tämä vaikutti myös siihen, että työntekijöiden puheissa keskityttiin erilaisiin teemoihin työntekijän tekemin painotuksin. Riippuen haastattelusta työntekijät halusivat keskustella enemmän jostakin tietystä asiasta, josta joku toinen vain mainitsi sivulauseessa.

Kysymykset luovat tiettyjä rajoituksia haastateltavien vastauksille (Peräkylä 1986, 89–90; Puroila 2002a, 79). Haastatteluaineiston keräämisessä haastattelijaa voidaan pitää osallisena aineiston rakentumiseen. Esimerkiksi tutkija on rakentanut haastattelukysymykset, jotka voivat ohjata haastateltavaa tietynlaisiin vastauksiin. (Juhila 2004, 166.) Melko avoimilla teemoilla halusin rohkaista työntekijöitä kertomaan heidän yksilöllisiä tulkintojaan ilmiöstä, ilman kysymyksen asettelun aiheuttamaa johdattelemista. Joidenkin informanttien kanssa tämä toimi hyvin ja puhetta riitti ilman aiheesta tehtyjä tarkentavia kysymyksiä. Toisaalta muutamassa haastattelussa tuntui, etteivät haastattelurungon melko avoimet teemat toimineet ollenkaan. Silloin jouduin rohkaisemaan haastateltavia keskustelemaan tietystä aihealueesta tarkentavilla kysymyksillä. Näissä haastatteluissa koin vaarana sen, että haastattelijana jouduin johdattelemaan työntekijöitä puhumaan tietyistä aiheista. Vaikutin näissä tilanteissa mahdollisesti enemmän haastatteluiden rakentumiseen ja etenemiseen kuin olisin halunnut.

Muutaman haastattelun alussa haastattelurungon aiheista keskusteltiin enemmän oppikirjamaisesti. Näissä käytettiin alkuun viranomaiskieltä ja työntekijöiden puhe pohjautui yleisellä tasolla yhdistyksen kirjoittamiin tavoitteisiin. Haastatteluiden edetessä ilmapiiri kuitenkin vapautui, ja työntekijät alkoivat kertoa yksityiskohtaisemmin tietyistä asiakastilanteista sekä näihin tilanteisiin liittyvistä haasteista. Vuorovaikutustilanteen muuttuessa ”rennommaksi” työntekijät rakensivat käsityksiään ilmiöstä sekä työstä enemmän arkisen kokemuksensa puit-

teissa kuin tiettyjen yleisten periaatteiden mukaisesti. Tähän havaintoon on saattanut vaikuttaa se, että ihmisillä on taipumus sopeuttaa puheensa kulloiseenkin sosiaaliseen tilanteeseen. Haastattelutilanteissa on mahdollista, että haastateltavan puhe ei aina kuvaa sitä, miten hän itse on käsittänyt asian ja toiminut, vaan sitä mitä haastateltava ajattelee tutkijan odottavan tai pitävän hyvänä. (Puroila 2002b, 55.)

Heti haastatteluiden jälkeen annoin työntekijöille vielä sähköpostiosoitteeni, jotta he tarvittaessa voisivat ottaa minuun yhteyttä ja tarkentaa sanomiaan asioita (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 17). Kukaan ei kommentoinut haastatteluita jälkikäteen. Litteroin seuraavien kuukausien aikana haastattelut sanasta sanaan. Merkitsin kirjoitettuun aineistoon pidemmät tauot ja naurahdukset, jotka saattoivat viestiä työntekijän huumorista tai puhuttujen asioiden ironisesta sävystä. Poikkeuksen tein yhden haastattelun kohdalla, josta jätin tutkimusaiheeseen liittyttömän haastattelukohtan pois. Keskustelu koski lomamökkeilyä ja naapureiden suhtautumista työntekijään. En kirjoittanut litteroituun tekstiin myöskään työntekijöiden nimiä tai muita tunnistamattomuutta uhkaavia asioita. Muutin litteroitua tekstiä niin, ettei puhetavoista voi identifioida työntekijöitä. Lisäksi samat yksityisyyden suojan periaatteet koskivat aineisto-otteita, joissa puhuttiin parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista ja heidän elämästään. Oteissa, joissa olen muokannut yksityisyyteen liittyviä tekijöitä, on käytetty x-kirjainta. (Ks. Kuula 2006, 120.) Litteroitua aineistoa kertyi 138 sivua.

3.3 Tutkimuksen toteutuksen eettiset periaatteet

Sosiaalityön tutkimuksen keskiössä voidaan nähdä yksilöt, joita tietyt yhteiskunnalliset ja sosiaaliset ongelmat koskettavat. Tutkimuksia on kritisoitu siitä, kuinka nämä ihmiset, joiden elämää käsitellään, eivät saa omaa ääntään tarpeeksi kuuluviin. (Karvinen ym. 2000.) Alun perin tarkoitukseni oli tarkastella parisuhdeväkivaltaa kohdanneita naisia heitä itseään haastatteleamalla. Lähtökohtana naisten valitseminen haastateltaviksi olisi ollut erittäin mielenkiintoista, mutta rajaukselleni työntekijöiden tulkintoihin kohdistuvaan tutkimukseen on löydettävissä sekä eettisiä että käytännöllisiä perusteluita. Maahanmuutto ja parisuhdeväkivalta voivat olla molemmat sensitiivisiä asioita, jotka saattavat aiheuttaa hyvinkin erilaisia reaktioita. Tutkimuksen toteuttaminen olisi tuonut esille eettisiä kysymyksiä siitä, olisiko kuitenkaan pieni-
muotoinen tutkielma oikea paikka tutkia herkkää aihetta. En todennäköisesti olisi saanut tutkimuslupia naisten haastattelemiseen, enkä mahdollisesti myöskään haastateltavia. Lisäksi

aiheen valintaan vaikuttivat kieli- ja tulkikysymykset. Tämänkaltaista tutkimusta oli mahdollista toteuttaa pro gradu -työnä.

En kuitenkaan näe omaa tutkimusaiheittani yhtään vähemmän tarpeellisena, koska tietoa ei ole tuotettu tarpeeksi myöskään työntekijöiden käsityksistä maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja selviytymistä tukevasta työstä. Molempia lähestymistapoja parisuhdeväkivallan tutkimukseen tarvitaan. Koska maahanmuuttajanaisten oma ääni ei kuulu tutkimuksessani, tilanne asettaa tutkimuksen eettisen pohdinnan koskettamaan sekä työntekijöitä, jotka toimivat tutkimukseni informanteina, että parisuhdeväkivaltaa kohdanneita maahanmuuttajanaisia, joiden elämäntilanteisiin viitataan. Aiheen sensitiivisyys ei häviä, vaikka keskiössä ovatkin työntekijöiden tulkinnat.

Ihmisiin ja heidän elämäntilanteisiinsa kohdistuvan tutkimuksen lähtökohtana on yksilö, jonka itsemääräämisoikeutta ja loukkaamattomuutta on kunnioitettava. Eettisyyden arvioimiseen liittyy tutkimuksen tekijän ennakointi tutkimukseen liittyvistä riskeistä ja vahingoista. Oman toiminnan ennakoarvioinnilla pyritään välttämään tutkimuksellisten päätösten epäeettisiä vaikutuksia. (Virokannas & Rauhala 2011, 239, 251.) Koska tutkimukseni fokuksessa on työntekijöiden tulkinnat maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja selviytymistä tukevasta työstä, ei ole ollenkaan yhdentekevää kuinka maahanmuuttajanaisten elämäntilanteita ja heihin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa käsitellään.

Oma ymmärrykseni on ollut riippuvaista siitä, kuinka yhdistyksen työntekijät ovat määritelleet palveluissa kohtaamansa naisten tilanteita. Itsemääräämiseen pohjautuvan tavoitteen toteutumista on erittäin kriittisesti pohdittava silloin, kun tutkitaan vähemmistöryhmään kuuluvien ihmisten elämään koskettavaa sosiaalista ongelmaa kuten parisuhdeväkivaltaa työntekijöiden puheen kautta. Tällaisessa tilanteessa on erittäin tärkeää reflektoida omaa tutkimuksellista ulosantia ja tiedostaa omia ennakkokäsityksiä. Itsekritiikkini olen kohdistanut siihen kuinka kirjoitan, määrittelen ja analysoin ilmiötä sekä sen ympärille kuuluvia ihmisiä. Huonosti raportoidusta tutkimuksesta voi aiheutua haittaa muille. Tutkimuksen rajaukset voivat koskettaa myös muita osapuolia, jolloin tutkimuksessa saatetaan luoda tietynlaista kuvaa tietystä asiakasryhmistä. (Virokannas & Rauhala 2011, 239–241.)

Tutkimuksessani oma dokumentointini koskettaa maahanmuuttajanaisia, heidän parisuhdettaan ja aviopuolisoa, sekä mahdollisesti myös maahanmuuttajia vähemmistönä. Epäeettisesti

toteutettu tutkimus voisi johtaa etnisten vähemmistöjen ja parisuhdeväkivallan määrittelyiden yksinkertaistettuihin luokituksiin ja syrjiviin rakenteisiin. Tavoitteeni tutkimuksen teossa on ollut päinvastainen. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa selitettäessä on erittäin tärkeää huomioida, että kulttuuriin tiukasti liitetyt selitysmallit saattavat leimata tietyn kulttuurin edustajat huomioimatta parisuhdeväkivallan yleisyyttä ja ilmenemistä kulttuurista riippumattomana sosiaalisena ongelmana. (Peltoniemi 1984, 123–124.)

Haluan yhdistää tutkimukseeni sosiaalityön ammattieettisiin periaatteisiin kuuluvan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja ihmisarvon kunnioittamisen. Sosiaalityöntekijän velvollisuutena on edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta sekä yhteiskunnassa että ihmisten elämässä. Ihmisarvo näkyy sosiaalityön käytännössä yksilöiden kunnioittamisen periaatteena. Tähän liittyy ihmisen fyysisen, psykologisen, emotionaalisen ja hengellisen loukkaamattomuuden sekä hyvinvoinnin vaaliminen ja puolustaminen. Sitoudun tutkimuksessani tavoittelemaan yhteiskunnallisesti oikeudenmukaista tapaa raportoida parisuhdeväkivaltaa kokeneista maahanmuuttajanaisista sekä kunnioittamaan heidän loukkaamattomuuttaan. (Talentia 2005; IFSW 2012.)

Virokannaksen ja Rauhalan (2011, 238) mukaan tutkimuseettiset kysymykset typistyvät tutkielmien teossa helposti yksittäisiin tietosuojakysymyksiin, jolloin tutkimuksen toteutuksessa tarvittava itsekriittisyys unohtuu. Eettisesti kestävältä sosiaalityön tutkimukselta vaaditaan vahingon aiheuttamisen välttämistä, mutta samalla tavoitellaan myös sitä, että tutkimuksesta olisi jotakin hyötyä tutkittaville. Tutkimukseni tavoitteena on lisätä tietämystä siitä, minkälaisilla parisuhdeväkivallan määrittelyillä perustellaan toimintatapoja, joiden avulla parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia pyritään auttamaan. Tutkimuksella pyrin lisäämään ongelmanmäärittelyn ja toiminnan välisen yhteyden tiedostamista. Toivon, että nykyisessä hajanaisessa väkivaltatyön organisoimisessa tutkimuksesta voisi löytyä käytännöllistä hyötyä organisaatioiden toimintaan.

Karvinen (2000, 23–24) on eritellyt, että sosiaalityön lähtökohdat ovat erilaisuutta sallivassa ja mahdollisuuksia avaavassa toiminnassa. Tämä tutkimukseni lähtökohtana vaatii monipuolista kriittistä ajattelua. Hänen mukaansa (emt.) niin tutkimukseen kuin käytännön työhön liittyy samanaikainen vaatimus olla herkkä sosiaalityön toimintaympäristöä ja kohdetta, sosiaalista todellisuutta ja ongelmia hahmoteltaessa. Olen yrittänyt toteuttaa Karvisen eettiseen toimintaan perustuvaa ajatusta tutkimukseni jokaisessa vaiheessa.

3.4 Kehysanalyysi tutkimusta ohjaavana menetelmänä

Kehysanalyysin rakentajana pidetään Erving Goffmania, joka teoksessaan *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience* (1986) on eritellyt kehysanalyysin perusolettamuksia. Goffmanin kehysanalyyttistä teoriaa on tulkittu monin eri tavoin, mikä on näkynyt tutkimuksissa erilaisina aineistonkeruun ja analyysimenetelmien sovelluksina. Suomessa sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden käsitysten tutkimiseen ja työkuvien erittelemiseen käytettyä kehysanalyyttistä tutkimusta on löydettävissä 1990-luvulta lähtien. Sairaalan kontekstiin liittyvistä tutkimuksista Peräkylä (1990) on tutkinut sairaalahenkilökunnan suhdetta kuoleviin potilaisiin ja Virkki ym. (2011) ovat eritelleet lähisuhdeväkivallasta rakentuneita kehyksiä erikoissairaanhoidossa. Lehto (1991) on taas tutkinut kehysanalyyttisin keinoin alkoholisteille suunnattuja ammattikäytäntöjä, jossa aineisto on kerätty sosiaalityöntekijöiden, lääkäreiden ja poliisien haastatteluilla. Kehysanalyyttistä tutkimusta on sovellettu sosiaalialalla myös vanginvartijoiden puheen (Peräkylä 1986) ja maahanmuuttajatyötä tekevien lastensuojeluammatilaisten tulkintojen (Anis 2008) tutkimiseen. Aikaisempien tutkimuksien valossa kehysanalyysi sopii terveys- ja sosiaalialan työntekijöiden tulkintojen ja toiminnan välisen suhteen tarkasteluun.

Kehysanalyysin tulkinnanvaraisuus ei ohjaa aloittelevaa tutkijaa konkreettiseen ja yksisuuntaiseen analyysitapaan. Goffmanin tulkinnanvaraisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkijan on määriteltävä ja kirjoitettava auki omat menetelmälliset ratkaisunsa kehysanalyysin soveltamisesta (Malin 2012, 70). Olen rakentanut käsitykseni kehysanalyysistä yhdistäen Goffmanin (1986) alkuperäistekstiä sekä Puroilan (2002a & 2002b) että Malinin (2012) väitöskirjatutkimuksia. Konkreettinen analyysiprosessini perustuu silti pitkälti Puroilan (2002b) rakentamiin analyysivaiheisiin. Voinkin sanoa Puroilan (2002a & 2002b) tutkimusten Erving Goffmanin kehysanalyyttisestä lähestymistavasta vaikuttaneen voimakkaimmin kehysanalyyttiseen ymmärrykseeni ja analyysivaiheen rakentamiseeni. En ole systemaattisesti nojautunut Goffmanin tai aikaisempien tutkimusten kehysanalyysistä esittelemiin käsitteisiin, vaan olen esitellyt ja valinnut vain ne, joita olen soveltanut suhteessa tutkimuskysymyksiini ja analyysitapaani.

3.4.1 Kehysanalyysin taustalla sosiaalisen todellisuuden kaksinainen luonne

Sosiaalinen konstruktionismi paikantuu tutkimukseni ontologiseksi lähtökohdaksi pohjautuen tiedonsosiologiseen perinteeseen; Bergerin & Luckmannin (1996) rakentamaan todellisuuskäsitykseen, jossa todellisuus nähdään rakentuvan kaksinaisuusluonteen, objektiivisesti tunnustettujen faktojen ja ihmisten tuottamien merkitysten, mukaisesti. Väkivaltasta itsessään on historiallisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakennettu käsite, jolloin myös sosiaalisen todellisuuden tulkinta ja toiminta määrittyvät yleisemmällä tasolla, eikä pelkästään yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa (Hearn 1998, 15). Väkivallan historialliset konstruktiot vaikuttavat tapoihin, joilla organisaatiot ja instituutiot määrittelevät väkivaltaa, sekä palveluiden ja toimenpiteiden rakentumista. Se, miten suomalaisessa yhteiskunnassa, varsinkin sosiaalialan ammattilaisten keskuudessa, käsitetään ja rajataan kuvaa maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta, vaikuttaa osaltaan niihin valittuihin käytänteisiin, joilla sosiaaliseen ongelmaan pyritään vastaamaan. Tutkimuksessani keskitytään juuri tähän tietoon, joka on sosiaalisessa toiminnassa rakennettua. (Ks. Perrin & Miller-Perrin 2011, 3036.) Työntekijöiden puheen kautta päästään käsiksi siihen tietoon, jonka avulla he käsittävät maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa ilmiönä sekä tekevät toimintaansa tietoisiksi.

Työntekijöiden tulkinnoista voidaan havainnoida julkisia sekä sosiaalisia vakiintuneita puheen ja toiminnan malleja. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa on mahdollista määritellä eri tavoin, sillä palveluiden kehittäminen valtakunnallisella tasolla on vielä hajanaista. Työskentelykäytännöt voivat olla erilaisia kuin kantaväestölle rakennetuissa väkivaltatyötä tekevissä instituutioissa – toisaalta toiminta voi mukautua samanlaiseksi kuin kantaväestön kanssa tehtävä työ, sillä uusia toimintatapoja ei ole kehitetty. Objektivoitunut tieto ohjaa ihmisten tulkintoja ja toimintoja, mutta samanaikaisesti yksilöt voivat ymmärtää asioita eri tavoin. Erilaiset määrittelyt samasta ilmiöstä johtavat erilaisiin toimenpiteisiin. Kehysanalyysin keskeisenä kysymyksenä on, millaista toimintaa tietynlainen tilanne edellyttää. Goffmanin (1964,135; 1983, 5) mukaan vuorovaikutuksessa ilmenevä säännönmukaisuus ja järjestäytyneisyys perustuvat kulttuurisesti jaettuihin oletuksiin ja sääntöihin. Sosiaaliset tilanteet ovat kuitenkin moniulotteisia ja vaihtelevia. Niin kehysanalyysin kuin myös sosiaalisen konstruktionismin lähtökohtiin kuuluu oletamus, että sosiaalinen ympäristö on sosiaalisesti rakentunut. Todellisuus objektivoituu rutinoitumisen, institutionalisoitumisen ja legitimaation kautta. Yksilön objektiivinen todellisuus on tapahtunut sosiaalisaatiossa, mutta todellisuusk-

va sisältää myös melko muuttumattoman ulottuvuuden. (Berger & Luckmann 1995, 59–146; ks. myös Puroila 2002b, 49.)

Malinin (2012, 71) mukaan Goffmanin ajattelusta voidaan katsoa olevan hyötyä sellaisissa tutkimuksissa, joissa kiinnostus kohdistuu kokonaisuuteen; ei vain yhteiskunnan tai yksilön muuttuviin tai muuttumattomiin tekijöihin. Myös Bergerin ja Luckmannin (1995) tutkielmaa pidetään sosiologisenä traditiona, joka pyrkii selvittämään yksilön tietoisuuden ja sosiokulttuuristen rakenteiden välistä suhdetta. Kirjoittajien näkemystä on tulkittu tutkimuksen tekemiseen niin, että tutkimusote, joka ei huomioi sekä tietoisuutta että rakenteellisia tekijöitä vääristää sosiaalisen todellisuuden luonnetta. (Aittola & Raiskila 1995, 220–221.) Oman tutkimukseni kannalta näen Goffmanin kehysanalyttisen ajattelun ja sosiaalisen konstruktionismin orientaation istuvan hyvin työntekijöiden käsitysten tutkimiseen. Sosiaalityö on oman aikansa tuottama vastaus vallitseviin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Se, millaisena toiminta näyttäytyy, on yhteydessä aikaan sidottuun sosiaaliseen ongelmaan. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttuvaan toimintaan vaikuttavat yhteiskuntamme taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset rakenteet. (Ks. Kempainen ym. 1998, 12.)

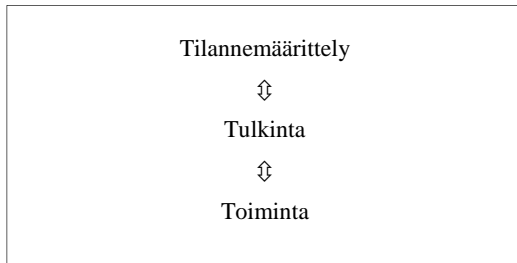
3.4.2 Tulkintakehys ja kehyksen rakentuminen

Kehysanalyysin yksi keskeisemmistä ajatuksista on kehyksen käsite. ”Frame” on sana, jota Goffman (1986, 10–11) käyttää viitattaessaan erilaisiin sosiaalisia tapahtumia tai tilanteita koskevien määritelmien perusrakenteisiin. Kehysanalyysi pohjautuu näiden rakenteiden tutkimiseen. Kehykset muodostavat sosiaalisesta situaatiosta tehdyn tilannemäärittelyn, tulkinnan ja toiminnan välisen kokonaisuuden. Kehyksen ydin ei siis ole yhdessä tekijässä, vaan näiden käsitteiden yhteistoiminnassa. (Puroila 2002a, 46.)

Nyqvistin (2001, 19) mukaan väkivaltatyössä on kysymys merkityksistä, joita väkivallalle annetaan hoitoprosessissa, eikä niinkään ongelman määrittelystä. Työntekijöiden käsityksiä maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta on merkittävää tutkia, sillä usein yksilölliset käsitykset todentavat myös yleisempiä yhteiskunnallisia ajatusmalleja ilmiöstä. Kehykset eivät ole yksilöiden myötä vaihtuvia, vaan yhteisön jakamia tapoja ymmärtää eri ilmiöitä (Goffman 1986, 27). Voidaan siis olettaa, että työntekijät käsittävät maahanmuuttajanaisten parisuhdeväkivaltaa ja toimintaa erilaisten kehyksien mukaisesti. Tämän näkökulman vuoksi puhun kehyksen rakentumisen kokonaisuudesta tulkintakehyksenä. Tulkintakehyksen

lähtökohtana pidetään tilanteen, tulkinnan ja toiminnan suhdetta (Goffman 1986, 10–11; Puroila 2002a, 46; Puroila 2002b, 55; Malin 2012, 74).

Taulukko 2. Tulkintakehyksen kolme pääkäsitettä

Kun ihmiset pyrkivät ymmärtämään tiettyä tilannetta, he tarkastelevat asiaa kehysten kautta. Kehykset määrittävät sen, minkälaisesta tilanteesta on kyse, ja miten yksilön tulisi toimia. Käytetty kehys vaikuttaa siihen, minkälaisen merkityksen kokonaisuus saa. (Goffman 1986, 10.) Tietynlainen tilannemäärittely paikantaa ilmiön tiettyyn kontekstiin, joka toimii pohjana asiasta tehdyille tulkinnoille ja toiminnalle. Osallistuessaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten kanssa työskentelyyn työntekijä pyrkii ymmärtämään, minkälaista maahanmuuttajanaisten kokema parisuhdeväkivalta on. Työntekijä tekee päätelmiä sen perusteella, minkälaisesta tapahtumasta on kyse ja kuinka hänen tulisi toimia. Näin tilannemääritteilyt sosiaalisesta todellisuudesta vaikuttavat siihen, miten yksilö toimii. (Ks. Puroila 2002b, 34–35.)

Ihmisille syntyy tulkintoja siitä, mitä tilanteessa on tapahtumassa molempien, niin kasvokkaisen kuin passiivisen, vuorovaikutuksen kautta. Tapahtumia koetaan ja tulkitaan kaikenlaisissa sosiaalisissa tilanteissa. (Puroila 2002a, 37.) Työntekijät rakentavat kuvaansa parisuhdeväkivallasta maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan väkivaltaan perehtyneessä yhdistyksessä, jossa he kohtaavat parisuhdeväkivaltaa kokeneita maahanmuuttajanaisia. Näin he rakentavat kuvaansa ilmiöstä kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa. Toisaalta ilmiön rakentamiseen ja käytännön työhön vaikuttavia tekijöitä on monia. Esimerkiksi lait, hallinnolliset linjaukset, yhdistyksen toimintasuunnitelmat ja yhteiskunnassamme vallalla olevat käsitykset vaikuttavat siihen, miten parisuhdeväkivaltaa tulkitaan ja miten työtä toteutetaan. Työntekijöiden tulkintoja parisuhdeväkivallasta on mahdotonta selkeyttää ilman kontekstuaalisten tekijöiden, toisin sanoen tilannemäärittelyiden, huomioon ottamista. (Ks. Peltoniemi 1984, 228.)

Sosiaalityön tutkimuksen pyrkimyksenä on vastata muuttuvien elämäntilanteiden ja ammattikäytäntöjen moninaisuuden tavoittamiseen, ymmärtämiseen ja näkyväksi tekemiseen (Karvinen 2000, 24). Kehysanalyysissä on kyse tulkintakehyksistä tehdyistä merkityksenannoista, joissa yksittäisen työntekijän tulkinnat saavat merkityksensä kokonaisuuden, vakiintuneiden ajattelu- ja toimintatapojen, osana (Goffman 1986, 2; Malin 2012, 73). Tulkintakehyksillä luodaan järjestystä sosiaaliseen elämään. Ne eivät ole yksilön myötä vaihtuvia, vaan kulttuurisesti rakentuneita, yhteisön jäsenten jakamia tapoja ymmärtää erilaisia ilmiöitä. (Goffman 1986, 27.) Kehykset eivät kuitenkaan olisi olemassa ilman ihmisiä, jotka sosiaalisissa tilanteissa ylläpitävät ja uusittavat niitä. Tulkintakehyksien moninaisuus ja muuntuvuus osoittavat sosiaalisen todellisuuden olevan vaihtelevaa ja monikerroksista. (Puroila 2002a, 41–46; Puroila 2002b, 48).

Kehysten vaihto on osa jokapäiväistä elämää, ja usein työntekijä maahanmuuttajanaisten parisuhdeväkivaltaa määritellesään joutuu käyttämään useita erilaisia kehyksiä vastatakseen parhaiten asiakkaidensa tarpeisiin (ks. Peräkylä 1990, 19). Arkielämässä ei siis käytetä vain yhtä tiettyä kehystä, vaan tulkinta ja toiminta riippuvat siitä kontekstista, jossa tilannetta määritellään. Työntekijöiden puhe poikkeaa toisistaan silloin, kun he tarkastelevat samaa ilmiötä eri näkökulmista, eri konteksteista ja käyttäen erilaisia käsitejärjestelmiä. Näiden tulkintojen mukaisesti työntekijät näkevät itselleen erilaisia tapoja käsittää sekä vastata maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan. (Lehto 1991, 25.) Yhdenkin instituution vakiintuneista ajattelu- ja toimintatavoista voi paikantaa monenlaisia tulkinnallisia kehyksiä (Anis 2008, 72).

3.5 Tutkijan omasta asettumisesta ja tutkimuksen luotettavuudesta

Kielenkäytöllä rakennetaan ja ylläpidetään todellisuutta. Tutkimuksessa esimerkiksi haastattelumenetelmällä kerätty aineisto on haastattelijan ja haastateltavan yhteinen tuotos. Haastatteluvastaukset heijastavat aina haastattelijan läsnäoloa, hänen tapaansa kysyä asioita sekä haastattelun aikaisempaa kulkua edeltävien kysymyksineen ja vastauksineen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 49.) Sosiaaliseen konstruktionismiin pohjautuvassa tutkimuksessa korostetaan tutkijan position tiedostamista. Tutkijan tulkinnat aikaisemmista tutkimuksista, omasta elämysmaailmasta ja tutkimukseen toteutetuista haastatteluista vaikuttavat tutkimuksen eri vaiheisiin. Siksi tutkimusta ei voida nähdä objektiivista tietoa tuottavana ja ainoana tapana kuvata parisuh-

deväkivallan todellisuutta. Tutkijan tekemät tulkinnat lisäävät sen sijaan mahdollisuuksia käsitellä aihetta erilailla. (Ks. Juhila 2004, 160.)

Tutkijat ikään kuin heijastavat omaa todellisuuskäsitystään tutkittavaan kohteeseen käyttämensä kategorioiden kautta. Vaikka tutkimusprosessiin vaikuttavaa tekijän subjektiiviset näkemykset ja aiheen rajaukset, pohjimmaisena tavoitteena on saada selville haastateltujen työntekijöiden käsityksiä parisuhdeväkivallasta ja auttamistyöstä. Tämän päämäärän saavuttamiseksi on erittäin tärkeää, että tutkimuksen tekijä pystyy refleктоimaan omaa toimintaansa ja tunnistaa oman osuutensa tutkimusprosessissa. (Mm. Ronkainen 1998, 205; Hirsjärvi & Hurme 2001, 18; Tiittula & Ruusuvoori 2005, 11.) Olen pyrkinyt arvioimaan ja tiedostamaan omia ennakoasenteitani, sekä refleктоimaan omaa toimintaani tutkimuksen eri vaiheissa. Nuorena suomalaisena naisopiskelijana käsitän ja tulkiten maailmaa omista lähtökohdistani. Uskon haastattelemieni työntekijöiden ja parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden naisten tulkitsevan todellisuutta itselleni poikkeavista lähtökohdista. Ennakko-oletukseni maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ovat erilaisia kuin työntekijöiden ja naisten itse määrittelemät käsitykset samasta ilmiöstä.

Tutkimuksellisia valintoja tehdessäni koin omien ajatustapojeni kriittisen pohdinnan tehneen oikeutta niin työntekijöille että parisuhdeväkivaltaa kohdanneille naisille. Olen yrittänyt olla avoin ja kuunnella tarkkaan sitä, mitä työntekijät ovat yrittäneet minulle merkityksellistä. Oman ymmärryksen ja toisten ihmisten ymmärtämisen arvioimista on kuitenkin mahdotonta täysin tiedostaa. Olen tehnyt valintoja, joilla on ollut merkitystä tutkimusprosessin kulkuun; tulkinut muiden puhetta omista lähtökohdistani sekä vaikuttanut tutkimuksen rakentumiseen niin käsitteiden valinnassa, aineiston keruussa, analysoinnissa kuin myös johtopäätöksien esittämisessä.

Puroila (2002b, 54–55) on painottanut tiettyjä rajoituksia haastattelupuheen käyttämiseen kehysanalyttisessä tutkimuksessa. Kun puhutaan informanttina olevien käsityksistä asiantiloista, voidaan rajoituksena nähdä se, miten asiantiloja käsittelevistä tulkinnoista päästään itse asiantiloihin. Tämä on mahdotonta, jolloin kuvausten analyysissä ei ole kyse itse asiantiloista, vaan niistä tehdyistä tulkinnoista. Työntekijöiden käsitykset heijastavat tutkijan tulkintaprosessin kautta yhdenlaisia tulkinnallisia ulottuvuuksia käsitellä maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa ja auttamistyötä. Sosiaalisen konstruktionismin ja kehysanalyysin anti tutkimukselleni on, että niiden teoreettiset oletukset ohjaavat katsomaan ja pohtimaan

työntekijöiden tulkintoja parisuhdeväkivallasta ja työn käytännöistä tietystä suunnasta. Tutkimukseni sijoittuu suomalaiseen yhteiskuntaan, monikulttuuriseen väkivaltatyötä tekevään yhdistykseen ja tiettyjen työntekijöiden käsityksiin, jolloin saatua tietoa ei lähestytä universaalina. (Ks. Juhila 2004, 166.) Tutkimuksen analyysistä tavoitetut kielelliset tulkintakehykset liittyvät siten yhdeksi osaksi maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan kohdistuvaa tieteellistä keskustelua.

3.6 Analyysiprosessista tulkintakehyksien rakentamiseen

Goffmanin alkuperäinen kehysanalyysi ei anna paljonkaan viitteitä siitä, kuinka konkreettisesti analyysivaiheessa tulisi menetellä ja kuinka tulkintakehykset olisivat tunnistettavissa aineistosta. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa kehysanalyysin soveltamistapa on vaihdellut (Peräkylä 1986; 1990; Lehto 1991; Puroila 2002b, 51; Anis 2008; Virkki ym. 2011; Malin 2012). Yhdyn Puroilan (2002b, 51) näkemys siihen, että Goffmanin perusideat toimivat analyysiprosessia ja tulkintaa inspiroivina apuvälineinä. Fokuksena tutkielmassani on haastattelupuheen ja siinä erityisesti työntekijöiden tekemien tulkintojen analyysi. Tämän lähtökohdan mukaisesti olen soveltanut Puroilan (2002b, 57–58) rakentamista konkreettisesti analyysiprosessista kohtia, joilla pyritään vastaamaan omiin tutkimuskysymyksiini. Analyysiprosessini rakentuu neljän vaiheen mukaisesti:

1. Kielellisten kuvausten jäsentäminen haastatteluaineistosta
2. Kielellisten kuvausten luokittelu kahdeksi tulkintakokonaisuudeksi
3. Tulkintakokonaisuuksiin kytkeytyvien ajattelu- ja toimintatapojen erittelemine
4. Tulkintakokonaisuuksien nimeäminen

Analyysi tutkimuksessani kohdistuu työntekijöiden haastattelupuheessa ilmeneviin, maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja selviytymistä tukevasta työstä tehtyihin tulkinnallisiin kokonaisuuksiin. Puroilan (ks. 2002a, 152; 2002b, 56) tulkintaa Goffmanin (1974, 24–25) ajatuksesta soveltaakseni, analyysin kiintopisteenä ovat tulkintakehykset erilaisina väkivaltailmiön ja työn kuvaamisen tapoina. Seuraavat kysymykset ovat ohjanneet aineiston kielellisten kuvausten jäsentelyä sekä kehyksiin kytkeytyvien ajattelu- ja toimintatapojen erittelyä:

- Minkälaisena väkivalta ja sen vaikutukset näyttäytyvät?

- Minkälaiset tavoitteet ja odotukset määrittävät selviytymistä tukevaa väkivaltatyötä?
- Minkälaisena työntekijän rooli näyttäytyy?
- Minkälaisena selviytymistä tukeva työ näyttäytyy käytännössä?

Analyysimenetelmään perehtymisen jälkeen olen lukenut haastatteluaineistoa useaan kertaan. Löysin aineistosta alkuun pieniä puhekokonaisuuksia, joista oli kuitenkin vaikea hahmottaa tilannemäärittely-tulkinta-toiminta- jatkumoa. Näen apukysymyksiä hyödyntämisen olleen erittäin tärkeä lisä aineiston lukemisessa ja erittelyssä, sillä tulkintojen ja toimintojen loogisen jatkumon rakentaminen aineistosta ei ole ollut yksinkertainen tehtävä. Aloin eritellä aineistossa ilmeneviä puhetapoja, kunnes huomasin aikaisemmista puhetavoista laajempia kokonaisuuksia. Aikaisemmat pienet ja eriytyneet tulkintakehykset paikantuivat uudenlaisen aineiston lukutavan vuoksi osaksi loogisempia kokonaisuuksia. Lopulta sain rakennettua aineistoa jäsentevien kysymysten avulla kolme tulkintakokonaisuutta.

Ennen kehyksien nimeämistä määrittelin työntekijöiden käsityksiä kolmeen puhekokonaisuuteen: voimavara-, sukupuoli- ja kulttuuripuheeksi. Rakentuneet kehykset olivat kuitenkin vielä ”orientaatioita” tulkintakehysieni lopullisessa muodostumisessa. Kulttuuripuheen tulkintakokonaisuus sisälsi kahdenlaista, asiakkaita ymmärtävää ja asiakkaiden tilanteisiin kantaottavampaa, puhetta. Muodostin tämän huomion jälkeen kaksi erillistä tulkintakokonaisuutta, joihin liitin kulttuurisen näkökulman molempiin limittyvänä lisäulottuvuutena.

Kulttuurisia käsityksiä sisältävä puhe sopeutui kahden kehyksen sisään kulkien näiden läpi eräänlaisena juonteena. Kulttuurinen näkökulma liittyy vahvasti maahanmuuttajanaisten parisuhdeväkivallan käsittelemiseen ja auttamisen erityispiirteisiin, joten oli luonnollista, että aihetta käsillään tulkintakehysissä osana molempia rakentuneita kehyksiä. Kulttuuri ei siis ole osa, joka olisi irrotettavissa työntekijöiden parisuhdeväkivallan ja selviytymistä tukevan työn määrittelyistä. Valintaani limittää kulttuuripuhe kahteen kehykseen perustelee vielä Keskinen tutkimuksissaan (2011b; 2011a) esittämät väkivallan kulttuuristamiseen liittyvät ongelmat. Asiakkaiden tilanteista rakennetut ja kulttuuriin liitetyt yksinkertaistavat väkivallan selitykset saattavat vaikuttaa väkivaltaa ja kulttuuritaustoja stereotypisoiviin käsitystapoihin. Haluan varoa omassa tutkimuksessani kulttuurista tehtyjä yksinkertaistavia selityksiä. Kulttuuria ei siis ole mahdollista pitää tutkimuksessani asiana, joka olisi irrotettavissa omaksi kehykseksi.

Todennäköisesti haastatteluaineistosta olisi ollut löydettävissä myös eriytyneempiä kehyksiä ja näiden kehyksien muunnoksia, mutta aineiston jäsentämisellä suurempiin kokonaisuuksiin olen pyrkinyt aineiston parempaan hallittavuuteen ja selkeämpään jäsentelytapaan. Pienempien kehysten esittely olisi voinut tuoda enemmän näkökulmia tulkintojen ja toiminnan suhteeseen, mutta kehyksien sisäisen dynamiikan looginen jatkuvuus olisi samalla kärsinyt.

Tämän jälkeen erittelin kahteen kehykseen liittyviä työntekijöiden ajattelu- ja toimintatapoja. Apukysymyksiä käyttäen muokkasin ja jäsentelin haastatteluaineistosta tiettyihin tulkintakehyksiin jäsentyneitä sitaattikokoelmia. Tässä vaiheessa palasin taas apukysymyksiini, joiden avulla analysoin kehyksien sisäistä dynamiikkaa sekä rakensin tulkintojen ja toimintojen yhteisiä jatkumoit. Ajattelutapojen, eli työntekijöiden käsitysten, analysoimisessa lähdin liikkeelle siitä, millaisena parisuhdeväkivalta tulkintakehyksessä määrittyy, ja millaisena parisuhdeväkivaltaa kohdannut maahanmuuttajanainen nähdään. Tämän jälkeen jäsentelin haastattelupuheesta löytämiäni toimintatapoja – sitä, millaisena väkivaltatyö näyttäytyy työskenteilyn tavoitteiden ja odotusten pohjalta – sekä erittelin käytännössä toteutettavia työmenetelmiä ja työntekijän omaa roolia työssä.

Huomasin analyysiä tehdessäni, että työntekijöiden tulkinnat parisuhdeväkivallasta määrittivät myös muita perheenjäseniä koskevaksi. Perheenjäsenillä tarkoitan niitä lähiyhteisössä olevia henkilöitä, joilla oli merkityksellinen osansa parisuhdeväkivallasta puhuttaessa. Joissakin sitaateissa puhe siirtyi yhteisöön, sukuun tai perheessä oleviin lapsiin. Olen jättänyt nämä aineisto-otteet analyysiini, sillä työntekijät määrittivät parisuhdeväkivaltaa ja sen vaikutuksia parisuhdetta laajemmin, jolloin naisten elämään kuuluvilla merkityksellisillä henkilöillä oli oma osansa pariväkivallasta tehtyjen käsityksien muodostumisessa.

Tulkintakehysten esittely ja analyysi etenevät logiikalla, joka alkaa työntekijöiden puheesta rakennetuista parisuhdeväkivallan määrittelyistä ja jatkuu ongelman määrittymiseen vastaamiseen pyrkivän toiminnan analysoimiseen. Parisuhdeväkivallan näyttäytyminen ja haasteisiin vastaaminen voidaan nähdä ikään kuin kolikon kääntöpuolina. Ensin pitää osata tunnistaa ongelma, jotta pystytään rakentamaan tapoja muuttaa ihmisen elämään negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Kehysten nimeäminen on ollut siinä mielessä haastavaa, ettei suomenkielessä ole termejä, joilla pystyttäisiin yhdellä käsitteellä määrittelemään vastakkainasetteluun liittyviä loogisia jatkumoit.

Viimeisessä vaiheessa annoin kahdelle tulkintakehykselle nimet niissä esiintyneiden työn tavoitteiden mukaisesti. Kehykset nimesin *voimaannuttavaksi* ja *emansipatoriseksi* tulkintakehykseksi. Usein työntekijät käyttivät haastatteluissa molemmista kehyksistä rakentuvia puhetapoja. Kuitenkin jotkut heistä painottivat toisen kehyksen puhetapaa toista enemmän. Haastattelupuhe sisälsi tiettyjä säännönmukaisuuksia ja yhden haastattelun aikana saatoimme palata useamminkin painotetumman kehyksen puhetapaan. Tulkintakehykset myös aktivoituvat tietynlaisessa tulkintapuheessa. Esimerkiksi syrjivistä asenteista puhuva työntekijä aktivoi toimintansa tulkinnan emansipatorisen kehyksen tavoin ja selitti ajavansa näissä tilanteissa asiakkaan oikeuksia. Tulkintakehykset siis ilmentävät työntekijöiden tekemiä tulkintoja käsityksistään ja omasta työskentelystään.

Analyysikappaleissa on käytetty sitaatteja haastatteluaineistosta, ja ne toimivat osana analyysiäni. Niiden avulla lukijalla on mahdollisuus seurata havaintojeni ja johtopäätöksieni vastaavuutta kerättyyn aineistoon. Tämä on erittäin tärkeää tutkielman luotettavuuden kannalta, sillä sensitiivisen aiheen tutkimisessa on oltava erittäin tarkka analyysin johtopäätöksien ja omien havaintojen dokumentoinnissa. Olen pyrkinyt analyysiä tehdessä aineiston rehelliseen, johdonmukaiseen ja totuudenmukaiseen tulkintaan työntekijöiden käsityksistä. (Ks. Mäkelä 1990, 53.)

4 TOIMIJUUDEN RAJOITUKSISTA VOIMAANTUMISEEN

Olen identifioinut aineistosta voimaannuttavan ja emansipatorisen tulkintakehyksen. Analyysini on jaettu kahteen lukuun, joista tässä luvussa keskitytään voimaannuttavaan tulkintakehykseen. Voimaantumisen käsitettä on aikaisemmissa tutkimuksissa käytetty varsin vaihtelevasti. Englanninkielisissä teksteissä on käytetty termiä ”empowerment”, jota on suomennettu, sovellettu ja tutkittu monin eri tavoin. Sosiaalityössä empowerment-käsitteestä on esimerkiksi esitetty suomennoksia ”valtaistumisesta”, ”valtaistamisesta” ja ”valtuuttamisesta”. Näitä suomennoksia on käytetty rinnakkaisina termeinä, mutta ne ovat sisällöllisiltä tavoitteiltaan ja ominaisuuksiltaan saaneet erilaisia merkityksiä. (Ks. Siitonen 1999, 83–88; Kuronen 2004, 277; Hokkanen 2009).

Kansainvälisissä ja suomalaisissa tutkimuksissa on huomattu, että väkivaltatyössä ollaan taipuvaisia asettamaan yksilötasoinen voimaantuminen työn tärkeimmäksi tavoitteeksi (Leisering 2006; Kasturirangan 2008; Berns 2009; Virkki 2013). Myös oman tutkimukseni aineistossa puhe paikantuu usein nimenomaan yksilöllisen tason muutokseen ja sisäisen kokemuksen merkitykseen muutosprosessissa. Yksilöpsykologiaan perustuvien lähestymistapojen mukaan voimaantumisen tavoitteeksi asetetaan yksilöllisten taitojen, kykyjen, vahvuuksien ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen. (Mahlakaarto 2010, 26 & 28.) Siitonen (1999, 93) on määritellyt voimaantumisen prosessiksi, joka lähtee ihmisestä itsestään. Yksilön voimaantumista eivät tuota tai aiheuta muut ihmiset vaan se on yksilön henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Voimaa ei voi antaa toiselle. Voimaantuneena ihmisenä pidetään henkilöä, joka on löytänyt omat voimavaransa, määrää itse itsensä ja on ulkoisista pakoista vapaa. Voimaannuttavassa tulkintakehyksessä empowerment paikantuu juuri yksilötasolla tapahtuvaan subjektiiviseen.

Kasturiranganin (2008) mukaan esimerkiksi turvakotien interventiot kohdistuvat useimmiten persoonalliseen eli yksilötasoiseen voimaantumiseen, sillä väkivallalla on todettu olevan vakavia seurauksia yksilöiden mielenterveyteen. Voimaannuttavassa tulkintakehyksessä väkivallan nähdään rikkovan naisten elämänhalua, hallintaa sekä hävittävän ihmisen voimavaroja. Aineiston puhe voimaannuttavasta toiminnasta määrittyy naisten oman subjektiivisen korostamiseksi, jota erilaiset työorientaatiot ja työmenetelmät tukevat. Työntekijöiden käsitysten mukaan voimaantuminen lisää väkivaltaa kokeneen itsetuntoa, toimijuutta ja oman elämän

hallinnan tunnetta. Näin voimaannuttavan tulkintakehyksen sävy tulee korostaneeksi terapeutista yksilön subjektivoitumisen käsitystä.

4.1 Väkivallan seurausten ymmärtäminen

Työntekijöiden voimaannuttava puhe on asiakkaiden elämäntilanteita ja väkivallan seurauksia ymmärtävää. Vaikka jokaisen väkivaltaisessa parisuhteessa elävän elämäntilanne on omanlaisensa, yhteisenä väkivallan piirteenä nähdään väkivallan haittavaikutukset naisten elämään. Väkivalta näyttäytyy yksilöiden toimijuutta, elämänhalua ja hallintaa uhkaavana tekijänä, joka lamaannuttaa sekä särkee yksilöitä. Lisäksi väkivallan kohteena oleminen aiheuttaa pelkotiloja ja riippuvaisuutta muista. Työntekijät yrittävät ymmärtää näitä väkivallan seurauksia dialogisessa vuorovaikutuksessa naisten kanssa, mikä mahdollistaa naisten oman subjektuuden korostamista ratkaisuvaihtoehtoja etsittäessä. Tässä luvussa keskitytään siihen, millaisia toimintakyvyn rajoituksia työntekijät näkevät väkivallan kohteeksi joutuneilla naisilla. Toimintakyvyn vaikuttavat sekä rakenteelliset-kulttuuriset tekijät, jotka liittyvät maahanmuuttajien yhteiskunnalliseen asemaan, perheeseen, tukiverkostoihin ja näiden välisiin riippuvuussuhteisiin, että väkivallan aiheuttamat psykologiset vaikutukset kuten post-traumaattinen stressi, häpeä, pelko sekä itsetuntoon ja päätöksentekokykyyn vaikuttavat tekijät.

4.1.1 Toimintakyvyn rajoitukset

Kehyksessä maahanmuuttajanaisten elämäntilanteet määrittyvät hyvin vaihteleviksi. Työntekijöiden mukaan asiakkaiden elämään vaikuttaa muutto uuteen maahan, uusien tapojen opiskelu ja kotoutumisen paineet. Myös naisten tukiverkostot ovat saattaneet jäädä toiseen maahan ja kontaktit parisuhteen ulkopuolisiin ihmisiin voivat olla vähäisiä. Erityisesti pakolais- tai turvapaikkastatuksella tulleet ovat aikaisemmin mahdollisesti kohdanneet vakavaa väkivaltaa. Kun naiset joutuvat muiden elämänmuutosten ohella kokemaan parisuhdeväkivaltaa, tilanne voi näyttäytyä työntekijöiden näkökulmasta toivottomana. Useimmiten työntekijöiden puheessa väkivallan nähdään aiheuttavan erittäin vakavia seurauksia yksilöiden pärjäämisen näkökulmasta.

TT9: Yleensä tällasessa väkivaltaisessa suhteessa elävä nainen, oli se suomalainen tai maahanmuuttaja tai kuka tahansa, ni ni, ainahan se vie itsetunnon jonnekin tonne ihan alas ja maan rakoon, jolloin kaikki tämmöset päätöksentekokyky ja semmonen terve itsekunnioitus ja kaikki tällanen joko katoa tai on ihan tosi minimissään. Ni kyllä se myös sitte eristää ihmisen semmosest normaalista sosiaali-

sesta kanssakäymisestä, et olis rohkeutta tehdä asioita ja tutustua uuteen kulttuuriin ja muuta...

Sitaatissa väkivallasta koituvat seuraukset näyttäytyvät osittain universaaleina. Väkivallan nähdään rikkovan itsetuntoa sekä vaikuttavan yksilön päätöksentekomahdollisuuksiin ja itsekunnioitukseen. Parisuhdeväkivaltaa kohdanneet maahanmuuttajanaiset käsitetään aineistossa erittäin heikossa asemassa oleviksi, sillä väkivallan vaikutukset elämään ovat todennäköisesti kokonaisvaltaisia. Elämäntilanne väkivallan alla näyttäytyy mahdollisuuksien puuttumisena. Työntekijöiden tulkintojen mukaan tekijä asettaa toisen riippuvaiseksi itsestään väkivallan avulla ja siten vaikuttaa väkivaltaa kokeneen tahtotilaan muuttaa vallan jakautumisen asetuksia. Toimijuuden rajoitteet ja voimavarojen riittämättömyys määrittelevät aineistossa parisuhdeväkivaltaa kokeneita. He eivät saata nähdä tilanteessaan vaihtoehtoisia ajattelutapoja ja toimintamahdollisuuksia, joiden avulla pystyisivät muuttamaan elämänsä suuntaa.

Tulkintakehykseen sisältyvissä aineisto-otteissa väkivallan kokemiseen liittyy vahvaa häpeän tunnetta, joka laskee naisten itsetuntoa. Työntekijöiden mukaan arvottomuuden kokemus voi liittyä ajatuksiin omista valmiuksista väkivallasta selviytymisen eri vaiheissa.

TT3: Naiset ei lähde turvakotiin ja ne pelkää lähteä perheestä... Ni mitä kaikkea siel takana vois olla... häpeä, jotain tuskaa... Se vois olla häpeä siitä, et hän voi olla huono vaimo. Sitten jos mies koko ajan kertoo siitä, et hän on huono äiti, ja sitten vielä avioero...

*H: Minkälaisii asioita ne sit yleensä on ollu, et mitä ne asiakkaat on sit halunnu?
TT3: Nii., turvallista elämistä... lasten kasvattamista hyvässä ympäristössä... mm... normaali perhe... tai siis hyvät perhesuhteet ja kunnioitusta, rakkautta, omaa kotia... mm... mitä kaikkea jokainen haluaakin. Mitä kaikki haluavat, hyvää elämää, tai sitä mitä se hyvä elämä sisältää. Mut se on iso työ, koska... väkivallan jälkeen on vaikea nähdä sitä hyvää elämää, et on se vääristynyt kuva itsestään, joka vaikuttaa siihen, et miten nää naiset rakentaa kuvaa itsestään... Monet ajattelee, et mä en oo enää sen arvoinen.*

Työntekijän käsityksen mukaan väkivaltaa kokeneet toivovat samoja asioita kuin ”normaalitkin ihmiset”. Aikaisemmassa sitaatissa työntekijä puhuu hyvästä elämästä, johon liittyy turvallisuutta, onnellisuutta, kunnioitusta ja rakkautta. Kehyksessä käsitetään, että kun ihminen on väkivallan seurauksena henkisesti maassa ja kokee olevansa arvoton, on väkivaltaa kokeneen myös vaikea muuttaa tilannetta sekä toimia ”normaalisti” sosiaalisessa elämässä. Naisten toiveissa olevat ”tavalliseen” elämään liittyvät tekijät kuten äitinä oleminen, kotoutuminen ja uuden oppiminen näyttäytyvät erittäin hankalina tavoitteina, eikä naisella nähdä olevan voi-

mia tavoitella näitä asioita. Kehyksen puheessa väkivalta rikkoo sitä kohdanneen itsetuntoa sekä hajottaa niitä toiveita, joita ”normaaliin” elämään yleensä yhdistetään.

Kehyksessä työntekijät tulkitsevat, että väkivallan kokemukset ja niistä koituvat seuraukset voivat muuttaa elämäntilanteita äkillisestikin. Ääriesimerkissä mies on muiden yhteisön jäsenen avustamana kaapannut lapset omaan kotimaahansa, eikä lasten äiti todennäköisesti tule tulevaisuudessa näkemään lapsiaan. Tällaisessa tilanteessa ”normaali” elämä ei väkivallan seurauksesta vain häiriinny, vaan järkkyy pahasti. Lasten menettäminen ja karkotuspäätös aiheuttavat vakavan kriisitilan naisen toimijuudelle.

H: Joo. Minkälaiset on sit viel sun mielestä semmosia haastavimpia tilanteita, mitä on ollu täällä?

TT2: Se on ehkä kun oli kaapattu lapset, (X) lasta, niin se oli henkisesti vaikeaa ja se kyllä jäi vaivaamaan minua henkilökohtaisesti. Ja sitten naista oltiin karkotamassa pois maasta ja mies oli vankilassa. Ja kun he olivat eri maista, niin mies oli järjestänyt sen, ja kun nainen ei ehkä tule näkemään niitä lapsia enää koskaan... Et miten se nainen jaksaa semmosessa tilanteessa.

Aineistossa maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan seuraukset saattavat näyttäytyä kohtalokkaampina kuin esimerkiksi suomalaisten naisten, sillä aikaisemmat väkivallan kokemukset ja haasteelliset elämäntilanteet voivat vaikuttaa parisuhteessa koettujen väkivaltaisten tilanteiden kohtaamiseen. Työntekijät näkevät, että väkivallan tekijät eristävät naiset muusta sosiaalisesta ympäristöstä. Päätäntävalta elämästä siirtyy näin väkivallan tekijälle, jolloin väkivaltaa kokenut ei näe muita mahdollisuuksia kuin totella väkivallan harjoittajaa. Väkivallan nähdään ”lomaannuttavan” uhrinsa, jolloin voimavaroja erilaisiin mahdollisuuksiin rakentaa omaa elämää ei saateta huomata.

4.1.2 Pelon ja riippuvuussuhteiden merkitys

Työntekijöiden käsitysten mukaan naisiin kohdistuvat väkivallan erinäiset muodot lomaannuttavat ajattelua ja toimintakykyä sekä mahdollisuuksia muuttaa tilannetta. Henkinen väkivalta saattaa kulminoitua uhkailujen ja pelkotilojen kautta myös fyysiseksi väkivallaksi. Työntekijöiden mukaan naiset eivät näe mahdollisesti elämässään uhkakuvien ja pelkojen takia vaihtoehtoja väkivaltaisen toiminnan kestämiselle. Väkivaltaa kokenutta voidaan uhkailla lasten menettämällä, tappamisella ja oleskeluluvan menettämällä. Uhkailulla ja pelottelulla pysytään kontrolloimaan toisen ihmisen toimintaa ja lomaannuttamaan muutosvastarintaa.

TT9: Tosta tuli muuten vielä, kun sä kysyit, et mitä erityispiirteitä maahanmuuttajilla on, mut aika usein on, et se väkivallan tekijä uhkaa vielä jollakin tappamisella tai tämmösellä... Et voihan niihin liittyä vaik tätä kunniaväkivaltaa, et aika usein nää naiset tuo sitä esille, et miehet uhkaa tappaa jos ei palaa kotiin, tai laitaa ystävän tappamaan tai sukulaisen.

H: Nii tai noit väkivallan muotoja?

TT5: No ehkä sitten noilla maahanmuuttajilla, se oleskeluluville pelottelu, kun vaikka monet naiset, jos eivät osaa kieltä, ni he ei tiedä omia oikeuksiaan Suomessa tai näin, ni sitten pelotellaan tommosilla laillisilla tai jollakin poliisilla tai vaikka maahanmuuttovirastolla tai tämmösellä, että se on semmosta pelkoa.

Tulkintakehyksessä nähdään, että väkivallan kokeminen aiheuttaa erilaisia pelkotiloja, jotka vaikuttavat naisten toiminta- ja päätöksentekokykyyn. Varsinkin ihmiset, jotka tulevat yhteisöllisyyttä korostavista maista, saattavat menettää väkivallasta irti pyrkiessään oman yhteisönsä tuen. Tämä yhteisö on voinut olla asiakkaalle samalla se ainoa sosiaalinen tukiverkosto ja ympäristö, jossa hän on elänyt. Yhteisöllisyys voidaan nähdä asiakkaiden voimavarana, mutta samalla toimintaa kontrolloivana tekijänä. Ilman yhteisön tukea maahanmuuttajanaiset saattavat jäädä täysin yksin – ero miehestä voi samanaikaisesti tarkoittaa eroa tutusta ympäristöstä ja tukiverkostosta.

TT4: No kunniaväkivaltaan on mun mielestä sinänsä... Se on hyvin haastava alue, koska siinä ei välttämättä puhuta sinänsä parisuhteesta, vaan siinä puhutaan koko siitä yhteisöstä. Että vaikka sä lähdet parisuhteesta, ni sä et lähde vaan siitä, vaan sut hylkää koko yhteisö. Ja pahimmas tapauksessa kaikki muutkin, jotka niinku tavallaan asuu siinä lähistöllä. Että se on hirveen korkea kynnyks ihmissille lähtee hakee apuu kunniaväkivaltatapauksissa, just sen takia, koska sit sä jätät totaalisesti yksin. Sä oot ensinnäkin jo vieraassa maassa, ja sä tavallaan oot yksin jo senkin takia, ja sitten vielä jos se oma yhteisö siitä häviää.

TT2: Jos perhe siellä kotimaassa tukee heitä niin sit okei, he pysyvät turvakodissa ja pystyvät irrottautumaan tästä väkivaltaisesta suhteesta. Mut jos perhe ei tue, niin päinvastoin ne kunniakysymykset tulevatkin silloin esille, ja silloin hän kokee, että hän on yksin ja hänen on palattava takaisin. Mikä on yhteistä, niin he kokevat, että kun heillä ei oo omaa verkostoa täällä, niin he kokevat, että se väkivallan tekijä on ainoa turvallinen. Silti vaikkapa hän on väkivallan tekijä.

Kehyksen sisältyvissä sitaateissa väkivallan toisiinsa kietoutuneet muodot ja pelot elämästä vieraassa maassa aiheuttavat sen, että naisten nähdään olevan riippuvaisia väkivallan tekijöistä. Naisen elämän päättävältä ei näyttäyty olevan hänellä itsellään, vaan väkivallan tekijällä. Työntekijöiden mukaan riippuvuus väkivallan tekijästä ja erilaiset pelot kietoutuvat yhteen siten, että väkivallan uhrin ei saada nähdä mahdollisuuksia, joilla vaikuttaa omaan elämäänsä. Eristäminen ja uhkailu ovat työntekijöiden puheissa vallitsevia väkivallan muotoja, joiden

avulla voidaan vaikuttaa niin itsetuntoon, toimijuuteen, henkiseen hyvinvointiin sekä mahdollisuuksiin ja voimavaroihin rakentaa toivoa toisenlaisesta elämästä. Tulkintakehyksen mukaan väkivallan jäljet voivat olla syviä.

4.1.3 Kontekstuaalisten erojen ymmärtäminen

Työntekijät ovat kehykseen sisältyvissä tulkinnoissa yhtä mieltä siitä, että väkivallan kohteena oleminen alentaa naisten toimijuutta ja päätöksentekoa. Väkivallan seuraukset kuitenkin määritellään työntekijöiden puheissa kontekstuaalisiksi; jokaisessa tilanteessa omanlaisinaan rakentuviksi. Työntekijät korostavat parisuhdeväkivallan määrittelyissä naisten subjektiivisten kokemusten arvostamista ja väkivallan seurausten vaikutusten ymmärtämistä. Väkiältä ei työntekijöiden puheessa käsity asiakkaiden kulttuuritaustojen mukaisesti, vaan määritelmistä neuvotellaan yhdessä väkiältä kohdanneen kanssa. Samasta maasta tulleilla nähdään olevan erilaisia kulttuurisia, poliittisia ja uskonnollisia näkemyksiä. Heillä voi olla erilainen koulutus, työ ja taloudellinen tausta. Työntekijöiden erittelyissä nämä tekijät vaikuttavat siihen, miten maahanmuuttajanaiset määrittelevät ja kokevat omassa elämässään väkivaltaiset, itseensä kohdistuneet teot. Maahanmuuttajanaisia ei nähdä yhtenä monokulttuurisena ryhmänä, eikä parisuhdeväkivalta näyttäyty kaikkein elämässä samanlaisena. Kulttuuristen tekijöiden huomioon ottaminen antaa oikeutuksen kysyä maahanmuuttajanaisilta näistä tekijöistä. Ne on huomioitava työskentelyssä, mutta kulttuurisia väkivallan määrittelyitä ei voida yleistää jokaiseen samasta maasta tulleen naisen tilanteeseen.

Koska kussakin tilanteessa väkiältä määrittyy omanlaisenaan, naisten kokemusten läpikäyminen edellyttää työntekijöiltä omia ajatusmalleja laajempaa ymmärrystä väkiältä kokoneiden maahanmuuttajanaisien elämäntilanteista. Tämä tarkoittaa käytännössä myös länsimaisten ajatustapojen kriittistä pohdintaa. Tulkintakehyksen sävy onkin ihmisten elämäntilanteita ja kokemuksia ymmärtävä. Kulttuuriset eronteot nähdään ikään kuin neuvottelujen kenttänä – tarkoituksena on ymmärtää väkiältäista käytöstä maahanmuuttajien elämäntilanteiden ja kokemusten kohdatessa uuden maan tapoja. Työntekijät tulkitsevat väkivallan taustoja maahanmuuttajien historian, maahanmuuton ja uudessa yhteiskunnassa saatujen kokemusten pohjalta.

Työntekijät pohtivat syitä, miksi väkiältäisessa suhteessa elävien on vaikea tehdä päätöksiä, joilla vaikuttaa omaan elämäänsä. Tulkintakehykseen eritelty puhe keskittyy kuitenkin siihen,

kuinka maahanmuuttajanaiset eivät saata nähdä kantaväestön arvostamaa elämää itselleen sopivampana vaihtoehtona. Vaikka nykyinen elämäntilanne sisältäisi väkivaltaa, se voi silti näyttäytyä paremmalta vaihtoehdolta kun uusien tapojen ja uudenlaisen elämäntavan omaksuminen vieraassa maassa. Voimaantumisen kehyksessä pyritään arvostamaan naisten mielihiteitä ja heidän tekemiään päätöksiä pyritään kunnioittamaan. Palveluiden tarjoaminen ja tuen saaminen eivät työntekijöiden näkemysten mukaan saa olla riippuvaisia siitä, minkälaisia ratkaisuja asiakkaat haluavat tehdä. Kehyksen tulkintojen mukaan kulttuuriset käsitykset vaikuttavat niihin päätöksiin, joita asiakkaat tekevät, ja työntekijät joutuvat suhteuttamaan omia käsityksiään naisten itse rakentamiin määrittelyihin väkivallasta. Vaikka jotkut päätökset eivät olisi niitä, joita asiakkaille olisi suositeltu, työntekijät pyrkivät ymmärtämään omista arvoistaan poikkeavia ratkaisuja sekä ymmärtämään niitä syitä, jotka johtavat toisenlaisiin toimintatapoihin. Arvot esimerkiksi voivat tarkoittaa jokaiselle omanlaisiaan lähtökohtia toteuttaa toimintaa. Työntekijän määrittelemä ”hyvä” voi tarkoittaa jotakin muuta asiakkaalle.

Työntekijöiden mukaan esimerkiksi yksinäisyys tarkoittaa joillekin maahanmuuttajanaisille omista tukiverkostoista luopumista ja vieraassa maassa yksin olemista. Ero miehestä saatetaan nähdä yksinäisenä elämänä. Toisaalta työntekijät näkevät väkivaltaisessa suhteessa olemisen naisten elämää rikkovana, jolloin pelkojen ja riippuvuuden rajaama toimijuuden tila näyttäytyy kapeana ja tukahduttavana. Päätöksien teko naisille kahden huonon vaihtoehdon välillä voi olla suuria ponnisteluja vaativa tehtävä. Työntekijöiden mielestä yksinäisyys ja ero omasta yhteisöstä näyttäytyvät joissakin tilanteissa pahempana vaihtoehtona kuin väkivallan kohtaaminen parisuhteessa. Seuraavassa sitaatissa tulee esille samankaltaista ajattelua kasvatuksellisesta näkökulmasta:

TT8: Esimerkiksi Suomessa lapsenkasvatuksen päämäärä ja kurdinaisen lapsenkasvatuksen päämäärä ovat ihan erilaiset. Se, että Suomessa kannattaa kasvattaa lasta, jotta hän pärjäisi itsenäisesti ilman vanhempia ja se on hyvän kasvatuksen tulos, mutta monissa muissa kulttuureissa se, että lapsi jää ilman perhettä ja pärjää itsenäisesti tarkoittaa samalla yksinäisesti. Ja siks nää naiset pelkää, et jos he eroavat, niin lapset saattavat myös jäädä ilman mummoa ja vaaria ja ilman muita sukulaisia.

Tulkintakehyksessä kulttuuristen tekijöiden vaikutuksista parisuhdeväkivaltaan neuvotellaan – niitä ei pidetä itsestään selvyyskinä, eikä väkivalta määrity myöskään niiden kautta. Työntekijät sekä tuovat esille kulttuurisia käsityksiä puheessaan, mutta myös kritisoivat kulttuuristen käsitysten näkemistä kapeasta näkökulmasta. Työntekijät olettavat, että länsimaiset väki-

valtaa selittävät näkemykset maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta voivat olla vastakkaisia maahanmuuttajien itse määrittelemille käsityksille.

Seuraavassa sitaatissa työntekijä pohtii länsimaista näkemystä itsenäistymisestä suhteessa perhekeskeisyyteen. Väkiältä keskustelun ytimenä korostaa kulttuuristen erontekojen merkitystä. Tämä ei kuitenkaan vaikuta siihen, etteivät työntekijät näkisi hyviä asioita omasta kulttuurikäsityksistä eroavissa näkökulmissa. Esimerkiksi työntekijä kritisoi suomalaista yksilöllisyyttä ja näkee siinä erilaisia ongelmia. Yhteisöllisyys voi olla parisuhdeväkivaltaa kokeneelle naiselle myös voimavara jos perhe tukee naista. Yhteisöllisyys ei siis itsessään ole kritisoitava asia.

TT2: No siellä perhekäsitykset... On on on minusta Suomessa mennyt yksilöllinen kulttuuri liian pitkälle, että kun 18-vuotias lapsi on jo itsenäinen henkilö. Ja käytännössä 16-vuotias lapsi lähtee pois Lapista opiskelemaan Helsinkiin, ja sitten tässä psyykkiset ongelmat kasvavat pikku hiljaa. Ja siellä perhekäsitys on ainakin et perhe kuuluu, sisarukset ja kaikki kuuluu. Että minusta se on ainakin tosi hyvä asia, koska ne tukevat kuitenkin ja se on aika tärkeää, että he saavat tukea näistä ja monet ottavat yhteyttä omiin sukulaisiinsa, et heille se on tosi tärkeää. Mutta on vaikea tilanne jos tähän liittyy kunniaväkivaltaa, koska kysymys on omista sukulaisista ja suku on iso, että jos joutuvat irrottautumaan koko suvusta, niin se on aika iso haaste heille.

Tulkintakehyksessä painotetaan, että maahanmuuttajien käsityksistä ajatus- ja toimintatapojen taustalla pitäisi käydä neuvotteluja, jotta pystyttäisiin ymmärtämään naisten tekemiä ratkaisuja ja löytämään kompromisseja – myös tilanteissa, joissa väkiältä on läsnä. Aineistossa nähdään, että asiat eivät ole mustavalkoisia, eivätkä rakennu yhden näkökulman kautta.

4.2 Tavoitteena voimaantuminen kulttuurisensitiivisyyden ehdoilla

Yksilöiden tilanteet ovat yhteydessä yhteiskunnalliseen kehitykseen sekä individualisoituviin ihmiskäsityksiin ja elämäntilanteiden moninaistumiseen. Voimaannuttavassa tulkintakehyksessä keskitytään väkivallan uhrin kanssa työskenneltäessä elämäntilanteiden, yksilön kompetenssin ja vahvuuksien merkityksiin. Sisäisen elämäntilanteiden ja elämänlaadun kokemuksilla on erittäin vahva merkitys voimaantumisen prosessissa. Muutokset väkivaltaa kohdanneen kokemuksissa toimivat lähtökohdaksi voimaantumisen prosessille. (Ks. Hokkanen 2009, 318.) Voimaannuttavan toiminnan lähtökohdat ovat naisten elämäntilanteiden ja toimijuuden tukemisessa sekä parantamisessa. Johnsson ym. (2005) määrittelevät voimaantumisen vaikutuksia kykyinä

löytää taitoja ja voimavaroja, jotka auttavat väkivallan uhreja pärjäämään tulevaisuudessa. Tulkintakehykselle ominaisessa puheessa työntekijät tavoittelevat työllään päätöksenteon ja tavoitteellisen toiminnan lisääntymistä. Työ maahanmuuttajanaisten kanssa näyttäytyy pitkäkestoisena, sillä elämäntilanteiden muuttaminen lähtee erittäin konkreettisista ja pienistä tavoitteista. Taustalla on ajatus yksilökohtaisesta jaksamisen arvioimisesta ja sen hetkisistä voimavaroista. Se kuinka paljon naiset jaksavat prosessoida väkivallan kokemuksia edesauttaa väkivallasta selviytymistä ja tavoitteiden saavuttamista. Naisten fyysistä ja henkistä selviytymistä tuetaan erilaisin tukimenetelmin. Työskentelyn tavoitteena on tukea naisten itsensä haluamia ja tavoittelemia muutoksia.

Zimmermanin (1995, 89) mukaan voimaantumisessa on tärkeää, että henkilö uskoo voivansa vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Sosiaalinen eristäytyminen ja voimattomuuden kokemukset vaikuttavat kielteisesti väkivallan uhrien elämään, sillä ne estävät toimijuutta ja päätöksentekomahdollisuuksia. Seuraavassa haastattelusitaatissa työntekijä korostaa voimavarojen etsimisen tärkeyttä maahanmuuttajanaisten oman tahdon sekä päätöksentekokyvyn vahvistamisessa.

H: Mitkä asiat helpottaa sitten tota auttamistyötä?

TT3: Nii asiakkaila?

H: Mm... (myöntävästi)

TT3: No periaatteessa ajatellaan niin, et jos hän on tänne tullut, niin sillä on jo voimavaroja lähteä, et sit ne pitää vaan löytää ja tukea. Et jostain syystä hän haluaa lähteä tilanteesta, niin pitäis etsiä se, et mihin hän haluaa... et mihin uuteen tilanteeseen hän haluaa mennä. Ja siitä me sit alotetaan, et mistä asioista hän ei tykkää, ja mitä hän haluaa tulevaisuudessa... Sit aletaan rakentaa sitä ja etsitään niitä voimavaroja, et kyllä ne löytyy.

Ratkaisukeskeisellä työotteella pyritään etsimään niitä tekijöitä, joiden kautta on helpompi tehdä päätöksiä tulevaisuudesta. Tulkintakehyksen puheotteissa asiakkaan käsityksiä omasta tilanteestaan kunnioitetaan ja niiden avulla rakennetaan yksilöllinen suunnitelma, joka on naisen tukena itsemääriteltyjen tavoitteiden saavuttamisessa. Asiakkaalla näyttää olevan päätösvalta siitä, minkälaisia tukitoimia ja palveluita hän haluaa. Vaikka tilanteet saattavat näyttäytyä monien erilaisten haasteiden yhdistelmiltä ja väkivallalla nähdään olevan kokonaisvaltaisia seurauksia naisten elämään, työntekijät toisaalta näkevät, että vaikeat tilanteet ja kokemukset mahdollisesti pystytään kääntämään tulevaisuudessa voimavaroiksi. Tilanteet eivät näyttäydykään tällöin niin toivottomina kuin miltä ne saattavat ensisilmäykseltä vaikuttaa.

Vaikka työskentely saattaa olla pitkäkestoista ja väkivallan arvet voivat olla syvällä, ei työskentely näydy tulkitakehyksessä hyödyttömänä.

H: Onks sul sit tiettyä tapaa, jolla sä rakennat sun käsityksen näitten asiakkaiden tilanteesta?

TT7: Kyllä se tulee sit siinä ajassa, jonka nainen on turvakodissa, ja me käydään kumminki niin paljon keskusteluja. Ja käydään vähän lävitse myös sitä, et millasia vahvuuksia sillä naisella on.

H: Minkälaisii voimii näil naisil muuten on?

TT7: Yllättävän monilla on semmonen vahva tahto selviytyä, et ne on tosi vahvoja ne naiset sitten kuiteski. Et mikä sieltä löytyy sit, kun sen kuoren saa siitä pois, ja he pystyy olemaan omia itsejään, eikä heidän tarvitse pelätä mitään, eikä muuta, ni sieltä löytyy yllättäviä juttuja. Silloin ku he tulee meille, ni he saattaa olla ihan lyötyjä ja heil ei oo mitään toivoo. Olemuskin voi olla semmonen, et he on ihan kyyryssä, ja sit sä pikku hiljaa alat huomaamaan, et sä istutkin jo suorassa ja sust tulee määrätietoisempi.

Tulkintakehyksessä asetetaan työskentelyn tavoitteeksi maahanmuuttajanaisten päätöksentekokyvyn vahvistaminen, jotta he pystyisivät hallitsemaan omaa elämäänsä. Adamsin (2003, 3-5) sekä Buschin ja Valentinin (2000) mukaan voimaantuminen on muutosprosessi, jossa keskeisenä nähdään oman itsensä auttamishalun synnyttäminen. Voimaantuminen on väkivaltaa kokeneiden tulemista ”vahvaksi” ja omia asioita koskevan päätöksentekokyvyn vahvistamista. Tulkintakehyksen toiminnan tulkinnoissa päätöksentekokyvyn vahvistamisen nähdään lisäävän naisen itsetuntoa, ja sitä kautta myös voimaannuttamaan naista toimimaan elämässä. Päätöksentekokyky nähdään myös haasteelliseksi tavoitteeksi, sillä riippuvaisuus muista, alhainen itsetunto ja pelot omasta pärjäämisestä tuntemattomassa yhteiskunnassa saattavat vaikuttaa siihen, etteivät naiset luota omiin ratkaisuihinsa ja tekemiinsä päätöksiin. Samanlaisia tuloksia ovat saaneet Kivipelto ja Kotiranta (2011, 126) artikkelissaan, jossa pohditaan valtaistumisen vaikuttavuuden arvioimista. Yksilötason valtaistumiseen, joka on rinnastettavissa analyysini voimaannuttavan tulkintakehyksen toimintaan, liittyi yleisesti yksilön positiivinen käsitys itsestä, joka näyttäytyy hyvänä itsetuntona, itsevarmuutena ja hallinnan tunteena omasta elämästä. Seuraavassa sitaatissa työntekijä määrittelee työskentelyn tavoitteeksi naisten päätöksentekokyvyn vahvistamisen ja elämänhallinnan lisäämisen.

H: Miten sä ite näät sit ku asiakas lähtee täältä, et mikä on se tavoite ja toive, et millanen sen (naisen) elämä olisi sitten sen (väkivallan) jälkeen?

TT2: Semmonen, jolla on omat ohjaket käsissä. Se pystyy huolehtimaan omasta ja lapsen elämästä ja pystyy tekemään omia päätöksiä. Se päätöksen tekeminen on ehkä kaikista haasteellisinta. Se, että itse pitää päättää, et mitä mä teen, menenkö oikealle vai vasemmalle.

Työntekijä reflektoi samalla sudenkuoppia, joita työskentelyssä voi olla. Naisten oman tahdon vahvistamisessa on erittäin tärkeää, ettei työntekijä ohjaile itsenäistä päätöksentekoa mielipiteillään. Kun päätöksentekoa vahvistetaan ja itsetunto vahvistuu, niin samalla väkivaltaa kokeneet jaksavat panostaa enemmän omaan elämäänsä ja tulevaisuuteensa. Voimaantuneena ihmiset uskovat omiin kykyihinsä toimia, ymmärtävät miten heidän ympäristönsä toimii ja harjoittavat valtaa omaan elämäänsä (Zimmerman 1995, 89). Työntekijät tavoittelevat sitä, että naiset loisivat uskoa tulevaisuuteensa ja näkisivät elämässään asioita, jotka voisivat toimia voimavaroina elämän rakentamisessa. Tavoiteltavina asioina pidetään rauhallista ja turvallista elämää.

TT8: Ja sitten se itsevarmuus, että minä osaan ja minä pärjään, ja kun minä olen tehnyt kaikkia asioita itse, niin se antaa minulle voimaa, ja minulla on osaamista toimia itsenäisesti tulevaisuudessa.

H: Joo, mites sä näät sit sun asiakkaat muutaman vuoden päästä?

TT3: Isoin toive on siitä, että asiakkaan mielentila muuttuu, ja sitten et ne alkaa rakentaa sitä valoisaa tulevaisuutta ja toivoa.. Siis jos ne alkaa toivoa jotain, ni sit se on hyvä.. Mut et ne toivoo omaa asuntoa, ja toivoo rauhallista elämää. Sit ku ne alkaa toivoa sellasia henkilökohtaisia juttuja, et minä opiskelen ja teen tätä, ei vain niinku pakosta vaan et minä haluan, ni sitten se on aika iso muutos asiakkaan tilanteessa, et sitten on paranemassa.

Tulkintakehyksessä kunnioitetaan naisen tekemää päätöstä, oli se sitten palaaminen väkivaltaiseen suhteeseen tai eroaminen. Tavoitteena on ylipäättään se, että nainen pystyisi itse määrittelemään omat tavoitteensa. Voimaantumisen tukeminen on nähty esimerkiksi vaihtoehtojen mahdollistamisena ja uudenlaisen elämän suunnitteluna. Tukemalla ja mahdollistamalla erilaisia vaihtoehtoja hankalissa väkivaltatilanteissa pystytään lisäämään asiakkaan omaa päätösvaltaa. Tehokkaaksi on koettu juuri erilaisten mahdollisuuksien antaminen selviytymistä tukevan työn kaikissa vaiheissa. Asiakkaan täytyy itse päättää, mitä hän haluaa ja päättää, mikä on tärkeää hänelle. (Ks. Kulkarni ym. 2012, 93.)

Muutokset eivät ole mahdollisia ennen kuin yksilöllä on tarpeeksi valmiuksia oman elämän hallitsemiseen. Sisäinen voimantunne nähdään niin voimaannuttavassa tulkintakehyksessä kuin myös aikaisemmassa tutkimuksessa ensisijaisena tavoitteena, jotta henkilö on kykenevä muuttamaan ulkoisia puitteita elämässään. (Kasturirangan 2008; ks. myös Perez ym. 2012.) Suunnitelmien tekemisessä sekä toteuttamisessa on huomioitava asiakkaan jaksaminen. Työntekijät puhuvat selviytymistä tukevan työn riippuvan siitä, millainen on maahanmuuttajanai-

sen henkinen ja fyysinen tila omaa elämää rakennettaessa. Maahanmuuttajanaisten tilanteet vaikuttavat myös siihen, kuinka paljon apua he ovat valmiit ottamaan vastaan. Työntekijöiden mukaan ihmistä, joka ei ole motivoitunut toimimaan tietyllä tavalla, ei myöskään sitoudu työskentelyyn, esimerkiksi juuri erotilanteissa.

Työntekijä seuraavassa sitaatissa pohtii sitä, minkä takia jotkut eivät halua irrottautua väkivaltaisesta parisuhteesta. He eivät näe suomalaista tasa-arvoista naista ihannekuvanaan ja haluavat pitää kiinni siitä yhteisöstä, joka heidän tukenaan on - olkoonkin, että sama yhteisö hyväksyy naiseen kohdistuvan väkivallan.

H: Joo.. Näätsä et nää asiakkaat on saanu ja ottanu vastaan sen kaiken tarjotun avun?

TT9: ...moni ei ees näe suomalaista itsenäistä ja riippumatonta naista minään ihannekuvana, et he ei ees välttämättä haluais päästä siihen, et he pitää siitä yhteisöllisyydestä. Ja he haluaa olla perheen keskellä eivätkä oo välttämättä valmiita katkasemaan niitä yhteyksiä, vaikka ne sukulaiset olis just niitä väkivaltaan painostavia. Niin ei tietenkään ne silloin ota vastaan sitä kaikkea tarjottua apua.

Kehyksen puhetapa on maahanmuuttajanaisia ymmärtävä. Se, miksi väkivaltaa kokeneet haluavat jäädä suhteeseen saattaa kuvastaa työntekijöiden käsityksissä myös sitä, ettei tarjottu apu aina ole yhteisesti määriteltyä asiakkaiden ja työntekijöiden kesken. Itsenäisen länsimaa-laisen naisen ihanne ei mahdollisesti näyttäytykään maahanmuuttajanaisten silmissä niin houkuttelevaksi päämääräksi kuin työntekijät ovat käsittäneet. Työntekijät joutuvatkin reflektoimaan omia käsityksiään suhteessa asiakkaiden tapaan nähdä maailmaa. Tuloksena on väkivallan kokemuksia ymmärtävä tapa, jossa naisten yksilöllisiä valintoja ei kritisoida vaan yritetään selittää yksilöllisillä elämäntilanteilla.

Usein kuitenkin väkivallan seuraukset vaikuttavat valintojen näkymättömyyteen ja toimijuuden kokonaisvaltaiseen särkymiseen. Se, että asiakkaat pystyisivät ylipäättään tekemään omia elämänvalintoja, on tärkeä lähtökohta tulkintakehyksen toiminnalle. Tämä ei kuitenkaan saata tarkoittaa naisten eroamista miehistä, vaan oman päätöksentekovallan kehittämistä ja toimijuuden tukemista. Kulkarnin ja muiden (2012, 97) tutkimuksen mukaan vuorovaikutuksen merkitystä on arvostettu liian vähän turvakodissa tehtävässä väkivaltatyössä, jossa keskitytään ensisijaisesti lopettamaan väkivaltainen parisuhde. Heidän mukaansa väkivaltatyössä pitäisi painottaa entistä enemmän aktiivista kuuntelemista ja nykyisessä tilanteessa annettavaa, voi-

mavaraistavaa tukea. Näiden tekijöiden avulla pystytään tukemaan naista myös tilanteissa, joissa asiakas on päättänyt palata kotiin.

Kehyksen ymmärtävä sävy tarkoittaa työntekijöiden kykyä nähdä väkivallan seurauksien vaikutukset naisten toimijuuteen ja mahdollisuuksiin väkivaltaan puuttumisessa. Naisten toimijuus nähdään rajoitetuksi väkivallan seurausten takia, ja näin ollen heitä ei voida suoranaisesti vastuuttaa parisuhdeväkivaltaan puuttumattomuudesta. Tuija Virkki (2013) on tutkinut diskurssianalyysin keinoin lähisuhdeväkivaltaa ja vastuullista toimijuutta sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisten näkemyksissä. Voimaannuttavan tulkintakehyksen puhetapa on lähellä Virkin (emt., 12–17) voimaannuttamisen - väkivallan uhria ja hänen toimintakykynsä rajoituksia ymmärtävää - diskurssia, jossa työntekijöillä on suurempi vastuu väkivaltaan vastaamisessa. Työntekijöiden tehtävänä on voimaannuttaa naisia uhuriuden passiivisesta olosuhteiden uhrista aktiiviseksi omasta elämästään päättäväksi toimijaksi.

Työntekijät toivovat selviytymistä tukevan työn vaikuttavan maahanmuuttajanaisten elämään niin, että nämä voisivat henkisesti hyvin ja löytäisivät elämästään niitä voimavaroja, joiden avulla pystyisivät rakentamaan itselleen valoisampaa tulevaisuutta. Työntekijät haluaisivat nähdä asiakkaat onnellisina, voimaantuneina sekä itsenäiseen toimintaan ja omiin päätöksiin kykenevinä. Kehyksen toiminnan tulkinnoissa työskentely etenee asiakkaiden asettamien tavoitteiden mukaisesti, jolloin työntekijöillä on asiakkaiden elämän rakentamisessa tukijan rooli. Työ pohjautuu asiakkaan kanssa työskentelyyn, jossa työntekijän voidaan nähdä olevan asiakkaan kanssa dialogisessa suhteessa kannustajan ja uskon luoja-rooleissa.

TT6: Minä oon siitä tosi ylpee, et teen töitä tässä yhdistyksessä ja nimenomaan täällä (työpaikassa) ja pystyn auttamaan, tukemaan ja nostamaan naista, kun ollaan maassa, ja et osaan tehdä sitä työtä. Ja kun me ollaan yhdessä, niin siitä saa voimaa. Yksin ei tarvitse pärjätä.

Tulkintakehyksessä väkivallasta selviytymisessä tärkeänä pidetään yksilön tahtoa – sitä, että itse tahtoo ja tietää mitä haluaa. Naisten elämäntilanteen ja väkivaltaisen suhteen seurauksena asiakkaan oma tahto saattaa olla nujertunut ja voimat voivat olla vähissä. Asiakkaiden itsetunnon palauttaminen ja oman toimijuuden vahvistaminen vaativat pitkäkestoista työskentelyä. Vaikka asiakkaiden tilanteet ovat saattaneet vaikuttaa vakavilta, kertovat työntekijät esimerkkejä siitä, että pitkäkestoisella työllä pystytään voimaannuttamaan myös niitä, joilta väkivalta on rikkonut kokonaan itsetunnon ja toimintamahdollisuudet. Zimmermanın (1995, 89) mukaan voimaantumisprosessissa ihmiset luovat tai saavat mahdollisuuden kontrolloida omaa

elämäänsä sekä vaikuttavat elämäänsä koskeviin päätöksiin. Väkivaltaa kohdanneet löytävät uudenlaisia mahdollisuuksia saavuttaa päämääränsä ja löytävät sekä hallitsevat niitä resurssija, joiden avulla itsemääritelyihin tavoitteisiin päästään. Samalla tavalla he voimaantuvat myös voimaannuttavassa kehyksessä oman elämänsä subjekteiksi. Omassa aineistossani subjektiksi tuleminen näyttytyy kuitenkin aikaa ja tukea vaativana pitkäkestoisena prosessina, johon sekä työntekijän että väkivaltaa kokeneen on sitouduttava. Työntekijät määrittelevät työn onnistumiseen liittyviksi tekijöiksi pienet konkreettiset askeleet kohti naisten omia tavoitteita. Liian nopeasti etenevä työ ja liian korkealle asetetut tavoitteet itsenäisestä pärjäämisestä saattavat lisätä todennäköisyyttä, etteivät asiakkaat saavuta päämääriään. Tukemisella ja pienten tavoitteiden saavuttamisella saadaan pitkäjänteisesti kohotettua itsetuntoa ja hävitettyä pelkoja omillaan pärjäämisestä.

4.2.1 Kulttuurisensitiivinen työote

Voimaannuttavassa tulkintakehyksessä painotetaan kulttuuristen tekijöiden huomioimista ja niin sanottua kulttuurisensitiivistä työotetta. Työn pitäisi työntekijöiden mukaan pohjautua eri kulttuurien väliseen dialogiin ja kulttuurisia tekijöitä ymmärtävään auttamistyöhön. Aineistossa naiset näyttytyvät oman kulttuurinsa edustajina, joiden toiveet, historia ja kokemukset väkivallasta on huomioitava työskentelyssä. Kokemuksilla ei tarkoiteta pelkästään parisuhdeväkivaltaan liittyviä kokemuksia, vaan koko elämän aikaisia kokemuksia, jotka ovat vaikuttaneet sen hetkiseen hyvinvointiin ja elämäntilanteeseen. Väkivallan seuraukset ovat rakentuneet kaiken koetun ja tunnetun kasautumana. Kehyksessä ilmenevä parisuhdeväkivallan kokemusten ymmärtäminen ei työntekijöiden puheessa tarkoita väkivallan hyväksymistä, vaan sen avulla pohditaan parisuhdeväkivaltaan ja elämäntilanteisiin liittyviä haasteita, jotka on huomioitava naisten kanssa tehtävässä auttamistyössä. Seuraavassa sitaatissa työntekijä puhuu kokonaisvaltaisuudesta tarkoittaen väkivaltaa kohdanneiden elämäntilanteiden ja valmiuksien huomioimista.

H: Mitä kaikkee siihen (selviytymistä tukevaan työhön) liittyy?

TT1: Omalla kielellä tapahtuvaa, et oli se sit... Ja sit ku puhutaan maahanmuuttajanaisista niin hirveen kädestä pitäen, ja semmosta, et ei saa olettaa, et toinen tietää jo. Ja tavallaan sun pitää osata arvioida se naisen lähtötaso, et jotkut on ihan maaseudulta ja koulua, peruskoulua, käyny jonku neljä vuotta. Jotkut ei ehkä sitäkään. Et ei oikeesti osaa hoitaa omia asioitansa, et hyvä et kielen oppii ja muuta. Ja sit taas toisilla on vaikka yliopistotutkinto omasta maastaan ja on kuitenkin skarpimpia.

Kulttuurisensitiivisellä työotteella tarkoitetaan esimerkiksi oman kielen käytön mahdollisuutta, kokonaistilanteen kartoittamista tai kulttuureja huomioivia työskentelytapoja kuten yhteisöllisiä työmuotoja. Kulttuurisensitiivisyys näyttäytyy asiakkaan historian huomioimisena. Kulttuurisensitiivisyydellä voidaan tarkoittaa niin asiakkaiden taustan, arvojen ja ominaisuuksien tunnistamista huomioivia tekijöitä kuin myös työntekijöiden omien arvojen ja kulttuuristen käsitysten huomioimista (Devore & Schlesinger 1996). Työntekijät määrittelevät työtänsä siten, että jokaisessa tilanteessa keskustellaan, millä tavalla väkivaltaa kohdannut on itse koenut tilanteensa. Työntekijöiden omat monikulttuuriset taustat toimivat tulkintakehyksessä ikään kuin työkaluina väkivaltatyötä tehtäessä, sillä he pystyvät toimimaan omalla kielellään ja arvioimaan minkälaisista asioista naisilta kannattaa tietyissä tilanteissa kysyä. Seuraavassa sitaatissa työntekijä näkee tämän yhdistyksen toiminnan yhdeksi vahvuudeksi.

TT3: Nii... mut siellä on semmosia sanotaan nii yhdistäviä tekijöitä. Jos esimerkiksi minulle tulee (x)-kielinen asiakas, ja jos mä kysyn sitä, että minkälainen tilanne siellä perheessä on, ja hän alkaa kertoa, niin mä voisin aavistaa, mitä seuraavaksi pitäis kysyä ja mitä seuraavaksi pitäis tarkentaa ja mitä vielä siel vois olla kiven alla... Tai sitten jos tulee (x)-kielinen asiakas ja minä taas en pysty kaikkea aavistamaan, et mitä siellä vois olla, mut sit meillä on työntekijöitä, jotka osaa sitä kulttuuria ja kieltä ja muuta, ni sitten käytetään sitä hyväksi. Tietoa kulttuurista ja kielestä ja näin...

Oman taustan hyödyntäminen työskentelyssä asettaa omat kulttuuriset käsitykset tilanteista arvioimisen kohteeksi, koska dialogissa yhteistyössä työntekijän toiminnalla voi olla vahva vaikutus työskentelyn etenemiseen. Ajattelu, jossa huomio kiinnittyy myös omien käsitysten ja ennakkoluulojen tunnistamiseen avaa erilaisia ovia vuorovaikutussuhteen luomiseen – työntekijät voivat ikään kuin kehittää kykyjään nähdä ja tehdä asioita toisella tavalla. Tämä ei välttämättä tarkoita työntekijöiden tulkinnoissa väkivallan seurauksien ja väkivaltaisen toiminnan hyväksymistä, vaan voi esimerkiksi toimia pohjana työkäytäntöjen kehittämiseksi asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaavammiksi.

Koska monella työntekijällä oli monikulttuurinen tausta, he reflektoivat väkivaltaa kokeneiden ongelmia suhteessa omiin käsityksiinsä tietystä kulttuurista. Väkivaltaa kohdanneiden ajatustavat eivät aina kohdanneet niitä käsityksiä, joiden kautta työntekijät itse määrittelivät samasta maasta tulleita. Seuraavan sitaatin työntekijä yrittää paikantaa omia ajattelutapojaan suhteessa väkivaltaa kohdanneiden maahanmuuttajanaisten tilanteista rakentuneeseen kuvaan.

TT9: No suurin osahan on tullu tänne avioliiton kautta, et tota noin... Ni, se onki tässä vähän just ehkä jopa se ongelmallinenki puoli, että mun oma (vanhempi) on

(x)-maalainen, ja mä tiedän (x)-kulttuuria omasta takaa... Ja sit kumminki mä taapaan täällä sit semmosia naisia, joil on hyvin ykspuoliset ongelmat, ja jotka on hyvin samantyyppisiä keskenään, jolloin siitä tulee semmonen jännä, tietynlainen niinku oma ryhmänsä... Ja niinku, sit se ei aina sovi yksin sen kanssa, mitä mä tiedän ja miten mä tunnen (x)-kulttuuria. Se on tosi erikoista, et se on kans yks haaste mulla täällä, että niinku se suhtautuminen niihin, niitten ongelmiin...

Työntekijä tiedostaa naisten ajatustapoja, joita on haastavaa mahduttaa niihin käsityksiin, joita hänellä itsellään on tietystä kulttuurista. Sama työntekijä jatkaa pohtimalla asiakkaiden tilanteita sekä heidän kohtaamiaan ongelmia:

TT9: ...mut toisaalta pystyn ymmärtämään, et emmä tiedä millast on elää köyhyydessä, ja ei mul oo sellast ajatusmaailmaa, et miltä se tuntuu, jos on aivan epätoivonen tulevaisuuden näkymä, ja vanhemmat on sairaina ja lapset on pieniä ja mies on jättäny ja tääl ei oo töitä ja... Niinkun tiedätkö, et totta kai mä en voi ymmärtää heitä, ja niitä päätöksiä sitten samalla tavalla, ni ne on ehkä sellasia minä kanssa mä joudun ehkä ponnistelemaan...

Työntekijä tiedostaa, että väkivaltaa kokeneiden naisten päätöksiä voi olla vaikea joskus ymmärtää. Hän joutuu miettimään suhdettaan naisten tekemien päätöksien ja omien näkökulmiensa välillä. Kun puhutaan parisuhdeväkivallasta ja siitä koituvista seurauksista, on vaikeaa olla puuttumatta naisten ratkaisuihin, joita työntekijä ei näe parhaimmiksi mahdollisiksi. Työntekijät yrittävät vähentää riskiä siitä, että työntekijä puuttuisi omilla käsityksillään naisten päätöksentekoon tai moralisoisivat heidän valintojaan. Tämänkaltainen tulkintakehyksessä vallitseva ymmärrys pohjautuu tasa-arvoisuuteen – siihen ettei työntekijä voi määritellä naisen puolesta minkälaisia valintoja hänen olisi tehtävä.

Väkivallan näkeminen on erilaista erilaisista kulttuureista tulleilla. Työntekijöiden mukaan he eivät voi olettaa, että naiset käsittäisivät väkivallan samalla tavalla kuin he itse. Tulkintakehyksessä tilanteet vaativat työntekijöiden omien ennako-oletusten kyseenalaistamista ja oman toiminnan reflektioimista. Väkivallasta puhuttaessa esimerkiksi parisuhdeväkivallan määrittelyt voivat olla hyvinkin erilaisia, jolloin ei voida olettaa, että asiakas ja työntekijä puhuvat samoista asioista.

TT3: No siis meillä on työntekijöitä eri maista ja kyllä me sit kysytään meidän asiakkailta, et miten niinku teidän perheessä tehdään, tai miten teidän kulttuurissa tai sitten et miten suhtautuu sukulaiset.. Et se voi olla myöskin, et me voidaan auttaa vaik miten ja kuinka paljon asiakasta, mut se ei lähde mihinkään parempaan suuntaan, koska me ei kysytty sitä et miten äiti ei tue sitä ajatusta ja miks ei tue koska hän ajattelee näin ja näin ja heidän kulttuurissa ei tehdä näin ja näin. Ja

sitten pitäis etsiä toisia keinoja siihen vaikuttamiseen ja asiakkaalla on kuitenkin siihen tarve.. et se on.. se helpottaa.. Se kyllä helpottaa..

Kulttuuristen tekijöiden huomioiminen työssä tarkoittaa valmiutta kysyä oikeanlaisia kysymyksiä naiselta. Kysymysten avulla pystytään tekemään näkyväksi niitä väkivallan haasteita, joita nainen on kohdannut ja kartoittamaan palveluiden kohdentumista. Kulttuuristen tekijöiden huomioimisella pyritään selvittämään, minkälaiset uudenlaiset, vanhasta poikkeavat, työskentelykäytännöt vastaavat parhaiten maahanmuuttajanaisten tarpeisiin. Työntekijöiden mukaan esimerkiksi pitkäkestoisella asiakkuudella, yhdestä paikasta saadulla avulla ja yhdessä tekemisellä pystytään voimaannuttamaan naista kaikkein parhaiten.

4.2.2 Dialoginen suhde ja luottamus

Työntekijöiden tulkinnan mukaan naisilla saattaa olla erilaisia pelkoja viranomaisten toimintaa kohtaan, mikä vaikeuttaa avun hakemista ja sitoutumista työskentelyyn. Pelot voivat joutua aikaisemmista viranomaiskokemuksista. Työntekijät näkevät, että monessa maassa esimerkiksi korruptoituneet viranomaistahot ovat voineet käyttää naisia hyväksi, ja kun väkivaltaa jo aikaisemmin kohdanneet peilaavat kokemuksiaan Suomeen, luottamuksen rakentaminen voi olla vaativaa.

TT7: Sit monesti on tämmösiä, kun mä näit viranomaisjuttuja hoidan, ni siinä voi välillä joutuu vähän vakuuttelemaan, niinku tätä naista. Koska heil saattaa olla tosi paha viranomaispelko, eli he ei välttämättä haluais olla esimerkiksi lastensuojelun kanssa missään tekemisissä tai poliisi on tietenkin yks.

H: Mikä sun mielest siin on taustalla?

TT7: Kotimaassa tietenkin korruptio. Ei välttämättä poliisi oo se, jolle sä meet kertomaan, et se pelko. Pelko on sit yleinen myös lastensuojelun kanssa, et jotkut jotka on aikasemmin on ollu tekemisissä, ni on sanonu, et ne vie sun lapset. Tämönen mitä ne kuulee tuolla, et viidakkorumpu menee tuol aika nopeet tahtii kuule, ja et on paljon semmosia väärinkäsityksiä. Mut kyl mä veikkaan, et se tulee paljon sieltä kotimaasta justiin, et koska ne viranomaiset ei oo siellä samanlaisia kun täällä.

Luottamuksen saavuttaminen on yksi tärkeimmistä naisen ja työntekijän välisen vuorovaikutuksen mahdollistavista tekijöistä. Adamsin (2003) mukaan ihminen ei voimaannu ulkoisella pakolla tai toisen ihmisen päätöksen seurauksena. Voimaantumista pidetään yksilön henkilökohtaisena prosessina, ja sen mahdollistamista voidaan tukea rohkaisemalla yksilöä. Tämä tapahtuu avoimessa, tasa-arvoon perustuvassa ja luottamuksellisessa suhteessa. (Siitonen 1999, 93.) Voimaantuminen tapahtuu työntekijän ja asiakkaan dialogisessa suhteessa, jolloin

työntekijä on asiakkaan tukena voimaantumisen mahdollistamisessa. Työntekijöiden mielestä avun saaminen yhdestä paikasta ja kokonaiskäsityksen muodostuminen asiakkaan elämäntilanteesta vahvistavat luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen muodostumista. Luottamus saavutetaan yhdessä tekemisellä, minkä avulla mahdollistetaan naisten selviytymisen edistymistä paremmin kuin byrokraattisella ja hajanaisella viranomaisten tarjoamalla avulla. Luottamuksen saavuttaminen ja yhdessä tekeminen ovat lähtökohtia voimaannuttavassa työotteessa, jolloin asiakkaat saavat konkreettista tukea asioiden hoidossa.

TT2: ...se on kulttuurisidonnaista. Et monet ajattelee, et he haluisivat niinkun ihmisen ihmisenä eikä virkailijana, et sitä monet asiakkaat kaipaavat. Jos löytyy siitä luottamusta ja suomalaisessa systeemissä ei se tavoitu se luottamus, että siinä virkailija ja virka-apua ja virallisesti näin näin ja näin huolehditaan ja sen takia vaikee niinkun koputtaa oikeaan oveen ja saada oikeaa apua. Ja heille on tosi tärkeää luottamus. Aika usein huomasi, et kun he tulevat toimistoon, he kysyvät, et onko (x) täällä, eli se työntekijä kenen kanssa on saatu luottamus että se usko.

Työntekijöiden puheessa luottamussuhteen muodostumisen käänköpuolena on kuitenkin se, että väkivallan aiheuttama riippuvuus voi vaihtaa kohdettaan. Kun naiset päättävät erota tai päätyvät turvakotiin, riippuvuus miehestä saattaa siirtyä työntekijään.

H: Mites sun mielestä nää asiakkaat sitte sitoutuu yhteisee työskentelyy?

TT5: Hyvin mun mielestä, et on tietenki poikkeuksia, mut yleensä tosi hyvin. Jois-sain tapauksissa voisin sanoa, että liiankin hyvin (nauraa). Paremminkin nää asiat tulee hoidettua kun asiakkaat on jaettu sosiaaliohjaajien kanssa, ni sitten ne asiat saattaa kulminoitua silleen, ettei mitään asioita haluttais hoitaa muiden kanssa. Niinku eilen mulla oli yks nainen melkein koko päivän, et mun piti sanoo et anteeks, et mulla on tässä muitakin töitä, kun hän vaan istu eikä lähteny siitä toimistosta pois, ja mun piti ohjata, et menetkö omaan asuntoon.

TT1: Semmonen, että osaa tai on halu pärjätä siin omas elämässä, koska sitäkin on huomattu, et helposti tekee asioita asiakkaan puolesta. Et välillä on sellasiakin aikuisia naisia, jotka takertuu ihan hirveesti työntekijään ja se on ihan ymmärrettävää tiettyyn pisteeseen asti, mut joillekin sä joudut sit sanoo, et täällä on muitakin työntekijöitä ja et tää on mun työ. Et sun täytyy oikeesti joku päivä olla ihan itekses. Sitten se on usein ihan hirvee kriisi lähtee turvakodista pois, ja olla yksin.

Riippuvuuden siirtymiseen voivat vaikuttaa yksin olemisen pelko ja vähäiset kontaktit muihin ihmisiin. Työntekijä, luottamuksen saavutettuaan, voi olla väkivaltaa kohdanneelle se ainoa tuki väkivallasta irtautumisen jälkeen. Tämän lisäksi luottamuksen saavuttaminen nähdään myös erittäin tärkeäksi tilanteissa, joissa asiakkaat palaavat kotiin, sillä turvallinen auttamissuhde voi helpottaa päätöksentekoa avunhakemisesta tulevaisuudessa, jos tilanne kotona pahenee. Tulkintakehyksessä väkivaltaa kokeneiden riippuvuus toisista ihmisistä ja pelot liite-

tään myös tulevaisuuden toimijuuteen. Informanttien mukaan maahanmuuttajanaiset voivat kokea erilaisia itsenäistymiseen ja itsenäiseen selviytymiseen liittyviä pelkoja. Näiden pitäisi osata toimia turvakodin jälkeen itsenäisesti maassa, jonka tavat ovat tuntemattomia, olla yksin ja jaksaa rakentaa parempaa tulevaisuutta sekä itselle että lapsille.

Työntekijät määrittelevät työnsä tavoitteeksi sen, että naiset itse pystyisivät tekemään omaa elämäänsä koskevia päätöksiä. Zimmermanin (1995) mukaan ihmisen toimintavapaus ja autonomisuus toimivat keskeisinä käsitteinä voimaantumisprosessissa, ja jos ihmisten valintoja ohjataan liikaa, voimaantuminen ei saata olla mahdollista. Voimaantumisprosessissa nähdäänkin tärkeänä yksilön oman kontrollin tunne ja yksilön oman äänen kuuleminen. Näiden asioiden mahdollistamiseen tarvitaan luottamuksellista yhteistoimintaa ja tasa-arvoista osallistumista. Luottamuksen saavuttaminen, dialoginen vuorovaikutus ja tasa-arvoisuus määrittävät voimaannuttavassa tulkintakehyksessä työn onnistumisen lähtökohdaksi, jota ilman ei pystytä voimaannuttamaan väkivaltaa kohdanneita naisia ja auttamaan heitä löytämään niitä voimavaroja, joita oman elämän rakentamiseen tarvitaan.

4.2.3 Erilaiset tuen muodot

Maahanmuuttajanaisten elämäntilanteen parantamisessa tärkeänä pidetään niin asiakkaan henkistä voimaannuttamista tukevia työmenetelmiä kuin myös käytännöllisen tuen merkitystä. Nämä kaksi tulkintakehyksessä esiteltyä tuen muotoa vaikuttavat toisiinsa, ja tärkeänä nähdäänkin työmenetelmien samanaikainen toteutus.

TT9: No tota.. Ne on niin yksilökohtaisia tilanteita, mutta jos mietitään esimerkiksi naista, joka elää väkivaltaisessa parisuhteessa, ja sen tavote on kumminki opiskella suomea ja päästä työelämään, niin vaikka se palaisi sinne miehen luo, niin kyllä me voidaan auttaa häntä sen ohella. Käydään näitä tukikeskusteluja ja tarkistetaan aina säännöllisin väliajoin, että mikä se tilanne on nyt, ja jatkuuko tilanne samanlaisena... Haluaako siitä pois ja näin poispäin. Sen ohella me voidaan auttaa siinä myös, et hän pääsis tältä tasolta siihen seuraavalle, eli sille mikä hänen oma tavoitteensa oli, et esimerkiksi se suomen opiskelu tai työpaikan saaminen tai jotakin tämmöst. Eihän se tietenkään edellytä eroamista väkivaltaisesta parisuhteesta, etteikö vois käydä töis ja vois opiskella ja muuta että..

Asiakkaan tukeminen ei näytä olevan riippuvaista asiakkaan tekemästä päätöksestä erota tai pysyä väkivaltaisessa suhteessa. Tukea annetaan kaikissa selviytymistä tukevan työn vaiheissa naisten määrittämien tarpeiden pohjalta. Erilaisten, toisiinsa yhdistettyjen tuen muotojen nähdään edistävän naisten voimaantumista ja selviytymistä väkivallasta.

Informanttien työssään kohtaamat maahanmuuttajanaiset, jotka tulevat turvapaikanhakijoina tai pakolaisstatuksella Suomeen, ovat saattaneet kohdata aikaisemmin väkivaltaa sisältäviä tilanteita. Naisten elämänhistoriat ovat erilaisia ja traumaattiset kokemukset menneisyydessä mahdollisesti vaikuttavat myös nykytilanteessa kohdattuihin väkivaltaisiin kokemuksiin.

H: Mitkä on sun mielestäsi olleet sinulle haastavimpia juttuja?

TT7: Just ehkä näitä, jotka on tullu turvapaikanhakijoina, jaa jostakin maasta, jos on just ollut sotatilanne. Ni ne on ollut mulle jotenki niinku tosi vaikeita. Ne on ollut tosi hankalia, ja väkivalta on ollut tosi rajua vaimoon ja lapsiin. Et se on ollut fyysistä, henkistä ja sitä vaimoon myös seksuaalista, et ne raiskaukset on ollut melkein kaikilla, jotka on tullu näistä tilanteista. Siel on ollut aika laaja, et siel tulee melkein kaikki ne väkivallan muodot niissä. Et ne on tosi vaikeita, ja siin on sitä se et mitä kotimaassa on tapahtunut...

Työntekijöiden mukaan lyödyllä ihmisellä ei mahdollisesti ole voimia muuttaa elämäänsä suuntaan eikä toiseen. Työntekijät tulkitsevat, että tällaiset tilanteet saattavat vaatia pitkäaikaista terapeutista tukea, jotta menneisyyden traumaattiset kokemukset eivät olisi esteenä uuden elämän suunnittelussa. Tämän vuoksi myös maahanmuuttajanaisten historia on otettava huomioon auttamistyön muotoja suunniteltaessa. Voimaannuttavassa työssä erilaisilla keskusteluilla yritetään helpottaa niitä väkivallan seurauksia, jotka ovat vaikuttaneet maahanmuuttajanaisten henkiseen mielentilaan. Keskustelujen tarkoituksena on antaa asiakkaan työstä väkivallan kokemuksistaan. Henkisen tuen tarjoamisella pyritään löytämään asiakkaan elämästä voimavaroja jaksamiseen, luomaan asiakkaaseen uskoa paremmasta tulevaisuudesta ja tukemaan asiakkaan omaa päätöksentekoa.

Tukikeskusteluja toteuttavat aineiston mukaan kaikki työntekijät, mutta yhdistyksessä työskentelee oma psykologi, jolta on mahdollista saada terapeutista tukea. Käytännössä tukikeskustelut ovat asiakkaan kuuntelua ja tukemista, kun taas psykologin kanssa käytävät keskustelut pohjautuvat terapeutiseen tukeen, jossa muistoja voidaan työstää syvällisemmin. Työntekijät myös painottavat yhteistyön merkitystä muihin viranomaistahoihin: asiakkaat ohjataan yhdistyksen kautta yhteistyökumppaneiden palveluihin, joissa pystytään antamaan esimerkiksi terapeutista tukea asiakkaiden omalla äidinkielellä. Sitäteissa työntekijät kertovat minkälaisia merkityksiä työn arkeen toteutettaviin ja terapeutisiin tukikeskusteluihin liittyy.

TT1: No ku mä en tiedä noita mitään tieteellisiä termejä hirveesti?

H: No ainakin oot sanonu tätä tukee ja neuvontaa? Ei tarvi olla tieteellisiä termejä, et voit selittää ihan käytännön tasolla.

TT1: Varmaan just se pitkäjänteisyys, et sä tiedät, et siel tulee tämmösiä (tekee käsillä mäkiä) koko aika, ja se et sä tunnistat sen kaaren. Eka on hirveesti asiaa, tulee se puhetulva ja sitten hoidetaan asioita. Sitten jossain vaihees tulee se, mitä jos, ja kauhee huoli kun mitään ei tapahdu ja ei löydy asuntoa. Ja sitten on yleensä se kohta milloin tarvitaan, meil on psykologi täällä ja se painottuu sen työhön. Se alku on semmost hirveetä tehää näin ja näin, ja asiakkail on semmonen kuvio, et nyt alkaa tapahtumaan, ja sit se ei oikeesti mee näin se asia. Semmonen pitkäjänteisyys ja ammatillisuus, et sitä mä kyl painotan varmasti jos sen voi ajatella menetelmäksi.

H: Mmm.. minkälaisii ne tukikeskustelut on?

TT3: No esimerkiksi jos asiakkaalla on jotain pelkoja, jotka askarruttaa.. Lastenkasvatus... öö... kommunikointi miehen kanssa. Ihan oma vointi ja oma terveys, jaksamista ja psyykkisiä vaivoja semmosia mielenterveyteen liittyviä.. masennusta, paniikkihäiriöitä. Mitäs vielä...

Maahanmuuttajanaisiin kohdistunut eristäminen voi olla vaikuttanut siihen, ettei hänellä saata olla tarpeeksi tietoja yhteiskunnassa toimimisesta ja siksi käytännöllisten asioiden hoitaminen on vaikeaa. Käytännön tuen avulla lisätään naisten tietoja ja taitoja pärjätä yhteiskunnassa. Työskentelyn taustalla on ajatus itsetunnon lisäämisestä, itsenäisen selviytymisen tunteesta ja arkisten asioiden hoitamisen onnistumisesta. Kun asiakkaat osaavat hoitaa käytännön asioita itse, he eivät ole enää riippuvaisia muiden ihmisten tuesta. Arjen sujuminen, kiinnittyminen yhteiskuntaan ja uusien käytännöllisten asioiden oppiminen vaikuttavat naisten henkiseen hyvinvointiin nopeuttaen parisuhdeväkivallasta selviytymistä.

H: Onko sun työssä paljon sit semmost käytännön tukea vai?

TT2: On, meillä koko työskentely pohjautuu käytännön tukeen, koska eri maista tulleet ihmiset... Kun he astuvat sinne turvakotiin, niin heille näytetään miten sänky pedataan. Sekin on kysymys oikeasti, et miten käytetään vessapaperia ja miten huolehditaan talosta, miten viedään roskikset ja miten ostetaan lippu metroasemalta... koskaan ei ole ostettu. Kaikki tavoitteet pohjautuvat omaan hallintaan, siihen että hän itse hallitsee, ei muut, mutta me lähdetään asiakkaan kanssa, et se on se, mitä me tehdään turvakodissa... Lähdetään tukemaan naista, mutta sitten haluttaisiin, että nainen oppisi nää asiat itse hoitamaan...

TT7: Kyl mä ainakin meidän naisilla nään sen, et se arki sujuis hyvin. Just se, et heillä ois jotain päivän täytettä, et he ei vaan lähde meiltä ja jää vaan jonnekin neljän seinän sisälle. Ei siinä oo mitään kotoutumista ja sen huomaa naisista. Toki me katotaan sen jaksamisen mukaan, mutta pyritään siihen, et he osallistuu suomen kielen kurssille. Meil on näit vertaistukiryhmiä mitä pidetään, ja sen huomaa, et näil on aivan mielettömästi vaikutusta siihen mielentilaan. Sit pikku hiljaa jaksaa ja uskaltaa lähteä ulos kävelemään.

Käytännön tuki on kotoutumisen ja itsenäisen elämän edistämistä. Työntekijöille on tärkeää, että heidän asiakkaansa oppisivat suomen kielen ja miettivät tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksiaan. Väkivallasta selviytyminen ei ole pelkästään yhteiskunnallisten taitojen oppimista, vaan työntekijät painottavat sitä, että naiset saisivat samalla mielekästä tekemistä selviytymisen eri vaiheissa. Käytännöllisen ja mielekkään tekemisen avulla asiakas saattaa päästä hetkeksi irti ”väkivallan uhrin” roolistaan. Kotouttaviksi tukimuodoiksi kuvailtiin kerhotoimintaa, suomen kielen kursseja sekä työllistymiseen tähtäävä toimintaa kuten työllistämiprojekteihin ja työharjoitteluihin osallistumista. Voimaannuttavassa tulkintakehyksessä käytännöllinen työ on naisten henkistä voimaa kasvattavaa toimintaa.

TT4: Sitten tää (yhdistyksen toimipaikka), siel on just näit suomenkielen kursseja ja erilaisia kerhoja. Ja ne tekee tällasia matkoja vaikka kirjastoon tai kauppoihin tai... Se on just sitä sosiaalista. Ja siel ei tarvi olla se väkivallan uhri, ni se on siinänsä mun mielestä hyvin jäsenneilty että.. On tavallaan mahdollisuus siihen kiivaan tekemiseen ja sosiaaliseen tekemiseen.

Työntekijöiden tulkinnoissa naisten vuorovaikutussuhteet voivat olla vähäisiä: heillä ei nähdä olevan sosiaalista tukiverkostoa, ja samanaikaisesti he saattavat olla riippuvaisia väkivallan tekijästä. Väkivaltaisesta suhteesta lähteminen mahdollisesti tarkoittaa samalla lähiyhteisön katoamista. Aikaisemman tukiverkoston vähäisyyden tai häviämisen vuoksi, yritetään löytää vaihtoehtoisia tapoja, joilla pystytään rakentamaan pitkäikäisiä tukiverkostoja asiakkaille.

H: Näetkö sä nää vertaisryhmät semmosena tärkeänä juttuna?

TT2: Näen, ja varsinkin yhteisöllisestä kulttuureista tulleille. Ne ryhmät, joita ei oo väkisin tehty, ni samat naiset kokevat, et se heidän yhteisö.. Maahanmuuttajat eivät ymmärrä sitä, et jos mä oon vetäny vertaistukiryhmiä, ja joudun jossain vaiheessa sen lopettamaan, ni sitä virallista puolta. Mä olin yks ryhmän jäsen, et sen pitää tulla sit heidän sisältä, heidän aloitteestaan ehkä, ja turvakodissa on hyvä paikka tutustua kuitenkin.

TT8: Ihminen on sosiaalinen olento ja ilman sosiaalisia suhteita hän ei pärjää, eli sen takia vertaistuki on todella tärkeää. Meil on vertaistukiryhmiä ja erilaisia muotoja mitä kautta nainen saa tukea toiselta ihmiseltä, esimerkiksi turvakodin jälkeen naiset, jotka ovat olleet samaan aikaan turvakodissa, niin näillä nää ystävyysuhteet saattaa säilyä vuosia.

Vuorovaikutussuhde työntekijän kanssa nähdään kuitenkin lähtökohtaisesti autettavan ja auttajan välisenä suhteena, johon liittyy virallisuuden vaade. Tämä suhde ei ole siksi luonnollisesti rakentunut ja yhtä pitkäikäinen kuin suhteet muihin parisuhdeväkivaltaa kohdanneisiin. Kehyksessä vertaistuen avulla yritetään sekä lisätä että vahvistaa naisten tukiverkostoja. Vertaistueksi katson analyysissäni myös ystävyysuhteiden luomisen turvakodissa. Vertaistuki

voi voimavaraistaa eri parisuhdeväkivallasta selviytymisen vaiheissa, sekä tuen saaminen voi jatkua virallisesti tarjotun avun jälkeen. Tulkintakehyksessä erilaisilla tuen menetelmillä pyritään siihen, että asiakkaat olisivat tulevaisuudessa voimaantuneita sen verran, että jaksaisivat selvitä arjesta, ja tukiverkostojen vahvistamisen avulla tuen saaminen jatkuisi myös asiakkuuden loputtua.

Kasturiranganin (2008, 1469) mukaan palvelut eivät pysty, eikä niiden kuuluisikaan, voimaannuttamaan asiakasta. Asiakkaiden, jotka sitoutuvat voimaantumisprosessiin, pitäisi asettaa omat tavoitteensa ja määritellä minkälaiset resurssit auttaisivat heitä saavuttamaan omat päämääränsä. Työntekijöillä on hänen mukaansa kuitenkin tärkeä rooli löytää oikeanlaiset, asiakkaan selviytymistä parhaiten tukevat ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaavat palvelut. Myös oman tutkimukseni voimaannuttavassa tulkintakehyksessä voimaantuminen määrittyy nimenomaan yksilötasoiseksi prosessiksi, jossa keskitytään väkivaltaa kohdanneen henkilön sisäiseen voiman tunteen vahvistamiseen.

5 SUKUPUOLITTUNEESTA ERIARVOISUUDESTA EMANSI- PAATIOON

Emansipaation taustalla on ajatus eriarvoisuutta ylläpitävien valtarakenteiden muuttamisesta ja murtamisesta (ks. Giddens 1991, 215; Koivunen 1996, 77). Giddensin (1991, 210–213) mukaan emansipatorinen toiminta on yksilöiden ja ryhmien vapauttamista heidän elämänsä mahdollisuuksiin vaikuttavista haitallisista rajoitteista. Taustalla vaikuttaa vallan hierarkkinen jakautuminen, joka ilmenee yksilöiden elämässä riistona, eriarvoisuutena ja alistamisena. Toisen vallan käyttö rajoittaa toisen ihmisen mahdollisuuksia. Kun siirretään ajatus parisuhdeväkivallan kontekstiin ja työntekijöiden haastattelupuheeseen, väkivalta näyttyy miehisenä vallan väärinkäyttönä, joka heikentää tai jopa hävittää väkivaltaa kohdanneiden naisten mahdollisuuksia oman elämän hallitsemiseen.

Omassa tutkimuksessani emansipatorinen tulkintakehys rakentuu sukupuolieroja huomioivan puheen ympärille, jossa kritisoidaan väkivallan sukupuolittuneita rakenteita. Toisin kuin asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja omia tarpeita kunnioittava voimaannuttava kehys, emansipatorinen tulkintakehys on sävyltään kantaaottava ja väkivaltaa kokeneen naisen elämäntilannetta kritisoiva. Väkivallan alkujuuret sijoitetaan sukupuolittuneisiin valta-asetelmiin, joiden nähdään mahdollistavan väkivaltaisen toiminnan jatkuminen tulevaisuudessa. Patriarkaalisten rakenteiden nähdään ylläpitävän ja oikeuttavan väkivaltaa, ja tähän epäkohtaan työntekijöiden on omasta mielestään puututtava.

Emansipatorista toimintaa perustellaan parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden naisten tilanteilla, joissa sukupuolittuneet roolit ja perinteisiin liittyvät väkivaltaiset tavat ylläpitävät naisten alisteista asemaa sekä saavat naiset kiinnittymään väkivaltaiseen parisuhteeseen. Työntekijöiden puhe on naisten heikkoa asemaa ja patriarkaalisia rakenteita kritisoiva – tulkintakokonaisuus onkin saanut nimensä työntekijöiden sukupuolisen eriarvoisuuden, sorron ja riiston vastaisesta puheesta. Työskentelyn tavoitteena on saada naisia tiedostamaan omia mahdollisuuksia itseenäiseen elämään, joka lähtökohtaisesti onnistuu irrottautumalla väkivaltaa ylläpitävistä rakenteista. Emansipatorinen toiminta nähdään riiston, eriarvoisuuden tai alistamisen vähentämisenä; parhaimmillaan niiden poistamisena. Fokuksessa on vallan ja resurssien uudelleen jakautuminen, jolla pyritään murtamaan vallitsevia naisiin kohdistuvia haitallisia rakenteita. (Ks. Giddens 1991, 215.)

5.1 Sukupuolittuneen väkivallan kritiikki

Emansipatorisessa tulkintakehyksessä parisuhdeväkivalta nähdään sukupuolittuneeksi. Väki- valta määrittyy rakenteelliseksi ja sukupolvia ylittäviksi patriarkaaliseksi toiminnaksi, joka ylläpitää maahanmuuttajanaisten heikompaa asemaa. Miehen valta-asema naisten elämän pää- töksissä näyttäytyy hallitsevaksi. Työntekijöiden tulkintojen mukaan väkivalta saattaa ikään kuin normalisoitua osaksi patriarkaalisia valtasuhteita, minkä seurauksena väkivaltaista toi- mintaa pystytään oikeuttamaan sukupuolittuneiden valtasuhteiden avulla. Naiset eivät työnte- kijöiden pohdinnoissa tiedä tai tunnista omia oikeuksiaan ja ratkaisuvaihtoehtojaan, vaan saat- tavat alistua väkivaltaista toimintaa ylläpitäviin rakenteisiin.

5.1.1 Väkivaltaa aiheuttavat patriarkaaliset valta-asetelmat

Sukupuolittuneessa parisuhdeväkivallassa maahanmuuttajamies näyttäytyy väkivallan tekijä- nä. Työntekijät määrittelevät väkivaltaa sukupuolten erojen näkökulmasta. Mies nähdään per- heen päänä, jonka tehtäviin kuuluu taloudellisten asioiden hoitaminen ja perheen asioiden järjestäminen, kun taas vaimon kuuluu totella miestänsä ja palvella perhettään. Miehellä on avioliitossa oikeus seksiin, lapsiin, ruokaan ja puhtaaseen kotiin. Naisen velvollisuutena on toimia näiden odotusten mukaisesti, tai hän laiminlyö rooliaan äitinä ja vaimona. Työntekijät eivät kuitenkaan kritisoi asiakkaiden perinteisiä perhejärjestelmiä tai rooleja, vaan perinteisiin perhekäsityksiin pohjautuvaa väkivallan oikeuttamista. Valta nähdään olevan perheessä mie- hellä, jolloin hänen on helppo käyttää asemaansa väärin. Tulkintakehyksessä esiintyvän pu- heen mukaisesti miehet voivat oikeuttaa väkivaltaista toimintaansa perinteisiin perhekäsityk- siin nojautuen. Perheroolien sukupuolittunut jakautuminen lisää naisten riskiä kokea väkival- taa. Jos naiset laiminlyövät velvollisuuksiaan, miehillä on oikeus ”kouluttaa” vaimojaan. Nai- set saattavat myös hyväksyä helpommin väkivaltaisen kohtelun sillä perusteella, että he eivät ole toimineet miesten odotusten mukaisesti.

TT7: Naisilla ehkä itellään on sellain mielikuva, et kun on naimisissa ja näin, ni toki se on silloin se miehen kunnioittaminen tärkeää ja siihen usein liittyy sit se perhe ja sukulaiset. Ni sun pitää olla tietynlainen ja tietyistä asioista sä et valita ja se kuuluu sun tehtäviin, et jos sä niin sanotusti käyttäydyt huonosti niin... Sulle käy sitten huonosti.

TT2: Monet ajattelevat, että ei siellä mitään väkivaltaa ollut vaikka poliisipartiot on käynyt, ja et minä itse olen aiheuttanut sen. Vähättelevät hirveästi sitä väkival- lan tekoa ja eivät tajua, että se on väkivaltaa. Perheväkivalta on semmonen aihe, mikä ei oo näkyvissä kumminkaan, ja he ajattelevat, että se on ihan normaali käy-

täntö, et hän on itse ansainnut sen kohtelun, et miten häntä kohdellaan. Et hän ei tarjonnut miehelle sitä, mitä piti tarjota.

Tulkintakehyksen mukaan naiset tyytyvät rooliinsa, koska he olettavat väkivaltaisen käytöksen kuuluvan osaksi parisuhdetta. Aikaisemmissa tutkimuksissa (Lundgren 1989; Husso 2003, 81) on esitetty, kuinka väkivallan uhrin ajan mittaan tyytyvät osaansa kieltäen ja ulos-sulkien väkivallan näkemisen rikoksena. He saattavat samanaikaisesti saada lämpöä ja rakkautta väkivaltaiselta henkilöltä ja ajan kuluessa väkivaltaiset käyttäytymismallit normalisoituvat osaksi parisuhdetta. Parisuhdeväkivallan normalisoituminen kiinnittääkin naisia väkivaltaisiin parisuhteisiin ja hidastaa niistä irrottautumista. Työntekijöiden mukaan henkisen, taloudellisen ja seksuaalisen väkivallan kartoittaminen on vaikeampaa, sillä näiden muotojen määrittäminen väkivallaksi voi sekoittua oletuksiin vallitsevista sukupuolirooleista. Naiset eivät saata tietää, kuinka suhteessa toimia, ja miehet pystyvät siksi ohjailemaan naista haluttuun toimintaan vetoamalla perinteisiin perherooleihin.

TT7: Joo me keskustellaan, et tietenkin sitte se fyysinen väkivalta on aika ilmiselvää yleensä, et kyl sen usein naisesta päällepäin huomaa, et on ollu väkivaltaa ja on ollu jälkiä... Sit ehkä henkinen ja seksuaalinen väkivalta on sit niitä, joissa menee aina sit hetki aikaa, niinku näillä tietyillä ulkomaalaisilla naisilla. Et tota, se on jotenki, et ne ei saata tietää siitä, et se on ees väkivaltaa. Et heidän mielestään se saattaa kuulua siihen suhteeseen, et ei välttämättä tiedetä sitä. Kun he menee naimisiin melkein suoraan sieltä omasta kotoa, et heil ei oo niinku seksikokemuksia tai... tai niinku tietoa... Niin tavallaan tää mies pystyy kertomaan mitä tahansa ja sanoo, et tää kuuluu, et tää on tämmöstä.

TT8: Jos mies on väkivaltainen, niin silloin se väkivalta ei lopu itsestään. Ja tämä sykli, et väkivalta vähenis, ni ei yleensä mee niin. Näit väkivaltaisia tilanteita tulee ajan myötä yhä useimpia ja useimpia. Täs on vaan se, et nainen tottuu, et jos hän on pärjännyt näin vuosia, niin miks se pitäis tapahtua tulevaisuudessa. Et vaikka olisin sairaalassa, niin sen jälkeen olen taas terve. Mä en usko, et hän näkee, et se tilanne paranee. Hän vain luulee, että se on ihan tavallista ja se kuuluu perhe-elämään.

Tulkintakehyksessä väkivalta näyttäytyy sukupuolittuneissa rakenteissa sukupolvia ylittävänä toimintana. Työntekijöiden mukaan naisen asema on heikko verrattuna myös maahanmuuttajanaisten omien poikien asemaan. Käskyttäjänä voi olla kuka tahansa miehisen statuksen omaava henkilö. Esimerkissä tietyltä alueelta tulleen naisen oma poika ”kouluttaa” äitiään, jos äiti ei tee mitä hän haluaa:

H: Näätkö sä, et se on tämmönen miehen korkeampi asema, joka on se suurin tekijä siellä taustalla, et mies on aina korkeammalla kun nainen?

TT8: Ilman muuta ja sukupuoliroolit (x)-alueilta tulleilla maahanmuuttajilla on aika tärkeitä. Eli jos katsotaan, et minkälaisia oikeuksia miehillä ja naisilla on, ni ne on ihan erilaiset. Ja pieni 10–12-vuotias voi käskää äitiä ihan samalla tavalla kuin isä. Eli jopa toisella sukupolvella on erilaisia oikeuksia, et mies on aina mies, vaikka hän ois kymmen vuotias. Ja meidän turvakodissa kun siellä on naisia lasten kanssa, niin se on hyvin näkyvissä. Jos poika sanoo, että äidin pitää tehdä jotakin ja äiti ei sitä tee, niin näin tekee sit (näyttää lyöntiä). Nainen tietää, et jos mies sanoo jotakin, niin näin on tehtävä. Ja tästä kukaan ei pääse helposti tai nopeasti irti eli koko kulttuuritausta voi olla sellainen, että nainen voi olla ihan erilainen ja hänen roolinsa on totella ja palvella.

Mies ja suku nähdään soveliaan käytöksen määrittelijöinä. Yhteisöllä voi olla vahva vaikutus myös väkivaltaiseen parisuhteeseen jäämisen ja eroamispäätöksen tekemisessä, sillä yhteisö voi ylläpitää naisen itsenäistymisen kannalta haitallisia perhekäsityksiä. Yhteisön puuttumisen ja parisuhdeväkivallan yhteydessä työntekijät puhuvat kunniaväkivallasta, jolloin väkivalta nähdään samanaikaisesti miehen ja yhteisön harjoittamana. Näin tekijänä ei ole pelkästään maahanmuuttajanaisen mies, vaan yhteisö voi tukea väkivaltaista käytöstä tai käyttäytyä väkivaltaisesti naista kohtaan.

H: Näätsä sen myös kuuluvan parisuhdeväkivaltaan?

TT1: Se on ehkä lähisuuhdeväkivaltaa, koska silloin se tekijä, esim. poika, ni et sä silloin oo siihen parisuhteessa. Et mun mielest se riippuu enemmän siitä, et kuka on se uhkaava tekijä. Mut ne ei myöskään poissulje toisiaan, koska mä oon kokenu, et se on parisuhdeväkivaltaa, jos uhkaava tekijä on joko naisen mies, tai joko naisen mies ja muita sukulaisia tai läheisiä. Mut ei niin, että ne muut läheiset uhkaiset ja mies ei ois ihan ok asian kanssa. Sit on vaikee selittää, mut useimmiten siinä on myös se aviopuoliso mukana siinä kuviossa.

Yhtenä väkivaltaan ja kulttuurisiin tekijöihin liittyvänä selittäjänä pidetään tiivistä yhteisöllistä kulttuuria. Tiivis yhteisö voi sitoa parisuhdeväkivallan ympärille muita väkivaltaisesti toimivia läheisiä. Työntekijät kutsuivat kunniaväkivallaksi tilanteita, joissa puhuttiin yhteisön tai suvun paineesta. Väkivalta ei näyttäydy parisuhteessa aina pelkästään miehen ja naisen välisenä toimintana vaan väkivalta saattaa koskettaa myös lähiympäristöön kuuluvia muita merkityksellisiä henkilöitä.

H: Näätsä, et se on se sukupuoli siellä vahvimpana taustalla, semmoset sukupuoliset käsitykset?

TT8: Ilman muuta ja perhekäsitys kollektiivisen kulttuurin omaavissa maissa on ihan erilainen ja se, että väkivallan tekijänä ei ole vain mies. Jos naisen käyttäytyminen ei sovi miehen vanhempien tai sukulaisten käsityksiin mitä naisen pitää tehdä, niin koko suku voi olla se väkivallan tekijä. Ne jotka yrittävät kasvattaa naista ei ole vain se mies, vaikka hän itse voi myös lyödä naista ja voi huutaa naiselle.

TT4: No kylhän tietysti yhteisön, yhteisöllisemmistä kulttuureista tulleista tulevat perheet, ni on enemmän.. Onhan siinä sitä perhekäsitystä tiukempaa enemmän ku yksilöllisistä että.. Ja jossain tietysti uskontoki on semmonen, semmonen joka tavallaan sitten säätelee vähän sitä, että helposti ei lähdetä sitte tilanteesta, on se kuinka paha tahansa.

Tulkintakehykseen liitetystä puhetavassa nähdään, että väkivallassa saattaa olla kyse myös siitä, kuinka paljon halutaan pitää kiinni väkivaltaisesta yhteisöstä ja parisuhteesta. Väkivaltaa oikeuttavista ja muuttumattomia perinteitä korostavista kulttuurisista käsityksistä on vaikea irrottautua sekä naisten on samalla vaikea omaksua uusia vaihtoehtoisia toimintatapoja parisuhteeseen ja yhteisöön jäämisen rinnalle. Naisille ei aineiston perusteella anneta mahdollisuutta mukautua uuteen ympäristöön ja vallitseviin yksilöllisiin ajatus- ja toimintatapoihin. Yhteisöllisistä perinteistä halutaan pitää kiinni, oli tilanne minkäläinen tahansa. Kotoutumista saatetaan suvun ja miehen puolelta estää tilanteissa, joissa uudessa maassa omaksutut ajattelu- ja toimintatavat ovat ristiriidassa perheessä vallitsevien kulttuuristen käsitysten kanssa. Henkilön omaksuessa uuden maan tapoja, tilanne voi näyttäytyä miehelle sekä suvulle työntekijöiden puheissa riskinä, sillä naiset eivät enää mahdollisesti hyväksyisikään omaa rooliaan ja osaansa perinteisessä kulttuurissa.

Kun kulttuuriset käsitykset, jotka poikkeavat samanaikaisesti paljon uuden maan tavoista, ovat vahvoja ja joustamattomia, estävät ne uudessa maassa omaksuttavia tapoja ja mahdollistavat naisten väkivaltaiseen parisuhteeseen jäämisen ainoana vaihtoehtona. Väkivallan kokeminen on työntekijöiden mukaan haastavinta juurikin tilanteissa, joissa ei pystytä löytämään ratkaisuvaihtoehtoja vallitsevien kulttuuristen käsitysten takia.

H: Minkälaiset tilanteet on sun mielest sit tällasii haastavimpii... näitten maahanmuuttajanaisten elämässä?

TT4: No mä kyl koen kunniaväkivallan.. en nyt sano haastavimman, mut yhdeksi haastavimmista, koska se on niin kokonaisvaltainen ongelmapaketti. Ja sitte tietysti on asiat, joissa on silkkää väkivaltaa ja tota.. Sanotaan, et on kuitenkin niin vaikka sen oman kulttuurin tai etnisen taustan tai uskonnon sanelema vielä, että ei niinku näe että kykenis niiku irtautumaan siitä. Ni onhan se haastavaa.

TT2: ...se on erityispiirre, et jos nainen haluaa erota miehestä, niin se ei oo hänelle sallittua. Et niin yksinkertaista on, et hän ei päätä, ja hänellä ei oo oikeutta siihen. Kuitenkaan ei voi sanoa, et se koskee kaikkia maahanmuuttajia, eikä voi sanoa et se koskee kaikkia x-maalaisia. Se tieto on niin syvällä, et he ei halua luopua omista periaatteistaan, mitkä oma kulttuuri on asettanut heille. Ja ne ylläpitävät sitä, et oon sitä mieltä, että kun he lähtevät kotimaasta, ja siellä oli samalla

tavalla, niinku naisten asema, ja he haluisivat harjoittaa sitä täällä, niin kaikki päätökset... Niin he tekevät sitä täällä vielä vahvemmin, eivätkä luovu niistä toisessa maassa.

Työntekijät eivät vaadi sitaateissaan kulttuurisista käsityksistä luopumista, vaan väkivaltaisia perinteitä ylläpitävistä käsityksistä irrottautumista. Tilanteet, joissa ei pystytä omaksumaan mahdollisuuksia ja oikeuksia uudessa maassa omien kulttuuristen käsitysten takia, näyttäytyvät työntekijän kertomassa erittäin haastaviksi. Nämä tilanteet, joissa myös ripustaudutaan väkivaltaa oikeuttaviin perinteisiin, näyttäytyvät toivottomina, sillä väkivallan uhrien tukeminen on vaikeaa jos he eivät ole itse valmiita irrottautumaan väkivaltaisesta ympäristöstä.

Tulkintakehyksessä painotetaan sitä, että naisten alistettu asema ja sukupuolitetut valtaasetelmat vaikuttavat myös seuraaviin sukupolviin. Työntekijöiden mukaan väkivaltaisessa perheessä kasvavat lapset omaksuvat kotona vallitsevia rooleja ja käyttäytymistapoja. Työntekijät näkevät tällaisen toiminnan erittäin haitallisena, sillä näin pidetään yllä väkivaltaisia rakenteita. Lapset kasvavat väkivaltaisissa perheissä vanhemmilta omaksuttuihin roolijakoihin. Haastatteluaineiston mukaan sukupolvia ylittävä väkivaltaisen toiminnan jatkuminen olisi saatava katkaistua. Esimerkissä väkivaltaisessa kodissa kasvaneet lapset ovat alkaneet käyttäytyä väkivaltaisesti äitiään kohtaan. Lapset ottavat vanhemmiltaan vaikutteita ja väkivallan kokeminen lapsena, myös sivustaseuraajan roolissa, voi vaikuttaa väkivaltaiseen käyttäytymiseen myöhemmällä iällä.

TT6: Nyt nää lapset ovat alkaneet käyttää väkivaltaa äitiä vastaan, ja se muo ainakin huolestuttaa. Et nyt alkaa periaatteessa uus prosessi näiden kanssa, ja nyt väkivallan tekijänä on ne lapset, jotka näki kun äitiä on hakattu. Sen takia mun mielestä ei voi erottaa sitä onks väkivalta aikoinaan kohdistunu vaan äitiin. Nää naiset usein sanoo, et lapsiin ei oo kohdistunu väkivaltaa, mut useimmin se näkyy kuitenkin ajan kuluessa ja vaikuttaa lapsiin. Lapset puhuvat ja näkevät ja miettivät sitä, miksi isä lyö äitiä, vaikka lapsi ois nukkunu silloin, ni hän kyllä näkee ne jäljet.

TT1: ...et jos lapsi on kasvanu semmosessa suhteessa, jossa nainen on aina ollu alisteisessa asemassa, ja se on aina ollu se mätäkitty, ja isä on mätäkiny, ni se ei välttämättä tiedä toista todellisuutta.

Työntekijöiden puheessa sukupuoliroolit näyttäytyvät perinteisempinä yhteisöllisistä maista tulleilla maahanmuuttajilla. Erot perheen rooleissa nähdään melko pieninä, joskin olemassa olevina, esimerkiksi venäläisten ja suomalaisten välillä. Perinteisiin maihin kuuluu työntekijöiden luokittelussa Afrikan maita, Lähi-idän alue ja osa Aasiasta. Työntekijät näkevät, että parisuhdeväkivaltaa kohdanneiden maahanmuuttajanaisten tilanteissa on tiettyjä erityispiirtei-

tä, mutta ne eivät näyttäytyä samanlaisina jokaisessa tilanteessa. He rajaavat parisuhdeväkivaltaan vaikuttavia sekä perinteisiä ”paternalistisia” kulttuureihin liittyviä käsityksiä perhekasvatusten, kasvatuskäsitysten, yhteisöllisen kulttuurin ja naisen alhaisen aseman määrittelyillä.

Kari Melby (1995, 370–371 Koivusen mukaan 1996, 84) on esittänyt, että tasa-arvoisuutta määriteltessä tulisi erottaa kolme erilaista ulottuvuutta. Ensimmäisenä pitäisi huomioida se, käsitetäänkö naiset ja miehet ominaisuuksiltaan ja olemuksiltaan samanlaisiksi vai erilaisiksi. Toisena voidaan pohtia nähdäänkö naiset samanarvoisina vai eriarvoisina, ja viimeiseksi ovatko sukupuolten tehtävät samanlaisia vai erilaisia. Työntekijöiden puheessa ilmenee, kuinka parisuhdeväkivaltaa kohdanneet naiset voidaan nähdä mieheen verrattuna eriarvoisessa asemassa oleviksi niin roolien, yhteiskunnallisten oikeuksien, tietoisuuden, aseman sekä toimijuuden osalta. Väkivaltaiset teot voidaan nähdä emansipatorisessa tulkintakehyksessä rakenteelliseksi väkivallaksi. Aineistossa korostuu väkivallan hierarkkisuus, jossa miehet oikeuttavat itselleen vallan väärinkäytön naisten tarpeista, tunteista ja oikeuksista piittaamatta. On huomioitava, että tulkintakehyksen sisällä työntekijät kritisoivat perinteisiä roolijakoja ja niihin liittyviä tekijöitä tilanteissa, joissa väkivallan uhrit ovat kokeneet väkivaltaa, eivätkä siis kritisoivat yhteisöllisistä maista tulleita perheitä, joissa ei ole väkivaltaa.

5.1.2 Omia oikeuksia koskevat tiedon puutteet

Bauman (2002, 55) yhdistää emansipatoriseen toimintaan vapauden käsitteen. Vapaus alkaa tietoiseksi tulemisesta eli haitallisten rakenteiden vaikutuksien tiedostamisesta omassa elämässä. Työntekijöiden näkemysten mukaan miehet hallitsevat perheen arkea, jolloin naiset näyttäytyvät helposti alistettuina. Miehet toimivat kodin ulkopuolisten asioiden hoitajina ja vastaavat perheen taloudesta. Työntekijöiden kertomuksissa vääränä pidetään asetelmaa, jossa miehellä nähdään olevan oikeus hallita naisen kodin ulkopuolista elämää, kun taas naisella on velvollisuus totella miestänsä. Maahanmuuttajanaisten perinteisiin pohjautuvan aseman takia toimintaa on helppo kontrolloida taloudellisissa asioissa ja kodin ulkopuolisten asioiden hoitamiseen liittyvässä toiminnassa.

Työntekijät kuvaavat väkivaltaisesti käyttäytyvää miestä vahvoin sananilmauksin. Miehet nähdään ”naisten hyväksikäyttäjinä”, ”manipuloijina”, ”huijareina” ja ”irtosuhteissa kävijöinä”. Väkivaltainen parisuhde työntekijöiden puheissa ei ole pohjautunut rakkauteen, vaan miehen palvelemiseen ja kodin hoitamiseen. Työntekijät mainitsevat yhtenä esimerkkinä ta-

loudellisen väkivallan. Miesten nähdään kontrolloivan naisten tilejä ja tukia, jolloin miehet hallitsevat perheen rahaliikennettä. Esimerkeissä naisten tuet menevät väkivallan tekijän tilille heidän itsensä tietämättä asiasta mitään. Työntekijät kertovat miesten käyttävän uhrien pankkitilejä hyväksi; eroamishetkellä luottotiedot ovat menneet ja väkivaltaa kokeneet velkaantuvat.

TT7: Ja tota toinen on ehkä just se, et otetaan kotimaasta tänne vaimoja ja heitä pidetään sit kotona tämmösenä kodinhoitajana. Ei oo välttämättä käyny millään kursseilla, et siis pidetään vaan siellä kotona ja hän tekee siellä mitä mies käskee ja ei oo rahaa ollekaan. Yleensä mies hoitaa sen niin, et jos on päässy jolleki kurssille, et saa kotoutumistukee tai tulee sosiaalitoimistosta, ni ne menee usein sit suoraa miehen tilille, et nainen ei ees tiedä välttämättä..

H: Okei, eli kontrolloi rahan käyttöä ja..

TT7: Joo ihan kokonaan, kaikkea siinä että.. Ja sit on myös sitä, et on suomalainen tyttöystävä siin rinnalla... Et nää on aika, silleen ikäviä... Mut tota tämmösiä tapauksia mul on ollu useita, et nuoria tyttöjä.

TT6: He (maahanmuuttajamiehet) tulevat asumaan Suomeen ja ottavat vaimot vaikka omasta maasta tai eri maasta. He ottavat kotiinsa palvelijan ja sanovat naisille näin, että he ovat antaneet naisille lahjaksi vapauden ja Suomen ja sinun pitää sen takia palvella minua hyvin. Tiedätkö, et tää tilanne on maahanmuuttajanaisilla siks pahempi kuin suomalaisilla.

Koska miehet ovat Suomessa asumisen aikana hoitaneet perheen asioita, olleet yhteyksissä erilaisiin viranomaisiin ja ehtineet tutustua uuden yhteiskunnan toimintatapoihin, miehillä nähdään olevan enemmän tietoa yhteiskunnassa toimimisesta sekä oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa. Työntekijöiden mukaan miehet ovat ikään kuin tiedon portinvartijoina. Miehet voivat antaa naisille vääristynyttä tietoa tai he eivät ollenkaan kerro minkälaisista asioista viranomaisten kanssa on keskusteltu. Tiedon vääristäminen liittyy usein oleskelulupiin, lasten huoltajuutta koskeviin asioihin ja naisten velvollisuuksiin kotona.

Naisia voidaan uhkailla esimerkiksi oleskeluluvan menettämisellä erotilanteessa, kotimaahan takaisin palauttamisella ja lasten huoltajuuden siirtymisellä isälle. Kieli ja asioiden tulkkaminen ovat työntekijöiden mukaan erittäin haasteellisia tekijöitä parisuhdeväkivallassa, sillä kieltä voidaan käyttää manipuloinnin välineenä asioiden hoidossa. Miehet mahdollisesti tulkkavat käsiteltävät asiat omalta kannaltaan parhaalla tavalla, jolloin naiset pystytään pitämään kauemmin tietopimennossa. Seuraavassa sitaatissa työntekijä kertoo esimerkin tilanteesta, jossa naista varoitetaan niistä riskeistä, joita sisältyy oman miehen käyttämiseen tulkkina:

TT2: No minä olen sanonut jo miehelle, että tulisi minun kanssa työvoimatoimistoon... No minä sanoin (maahanmuuttajanaيسelle, jonka miehestä edellä puhuttiin), että mistä lähdimme, niin sinne tulimmekin takaisin. Oliko sinulle sanottu, että ei kannata käyttää miestä... että sinun kanssasi joku menee. Me voimme soittaa, ja me voimme varata.. Että sinulla on oikeus tulkkiin, viralliseen tulkkiin, joka tulee mukaan työvoimatoimistoon, jos sinä et osaa kieltä. Ja piste. Ja kukaan mies ei tule.

Työntekijät arvelevat, että miehet eivät kerro naisille heidän oikeuksistaan. Henkisen ja taloudellisen väkivallan takia asiakkaat eivät tiedä oikeuksistaan uudessa yhteiskunnassa. Tietoisuudella tarkoitetaan Suomen laeissa määriteltyjä oikeuksia sekä ihmisoikeuksia, jotka tukevat väkivallatonta elämää. Työntekijät kritisoivat väkivallan uhrien elämän vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien vähäisyyttä. Maahanmuuttajataustaiset väkivaltaa kokeneet eivät mahdollisesti näe oikeudekseen elää ilman miestä yhdessä lasten kanssa ja ottaa avioeroa, eivätkä saata olla tietoisia, että he voivat saada tukea itsenäiseen asumiseen. Työntekijät kertovat, että vaikka maahanmuuttajanaiset tiedostaisivat suomalaiset lakiin pohjautuvat oikeudet, he saattavat nähdä näiden koskettavan muita – ei heitä itseään.

H: Näätteks te, et nää maahanmuuttajanaiset on jotenkii haavoittuvaisempia parisuhdeväkivallalle kuin suomalaiset?

TT3: Joo, et jos ei tiedä, että hänellä on oikeus asua yksinkin ja olla menemättä naimisiin ja olla hankkimatta lapsia.. Siis et ne (maahanmuuttajanaiset) ei niinku tiedä siitä, et hänellä on oikeus johonkin. Se elämänkaari heidän mielestä on semmonen, että kun täyttää 18 niin menee naimisiin, hankkii lapsia ja palvelee miestänsä ja lapsia... Nii sitten ei oo niinku muuta vaihtoehtoa, et ne ei edes niinku tiedä, et on oikeus olla. Tai siis kyl varmaan moni näist vaihtoehtoista tietää, mut et he ei nää, et se on heidän oikeutensa ja heidän päätettävissään.

TT4: Useimmiten nää naiset eivät tiedä ollenkaan Suomen laeista ja Suomen eduista ja oikeuksista, ettei esimerkiksi tiedetä, että parisuhdeväkivalta on rikos Suomessa ja sitä et ei saa niikun lyödä. Ja et lähdetään tavallaan niinkun neuvoamaan, kertomaan ja ohjaamaan ihan alkeista. Ja he ovat monesti yllättyneitä, et saadaaks me apua, et eiks tällasessa suhteessa tarvitse olla. Et se on, se on... Ehkä joskus vois ajatella, et eroaa kantaväestöön siinä, et tiedetään vähemmän asioista, ja sitten me lähetään heitä priiffaamaan sitten, että on mahdollisuuksia ja apua löytyy.

Emansipatorisessa tulkintakehyksessä tietämättömyyden nähdään pitävän naisia kiinnittyneenä väkivaltaiseen parisuhteeseen. Tietämättömyys liittyy avioeroprosessin vaiheisiin, naisten oikeuksiin Suomessa, väkivallan määrittämiseen rikokseksi ja siihen, että väkivaltaiseen suhteeseen jäämisen lisäksi Suomessa on mahdollista erota väkivaltaisesta parisuhteesta. Olenaisena väkivallan määrittämisessä nähdään maahanmuuttajanaisten vähäiset tiedot oikeuksista.

ta uudessa maassa, jolloin heidän tehtävänä on antaa tietoa suomen erokäytännöistä, ja sitä kautta avata uudenlaisia toimintamahdollisuuksia itsenäisen elämän rakentamiseen.

Feminismin piirissä on puhuttu tietoisuuden saavuttamisesta, jonka avulla naiset ja naisryhmät ”valaistuvat” löytäen erilaisia minäkuvan ja oman aseman määritelmiä vanhoja rakenteita hyväksyvien ajattelutapojen sijasta. Tietoisuuden lisäämistä edesauttavalla toiminnalla korostetaan uudenlaisen tietoisuuden saavuttamista ja sen aiheuttamaa muutosta, jolla rakenteellista eriarvoisuutta pyritään murtamaan. (Koivunen 1996, 94.) Naiset näyttäytyvät tulkintakehyksessä tietämättöminä ja suomalaista yhteiskuntaa sekä eroproessia ymmärtämättöminä – siksi myös valistamista vaativina työnkohteina. Työntekijän tehtävänä on saada asiakkaat tietoiseksi väkivaltaa ylläpitävistä patriarkaalisisista rakenteista ja auttaa naista kyseenalaistamaan väkivaltaa oikeuttavia käsityksiä ja käytäntöjä.

5.1.3 Viranomaisten kyvyttömyys huomioida väkivallan sukupuolittuneita tekijöitä

Tulkintakehyksessä väkivaltaa kohdanneet maahanmuuttajanaiset ovat työntekijöiden mukaan heikommassa asemassa kuin esimerkiksi suomalaiset naiset. Tähän kuuluvina tekijöinä nähdään tiedon puutteet suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta, miesten patriarkaalinen asema verrattuna naisiin sekä naisten asemaan liittyvät erityistarpeet, joihin palvelujärjestelmä ei näytä pystyvän vastaamaan. Työntekijöiden käsityksissä maahanmuuttajanaisten elämäntilanteisiin liittyviä kulttuurisia tekijöitä ei huomioida tarpeeksi muiden viranomaisten työssä. Viranomaisten toimintaa kritisoidaan sukupuolittuneiden tekijöiden ja naisten tiedon puutteen huomioimatta jättämisellä, sekä maahanmuuttajaperheissä olevan väkivallan näkemisellä osana maahanmuuttajien elämää. Väkivaltaa saatetaan määritellä osana tietyn kulttuurin tapoja, ikään kuin osana maahanmuuttajien arkista elämää.

Informanttien mukaan muut viranomaiset eivät aina osaa nähdä ja tunnistaa kulttuurisia sekä elämäntilanteisiin liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat uhrien toimintaan ja valmiuksiin väkivallasta irti pääsemisessä. Muut viranomaiset esittävät vaatimuksia siitä, että jos maahanmuuttajataustaiset haluaisivat väkivaltaan apua, heidän olisi osattava toimia täysin samalla lailla kuin kantasuomalaisten naisten. Tulkintakehyksen puheessa valmiudet ja tiedot samankaltaiseen toimintaan nähdään kuitenkin erilaisina. Kulttuuristen tekijöiden huomioimatta jättäminen ei ollut siltikään työntekijöiden puheissa niin vakava asia kuin esimerkiksi sen seurauksena maahanmuuttajanaisten asioiden hoitamiseen liittyvä epäoikeudenmukainen koh-

5.2 Työn tavoitteena emansipaatio

Tulkintakehyksessä maahanmuuttajanaisiin kohdistuva väkivalta nähdään sukupuolittuneena ja väkivaltaista toimintaa ylläpitävänä patriarkaalisena toimintana. Työntekijät painottavat, kuinka tärkeää on saada naiset tiedostamaan ja tunnistamaan vallitsevia väkivaltaa oikeuttavia rakenteita. Työskentelyn lähtökohtana nähdään samalla naisten oikeuksista ja mahdollisuuksista tiedottaminen, jonka avulla pyritään saamaan väkivallan uhrit tietoiseksi muista vaihtoehdoista väkivaltaiseen parisuhteeseen jäämisen lisäksi. Tiedottamisen tärkeys liittyy alisteisen aseman ja valtasuhteiden muuttamiseen. Työntekijät olettavat, että väkivaltaa oikeuttavista perinteisistä tavoista irti päästessään asiakkaat pystyvät rakentamaan itsenäistä elämää, jossa heillä itsellään on valta elämästään. Oman työn lopullisena tavoitteena nähdään sukupuolittuneista alistussuhteista vapautuminen.

5.2.1 Oikeuksista ja mahdollisuuksista tiedottaminen

Cottin (1989, 827) mukaan emansipaation käsite liittyy vahvasti naisten omakuvaan ja itsetietoisuuteen, jota voidaan tarkastella yhteisöllisen tietoisuuden ja naistietoisuuden käsitteillä. Yhteisöllinen tietoisuus rakentuu vuorovaikutuksessa samankaltaisten paikallisten tai globaalisten ryhmien kanssa. Naistietoisuuden käsitteellä taas tarkoitetaan naiskulttuuria, joka palautuu historiallisesti ja kulttuurisesti tuotettuun käsitykseen naisten asemasta. Feministinen emansipaation pyrkimys liittyy tietoisuuteen sukupuolihierarkiasta, sen ilmenemismuodoista ja rakentumisesta eri aikoina. Emansipaation avulla pyritään muuttamaan tätä hierarkiaa.

Työntekijöiden mukaan aivan ensimmäisenä on tärkeää antaa väkivallan uhreille tietoja erilaisista toimintamahdollisuuksista uudessa yhteiskunnassa, naisen oikeuksista ja palvelujärjestelmästä. Tiedonsiirto ei kuitenkaan kosketa pelkästään selviytymistä tukevaa työtä vaan kohdistuu väkivaltatyön prosessin, ennaltaehkäisevän ja kriisityön, vaiheisiin. Tiedonsiirrolla nähdään olevan vaikutusta myös siihen, että naisten kynnys hakea apua madaltuisi. Usein tieto omista oikeuksista ja mahdollisuuksista ei ole tavoittanut maahanmuuttajanaisia ennen tilanteen kriisiytymistä, sillä työntekijät näkevät väkivallaisen toiminnan estävän tiedonsaantia. Työntekijöiden mukaan miehet eristävät naisia kotiinsa, hoitavat naisten asioita kodin ulkopuolella ja tulkaavat naisille annettavaa tietoa omien tarkoitusperiensä mukaisella tavalla. Seuraavassa esimerkissä työntekijä vertaa maahanmuuttajanaisia suomalaisiin naisiin:

H: Minkälaisii erityispiirteitä näil maahanmuuttajanaisilla sit on verrattuna vaikka suomalaiseen?

TT6: No ensimmäinen asia on se, et suomalaiset naiset pystyy kuitenkin hoitamaan näitä asioita omalla kielellään ja omalla systeemillään. He tietävät mihin mennä ja mistä aloittaa ja minkälainen tää systeemi on ja mistä voi saada apua. Se on yks juttu. Kun nää minun naiset tulevat tänne, niin he eivät ymmärrä mikä on Kela, miksi pitää mennä työvoimatoimistoon ja mikä on sosiaalitoimisto.

Tiedon saamisen merkitys kasvaa myös väkivaltatyössä. Tiedot yhteiskunnasta ja sen toiminnasta saattavat olla erittäin vähäisiä, jolloin työntekijöiden tehtävänä on ensimmäisenä kertoa väkivaltaa kokeneelle hänen oikeuksistaan Suomessa. Työntekijät tulkitsevat tiedon antamisen vaikutuksia niin, että asiakkaat, jotka ovat käyneet yhdistyksessä keskustelemassa väkivallan piirteistä, tietävät enemmän omista vaihtoehtoistaan, yhteiskunnan antamasta selviytymistä tukevasta tuesta ja eroprosessin etenemisestä. Kun asiakkaat tietävät minkälaisen päätöksen he tekevät, ja miten päätöksenmukaisia tavoitteita lähdetään konkreettisesti työstämään, heidän on helpompi sitoutua työskentelyn eri vaiheisiin. Kysymys on työntekijöiden mukaan asiakkaiden omasta päätäntävällästä, joka on pohjana työskentelylle:

TT4: No ensimmäisenä, just toi mitä mä tossa ensimmäisenä mainitsin... Ni semmonen, että ollaan yllättyneitä siitä että.. että.. Ku sanotaan vaikka, että syötetään sellasta tietoa tän pahoinpitelijän puolesta, et jos lähdet, niin lapset jäävät minulle... automaattisesti... Jos lähet niin menetät oleskeluluvan ja saat hädän maasta automaattisesti... jos haet avioeroa. Ni et tavallaan, sitte kun heitä informoidaan vähän enemmän, tavallaan et apua on ja sitä löytyy. Ni heitä yhdistää ehkä just se piirre, et ollaan kiitollisia siitä tiedosta ja.. Se tieto vapauttaa.. Ja sit on paikka, vaik niit päätöksiä ei siinä tehdä, et on ainaki tiedotettu ja on tietoo siitä, että mahdollisuuksii on.. Ehkä semmonen perusasioista tietämättömyys, joka yhdistää.

Tulkintakehyksessä tiedon antamisen tavoitteena on vahvistaa käsitystä siitä, että suomalaisen yhteiskunnan lait ja palvelut tukevat pyrkimystä elämään ilman väkivaltaa. Työntekijät näkevät tiedon saamisen naisten oikeutena. Vaihtoehtojen läpikäyminen mahdollistaa sen, että väkivaltaa kohdanneiden on helpompi hakeutua palveluiden pariin, vaikka he haluaisivat sillä hetkellä vain tietoa mahdollisuuksista, tilanteiden kriisiytyessä. Työntekijöiden mukaan tietoa antamalla oikaistaan ”syötettyjä” vääränlaisia ”totuuksia”, jotka ovat saaneet naiset pysymään väkivaltaisissa parisuhteissa. Kun he näkevät omassa elämässään olevat samanlaiset oikeudet ja mahdollisuudet kuin muillakin, on työntekijöiden mielestä naisten helpompi tehdä ratkaisu itsenäisestä elämästä.

TT8: Eli kun asiakas tulee tänne, meidän peruspalvelut ovat neuvonta ja ohjaus, mutta aloitamme aina tiedottamisesta ja yritämme saada selvää, minkälaisia tietoja naisella on. Tai vaikka se, et väkivalta Suomessa on rikos tai tietääkö nainen,

et hänellä on oikeus oppia kieltä, asua ilman väkivaltaa ja niin pois päin. Esimerkiksi avioliiton jälkeen hänellä on samanlaisia oikeuksia saada asunto kuin miehellä. Jos kulttuurissa on ominaista, et mies ottaa avioeron jälkeen suvun lapsia, se voi olla sisko tai äiti tai veljen vaimo, mut naisella ei tuu edes mieleen, et Suomessa tää voi mennä eritavalla. Hän näkee sen oman kokemuksensa kautta, et se menee näin, kun ei tiedä muusta. Ja tiedottaminen siitä, että hän voi päästä turvakotiin lasten kanssa ja sieltä päästä asumaan itsenäisesti ja et miehellä voi olla oikeuksia esimerkiksi vain tavata lapsia, ni se auttaa. Ilman sitä, et nainen saa tietoja, mitä voi olla elämä ilman väkivaltaa ja tulevaisuudessa erilaista, ni ilman sitä ei tapahdu mitään.

Työntekijöiden tavoitteena on esitellä naisille erilaisia mahdollisuuksia, joiden avulla hän pystyisi irrottautumaan väkivallasta. Tiedon antamisella sekä erilaisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin vetoamisella tavoitellaan itsenäistä ja väkivallatonta elämää. Työntekijät painottavat haastatteluissa väkivallan määrittelyä Suomessa rikoksena. Heidän mukaan naisille on myös kerrottava niistä velvollisuuksista, joita laki asettaa. Lakiin vedoten väkivaltaisessa suhteessa olemisen saattaa johtaa yhteiskunnan puuttumiseen perheen asioihin, varsinkin jos perheessä on lapsia. Suomen lakiin vetoamisella työntekijät pyrkivät oikaisemaan perinteisiin nojautuvia käsityksiä, joilla mies on oikeuttanut väkivaltaista käytöstään. Naisten velvollisuus ei siis ole kestää väkivaltaista käytöstä, vaan miesten väkivaltainen toiminta määritellään Suomessa rikokseksi.

TT6: Vaikka nainen ei halua kertoa väkivallasta, niin minä kerron hänelle sitten, et mikä on väkivaltaa ja minkälaisia väkivallan muotoja on, ja et se on Suomessa rikos, ja kun hän on Suomessa niin täällä pitää asua Suomen lain mukaan.

H: No miten sä sit rakennat käsitykset asiakkaan tilanteesta?

TT9: Mmm... No täytyy vaan kysyä paljon kysymyksiä, ja sen jälkeen kun hän on kertonut, et mitä siellä kotona se jokapäiväinen elämä on, ni sen jälkeen usein yritetään saada selville, et miltä se hänestä tuntuu, et tuntuuko se hyvältä tai tuntuuko se huonolta, et tuntuuko se oikealta vai väärältä. Yleensä me selitetään sen jälkeen, oli väkivaltaa tai ei, ni yleensä me selitetään mikä on Suomen lain mukaan oikein ja väärin, että mihin pitää puuttua ja mihin ei. Yleensä selitetään, jos naisella on lapsiakin, ni yleensä me selitetään, et miten Suomessa toimii tämä lastensuojelujärjestelmä, et jokaisella Suomessa asuvalla aikuisella ihmisellä on velvollisuus ottaa lastensuojeluun yhteyttä, jos epäillään, et lapsii kohdellaan vaikkoin, et heidän täytyy saada tietoa ja heidän täytyy saada tietää miten suomalainen oikeusjärjestelmä toimii.

Tulkintakehyksen sisällä työntekijän tehtävänä tiedonsiirrossa on tarkoitus selvittää kuinka palvelut rakentuvat ja kuinka suomalainen oikeusjärjestelmä toimii. Työntekijä on ikään kuin tiedonantajan roolissa. Tiedonantaminen ei kuitenkaan aina ole arvoneutraalia, vaan tiedon saamisen tavoitteena on mahdollistaa muita toimintatapoja väkivaltaiseen parisuhteeseen jää-

misen rinnalle. Parisuhteeseen jäämisen nähdään jatkavan väkivallan perinteitä ja olevan haitaksi naisille. Vaikka päätösvallan siitä, jääkö parisuhteeseen tai eroaako miehestä, nähdään olevan naisella, voivat työntekijät tiedon antamisella kannustaa naista elämään ilman miestä. Työntekijät näkevätkin tulkintakehyksessä eroamisen väkivaltaisesta miehestä parhaaksi ratkaisuksi ja ensimmäiseksi askeleeksi kohti itsenäisyyttä.

5.2.2 Patriarkaalista rakenteista irrottautuminen

Työntekijät määrittelevät työskentelyn tavoitteeksi asiakkaiden itsenäistymisen. Tämän tavoitteen nähdään olevan ristiriidassa vallitsevien perinteisiin nojaavien perhekäsitysten kanssa, joissa naisen toiminta näyttäytyy riippuvaisena miehisestä vallasta. Tästä syystä itsenäistymisen tavoite tarkoittaa useimmissa puhesitaateissa samalla eroa miehestä. Eroa miehestä perustellaan sillä, että usein paluu takaisin kotiin turvakotijakson jälkeen ei lopeta miehen väkivaltaista käytöstä. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa (Thapar-Björkert & Morgan 2010, 51) on esitetty, että työntekijöiden mukaan väkivallan katkaiseminen nähdään onnistuvan vain jos nainen eroaa väkivaltaisesta kumppanistaan. Eroamispäätöstä vahvistetaan lapsen edun korostamisella ja perheen lapsiin kohdistuvilla väkivallan vaikutuksilla.

Naisten on jossain vaiheessa turvakotityöskentelyn aikana tehtävä päätös palaako hän kotiin, missä on ollut ja mahdollisesti tulee olemaan väkivaltaa, vai eroaako hän miehestä ja yrittää elää itsenäisesti tulevaisuudessa. Työntekijät määrittelevät oman työnsä riippuvaisena siitä, minkälaisen päätöksen väkivallan uhrit tekevät. He kertovat, ettei asiakkaita pakoteta tietynlaiseen ratkaisuun ja näkevät tehtäväkseen antaa tietoa erilaisista vaihtoehdoista.

H: Aivan, no mennään sitte näihin työntekijöiden käsityksiin auttamistyöstä, eli minkälaista sun mielestäsi ylipäätään tää tällanen selviytymistä tukeva työ on?

TT9: No siis siihenhän sisältyy ihan hirveesti asioita, mut ainaki tämmönen, et ku kriisistä, akuutista kriisistä on toivuttu, ni mitkä tahansa toimet, jotka auttaa tämmösessä päätöksentekokyvyssä ja tällasessa itsenäistymisessä. Ne on ainakin hurjan tärkeit, että jos nainen on eläny vaan avioliitossa, jossa mies on tehny kaikki päätökset, ja naisella ei oo ollu mitään sanavaltaa... Siinä on varmaan hirmu tärkeitä, et käy vaan läpi eri vaihtoehtoja, ja sitten ilmaisee, että on tukena ja et aina saa tulla pyytämään apua, ratkaisi hän sit miten tahansa sen asian. Täälläkin, kun me annetaan vaihtoehtoiks lähteä turvakotiin, voi hakee avioeroo, voi tehdä rikosilmoituksen tai voi lähteä takas kotiin. Kaikki näähän on aina naiselle vaihtoehtoja. Niin jos hän taas valitsee mennä takas kotiin, ni meidän mielestä se on se kaikkein huonoin vaihtoehto. Jos mies on niinkun jatkuvasti käyttäny väkivaltaa, niin niin silloin... Varsinkin sillon on tosi tärkeitä ilmaista, et on aina tervetullut takaisin. Ne jotka lähtee turvakodista takaisin väkivaltaiseen suhtee-

seen, niin turvakotityöntekijät sanoo aina, et ei se oo häpeä, vaikka tänne joutuis tulee kymmenen kertaa. Tiedätkö, niinkun yrittää laskea sitä kynnystä, ettei sit ainakaan se häpeä olis sit se syy jäädä kotiin sitte.. Nii kuolemaa (naurahtaa) sitten sen miehen käsiin..

Aineisto-otteesta voi kuitenkin huomata, etteivät vaihtoehdot ole samanarvoisia. Tulkintakehyksen puheessa kotiinpaluu näyttäytyy huonoimmalta vaihtoehdolta. Työntekijät määrittelevät tilannetta, jossa naiset haluavat palata takaisin kotiinsa ”välivaiheeksi” väkivallasta irrottautumisessa. Positiivisena he näkevät sen, että väkivallan uhrit ovat saaneet tietoa omista oikeuksistaan ja mahdollisuuksistaan. Koska asiakkailla on tietoa heille kohdistetuista palveluista, kynnyksen palata takaisin yhdistykseen ja siellä toimivaan turvakotiin on tulevaisuudessa matalampi. Jos naiset haluavat palata takaisin kotiin, heille painotetaan, että väkivallan jatkessa he ovat aina tervetulleita palaamaan takaisin yhdistykseen. Työntekijöiden mukaan tietoa jaetaan ja neuvoja annetaan niin väkivaltaiseen kotiin palaaville kuin myös niille, jotka ovat päättäneet erota. Yhdistyksessä tuotetut muut palvelut kuitenkin keskittyvät väkivallasta irrottautumiseen.

Työntekijät eivät nähneet kotiin palaamista asiakkuuden loppumisena, vaikka yhdistyksellä ei ollutkaan perheen yhdessä pitämistä tukevia palveluita. Näissä tilanteissa korostui asiakkuuden ohjaaminen perheneuvolaan ja muihin perhettä yhdessä tukeviin palveluihin. Muihin palveluihin ohjaamisesta huolimatta työntekijät pitävät erittäin todennäköisenä sitä, että naiset, jotka palaavat väkivaltaiseen suhteeseen, palaavat aikanaan takaisin turvakotiin. Paluu väkivaltaiseen kotiin nähdään kuuluvan osaksi naisten irtautumisprosessia – ikään kuin takapakkina itsenäistymisen elämän tavoitteelle. Itsenäinen elämä nähdään työntekijöiden puheessa yksin toimimisena, joka on mahdollista, jos nainen eroaa miehestä.

Lähteminen väkivaltaisesta suhteesta on huomioitu palveluiden järjestämisessä ja suurin osa työskentelyorientaatioista pohjautuu ajatukseen itsenäisestä elämästä ilman miestä. Vaikkakin työntekijät puhuvat naisille annettavista vaihtoehdoista, on heidän puheessaan taustalla tavoite, ettei asiakas palaisi enää väkivaltaiseen parisuhteeseen. Työntekijät kokevat, että palaaminen on usein turhaa, sillä väkivalta ei todennäköisesti lopu yhteen tekoon, ja naiset palaavat takaisin yhdistyksen palveluiden pariin. Naisten nähdään antavan miehilleen uusia mahdollisuuksia ja miehet lupaavat omalta puoleltaan väkivallatonta elämää tulevaisuudessa. Paluu takaisin kotiin, joka olisi tulevaisuudessa täysin väkivallaton, näyttäytyy työntekijöille useimmiten väkivaltaa kokeneen rakentamana utopiana.

Emansipatorisessa tulkintakehyksessä mies nähdään itsenäisen elämän esteenä. Eron jälkeen työntekijät näkevät, että naiset saavat vallan omasta elämästään, pystyvät päättämään omista asioistaan ja rakentamaan itselleen sellaista tulevaisuutta, jota he itse haluavat. Myös elämänlaadun nähdään parantuvan väkivaltaisesta suhteesta irrottautumisen jälkeen. Työntekijät puhuvat taloudellisesta riippumattomuudesta, liikkumisen ja asioiden hoitamisen vapaudesta ja itsensä kehittämisen mahdollisuuksista. Työskentelyn keskiössä ovat tällöin naiset ja lapset, joista työntekijät puhuvat eron jälkeen perheenä.

H: Mitkä on sun mielestä semmoset olennaisimmat tavoitteet sille työlle?

TT3: Et hän pärjäis yksin itsenäisesti elämässä lasten kanssa tai ilman lapsia, tai siis se riippuu tilanteesta, mut et hän pärjäis yksin.

H: Minkälainen on sun mielest itsenäinen elämä?

TT5: No semmonen, et asunnosta riippumatta tai siitä kenen kanssa asuu, ni semmonen, et tuntee, että itse voi päättää niistä omista asioistaan ja on sillai mieliala tasapainossa, oman itsensä kanssa, mut sit totta kai myös sen oman ympäristönsä kanssa, ettei tarvi kokea olevansa alistunut. Tietenkin se on myös taloudellista riippumattomuutta ja itsenäisyyttä, että on se määrätty summa rahaa käytävissä kuukaudessa.

Viimeinen sitaatti ei ota kantaa eroamiseen, mutta puheessa korostuu työntekijän toive, ettei väkivaltaa kokeneen tarvitsisi olla alistunut, hän pystyisi päättämään omista asioistaan ja olisi tasapainossa itsensä kanssa. Muissa puheotteissa näitä tavoitteita ei saavuteta ilman eroa väkivaltaisesta parisuhteesta. Seuraavissa sitaateissa taas eroaminen tavoitteena on selkeä. Itsenäinen elämä ja ”oikean” ratkaisun teko näyttäytyy väkivaltaisesta suhteesta lähtemisenä. Työntekijät määrittelevät työskentelynsä onnistuneeksi, jos asiakkaat pääsevät irrottautumaan väkivallasta.

H: Mm, minkälainen nainen on itsenäinen?

TT1: No sellanen, okei hän voi tulla meille, ja kysyy apua ja varmasti tulee ki, mutta se et, hänellä on rauhallinen olo ja turvallinen olo siinä, missä hän sitten asuu. Että hän on ite tyytyväinen siihen, että on tehny sen ratkasun...

H: Nii erota vai?

TT1: Nii lähtee siitä suhteesta...

TT7: Mä voin sanoo kyl, et mun oman työn tavoite on se, et se nainen ei palais siihen väkivaltaseen suhteeseen, et se on se ensisijainen tiettenkin. Ja mä pyrin sit kattomaan, et se nainen saa kaiken mahdollisen avun siihen... Mut tähän perheväkivaltaan, ni se ensisijainen tavoite on, et se nainen ei palais.

Asiakkaan päätösvallasta puhuminen ja työntekijöiden tulkinnat työskentelyn tavoitteista ovat sinänsä ristiriidassa. Tulkintakehyksen sisällä työskentelyssä korostuu naisten itsenäistä elämää tavoitteleva työote, jossa vahvistetaan päätöstä elää tulevaisuudessa ilman väkivaltaista miestä. Asiakkaan päätökseen yritetään todennäköisesti myös vaikuttaa. Selkeimpiä esimerkkejä tästä ovat työntekijöiden kertomat tilanteet, joissa perheessä olevien hyvinvointi on vaarassa. Haastateltavien mukaan näissä tilanteissa kyse ei ole enää pelkästään naisen ja miehen välisestä toiminnasta, vaan väkivallan vaikutukset koskettavat myös lapsia. Naisen päätöksentekomahdollisuudet nähdään rajallisiksi tilanteissa, joissa väkivalta vaikuttaa lasten elämään. Vaikka väkivaltaa ei kohdistettaisi lapsiin, väkivallan kokemisen nähdään vaikuttavan välillisesti myös heihin. Näissä tilanteissa tärkeänä nähdään äidin lähteminen parisuhteesta lasten edun vuoksi.

TT7: Joissain perheissä ku avioliitto on niin sanottu elinikäinen, ni ne koittaa pitää perheen kaikin keinoin kasassa ja antaa mahdollisuuksia. Eikä ehkä nää sit sitä et, jos mies hakkaa, ni ei se nyt oo niin vaarallista ,et kyl hän kestää sen ja et, kyl semmost on. Monesti me joudutaan selittämään, et kun sulla on lapsi, ni sä et voi, et vaikka sä antaisit ittees hakata, ni se, että lapsi näkee sitä, niin se ei täällä käy. Et joskus on myös niin, et lastensuojelu joutuu kertomaan, et miten se tilanne täällä sit menee jos väkivalta jatkuu semmosena.

Lapsen etu huomioidaan työskentelyssä ja yhteistyötä tehdään lastensuojelun kanssa. Lastensuojelulliseen työhön liittyy tuen lisäksi myös kontrolli, jota haastavimmissa tilanteissa on mahdollista käyttää naisen päätöksenteon vahvistamisessa. Edellisessä sitaatissa työntekijä pohtii mahdollista tilannetta, jossa on lapsia ja nainen on päättänyt palata takaisin väkivaltaiseen parisuhteeseen. Palaaminen tällaisessa tilanteessa voi tarkoittaa, että naisen on valittava joko väkivaltainen parisuhde tai lapset. Työntekijät määrittelevät paluuta takaisin parisuhteeseen myös pitkäkestoisempien seurausten näkökulmasta. Paluu määrittyy puheessa väkivallan siirtymiseen seuraaville sukupolville ja naisten alisteisen aseman jatkumista myös tulevaisuudessa.

Työntekijät kuvailevat asennoitumistaan väkivaltatyöhön haasteelliseksi, sillä he ovat nähneet minkälaisia riskejä palaamisesta väkivaltaiseen suhteeseen voi seurata. Vaihtoehtoina väkivaltaiseen suhteeseen jääminen ja väkivaltaisesta miehestä eroaminen eivät ole työntekijöiden käsityksiä koskevissa aikaisemmissakaan tutkimuksissa olleet tasa-arvoisia vaihtoehtoja, vaan väkivaltaa kokenutta on voitu vastuullistaa enemmän tilanteissa, joissa hän on päättänyt jäädään väkivaltaiseen suhteeseen. Näin myös väkivallan kohteen olleen voidaan nähdä olevan vastuussa väkivallasta, joka on aiheutunut väkivaltaiseen suhteeseen jäämisen jälkeen. (Leise-

ring 2006, 312; Virkki 2011, 10–11.) Seuraava aineisto-ote kuvastaa ristiriitaisuuksia, joita työntekijä on kohdannut naisten kotiin jäämisen valinnan ja työntekijän omien ammatillisten kokemusten välillä:

TT1: Sit on myös semmosia naisia, et minä rakastan miestäni ja hän on hyvä, mut ainoa huono puoli on et hän lyö, et semmosia.. Välillä joutuu olemaan vaan, et huhuh, varmasti rakastaa tosi paljon, et ei oo liian semmonen niinku. Kuitenkin sä oot kuullu niit tarinoita jo niin paljon, et siin pitää muistaa olla hirveen hienotunteinen, että se on hänelle kuitenkin niin ainutkertaista ja.. ettet sä pyörittele silmiäs vaan vahingossa tai jotain muuta (nauraa).

Tulkintakehyksessä työntekijät tukevat itsenäisen elämän pyrkimyksessä tiedottamalla, neuvomalla ja opastamalla väkivaltaa kokeneita maahanmuuttajanaisia. Aineistossa erittäin tärkeäksi nähdään yritykset, joilla pystytään rikkomaan väkivallan tabumaisuutta ja oikeuttamista kulttuurisiin käsityksiin vetoamalla. Työntekijät määrittelevät tietoisuuden lisäämisen tärkeimmäksi väkivaltatyön tavoitteeksi. Tiedon antamisella pyritään kyseenalaistamaan väkivaltaa oikeuttavia rakenteita sekä vahvistamaan naisten päätöksentekokykyä.

5.2.3 Itsenäistä elämää tukeva palvelunohjaus

Emansipaation arvopohjana on yhteiskunnallisen elämän organisoiminen ja muutostoiminta, jolla pyritään mahdollistamaan yksilön vapaata ja autonomista toimintaa omassa sosiaalisessa elämässään (Giddens 1991, 213). Emansipatorisessa tulkintakehyksessä työntekijät määrittelevät omaa rooliaan palveluiden järjestäjinä. Eropäätöksen tekemisen jälkeen työntekijät auttavat naisia mahdollisten avioerohakemusten, rikosilmoitusten ja lähestymiskieltojen hakemisessa sekä tekevät yhteistyötä poliisien ja asianajajien kanssa. He myös selvittävät naisen taloudellista tilannetta, ohjaavat tukien hakemisessa, ja mahdollisesti delegoivat asiakkaita velkaneuvojalle. Työntekijän rooli itsenäisen elämän pyrkimyksessä näyttäytyy palveluihin ohjaajana ja yhteiskunnallisten käytäntöjen opastajana.

TT4: ...yleensä asiakkaat on moniongelmaisia ikävä kyllä, et ei tulla vaan yhen asian takia... Useasti on avioerohakemukset sisällä, huoltajuuskiista meneillään, johon tarvitaan asianajajaa, on ehkä velkaannuttu, ku on allekirjoitettu papereita, mist ei oo ymmärretty mitä allekirjoitetaan... On lähestymiskielto... ynnä muuta... Et sit aina kartotetaan se. Ja jos tarve vaatii asianajajan apua, ni meillä on, siis yksityisiin asianajajiin, joille me soitellaan tai mennää asiakkaitten kans sinne.

H: Mitä kaikkee sulle kuuluu sosiaaliohjaukseen?

TT5: No esimerkiksi just se taloudellinen puoli, et haetaan toimeentulotukee, asuimistukee ja toimitetaan asioita Kelaan, työvoimatoimistoon, sosiaalitoimistoon.

Voidaan hakea vaikka jotakin yksinhuoltajakorotusta. Sitten taloudellisiin asioihin kuuluu, et haetaan vaikk oma pankkitili, ja haetaan verkkopankkitunnuksia. Opetetaan niiden käyttöä, se on ehkä sitä opettamista ja ohjausta enemmänkin mut et.

Kehykselle ominaiseen itsenäisen elämän pyrkimykseen liittyy myös voimavarakehyksessä esiteltyjä tuen muotoja, joiden avulla pystytään tukemaan naista pysymään eropäätöksessään sekä rakentamaan naisen itsenäistä elämää käytännön tasolla. Työntekijät mainitsevat esimerkiksi tukiasunnot erittäin hyvinä vaihtoehtoina eroamisen jälkeen, sillä naisten itsenäiseen selviytymisen tukemiseen on mahdollista saada käytännöllistä apua eri tavoin kuin tavalliseen vuokra-asuntoon muuttaessa. Myös tukikeskusteluilla pyritään vahvistamaan asiakkaiden päätöstä väkivaltaisesta puolisoista irtipääsemisessä ja itsenäistymisessä.

Työntekijöiden mukaan työ, opiskelu ja yhteiskunnallinen tietoisuus, eli suomalaisen yhteiskuntaan kotouttavat toimenpiteet lisäävät naisten tasa-arvoista asemaa yhteiskunnassa, riippumattomuutta miehestä sekä itsenäistymisen pyrkimystä. Itsenäisen elämän tavoite näkyy myös yhdistyksessä tarjottavien kotouttavien toimenpiteiden kautta. Kotouttamista edistävät palvelut lisäävät naisten tietoja yhteiskunnasta, siellä toimimisesta ja omista oikeuksista. Itsenäiseen elämään liittyy esimerkiksi kielikurssit ja työharjoittelut, joiden avulla väkivallan uhrin pystyisivät itsenäistymään, menemään töihin ja olemaan tulevaisuudessa riippumattomia väkivaltaisista miehistä. Aineistossa itsenäisyyttä peilataan länsimaalaiseen naiseen, jolla on työpaikka ja koulutus. Itsenäinen nainen osaa toimia ja tietää, miten toimia ilman miestä. Työhön liittyy palveluiden järjestämistä, jotta naiset saisivat tarvittavan avun itsenäistymiseensä.

Tulkintakehyksessä työntekijät katsovat voivansa käyttää asemaansa ja tietämystään naisten etujen ajamiseen tilanteissa, joissa huomataan palvelujärjestelmässä olevia epäkohtia ja syrjiviä rakenteita. Palvelujärjestelmän hajanaisuuden ja muiden viranomaisten ennakkoluulojen takia työhön kuuluu asiakkaiden asioiden ajoa. Haastatteluaineistossa tärkeiksi tehtäviksi määritetty ”advocacy” eli naisten asioiden ajaminen ja rakenteellisiin epäkohtiin puuttuminen. Emansipatoriseen tavoitteeseen pyrkivän tulkintakehyksen taustalla on oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon tähtäävä arvoperusta. Työntekijöiltä edellytetään toimia heidän kokemaansa ja asiakkaisiin kohdistuvaa epäoikeudenmukaisuutta vastaan. (Vrt. Giddens 1991, 215.)

Tiedon jakamisen avulla työntekijät pystyvät puhumaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten puolesta. Työntekijöiden tehtävänä on epäkohtien esille tuominen ja syrjivien käytänteiden kritisoiminen jakamalla ongelmakohdista tietoa myös yhteiskunnallisella tasolla. Kehyksessä työmenetelmät pohjautuvat asiakastyötä laajemmaksi toiminnaksi. Sukupuolta huomioivaa työtapaa haluttaisiin kehittää työntekijöiden puheessa myös muiden viranomaisten toimintaan. Esimerkiksi sukupolvelta toiselle siirtyvää väkivaltaa, joka pohjautuu naisten alisteiseen asemaan, ei pystytä katkaisemaan pelkästään yksittäisten asiakkaiden kanssa tehtävällä työllä. Työntekijöiden mielestä työskentely vaatii vaikuttamistyötä ja väkivaltaan liitettyjen sukupuolittuneiden tekijöiden näkyväksi tekemistä. Varsinkin sosiaalityöntekijöitä kritisoitiin väkivallan sukupuolirakenteiden huomioimisen puutteesta:

TT2: Sitten mitä ollaan huomattu, niin sosiaalityöntekijät nimenomaan ovat ihastuneet meidän väkivallantekijään, ne ovat niin charmikkaita, niin kauniita ja puhuvat hyvin Suomea. Koska suurin osa niistä, jotka ovat asuneet jo pitkään täällä, ovat olleet naimisissa suomalaisen kanssa, eronneet ja sitten hakeneet vaimonsa sieltä kotimaasta, et he kyllä ovat.. Kun ihminen on nuorena tullut tänne, oppinut täydellistä suomenkieltä...

Työntekijät näkevät, että asiassa uskotaan sitä osapuolta, joka osaa paremmin esittää asiansa sosiaalityöntekijälle. Jos mies on pitänyt naista tietopimennossa ja hoitanut perheen asioita yhteiskunnassa, ei haastatteluiden perusteella voida olettaakaan, että väkivaltaa kokeneet osaisivat ilmaista ja pukea sanoiksi miesten väkivaltaista käytöstä.

Emansipatorisessa tulkintakehyksessä konkreettinen selviytymistä tukeva toiminta liittyy sekä asiakastyöhön, jonka taustalla on ajatus itsenäisestä selviytymisestä, että vaikuttamistyöhön, jossa tavoitteena on tiedostaa sukupuolittuneiden rakenteiden vaikutuksia, ja vastata näihin haasteisiin laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Jälkimmäinen vaatimus koskettaa erityisesti väkivaltaa työssään kohtaavia muissa instituutioissa työskenteleviä työntekijöitä. Emansipatorinen toiminta pyrkii muuttamaan epätasa-arvoisia valtasuhteita lisäämällä alistettujen naisten mahdollisuuksia toisenlaiseen toimintaan. Emansipaatiossa on kyse prosessista, jossa yksilöt ja ryhmät vapautuvat alistavista rakenteista ja käytännöistä. (Koivunen 1996, 77.) Samalla tavalla emansipatorinen tulkintakehys keskittyy naisten aseman tiedostamiseen niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisellakin tasolla.

6 YHTEENVEDOSTA POHDINTAAN

Työntekijöiden yhdeksällä yksilöhaastattelulla kerätystä aineistosta rakensin analyysiosiossa voimaannuttavan ja emansipatorisen tulkintakehyksen. Se, minkälaisilla parisuhdeväkivallasta tehdyillä tulkinnallisilla määrittelyillä aineistossa perustellaan työskentelyn toimintatapoja, rakentuu kehyksien sisältöjen erittelyssä loogisiksi jatkumoiksi. Parisuhdeväkivaltaa määrittää tietty ongelmallinen lähtökohta, johon tavoitellaan erilaisten toimintatapojen avulla muutosta. Väkivaltatyö maahanmuuttajanaisten parissa sisältää työntekijöiden erilaisiin asiakkaiden tilanteisiin liittämiä tulkintoja parisuhdeväkivallasta, joiden pohjalta etsitään ratkaisuja asiakkaiden elämäntilanteiden muuttamiseksi.

Tutkielmani tavoitteena olikin lisätä tietämystä siitä, kuinka monikulttuurisessa yhdistyksessä työskentelevien käsitystavat maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ovat yhteydessä väkivaltatyöstä tehtyihin tulkinnallisiin tavoitteisiin ja sisältöihin. Tätä tavoitetta lähdin rakentamaan tutkimuksessani kehysanalyttisin keinoin. Kehysanalyysin soveltamisen avulla pystyin erittelemään yksityiskohtaisesti sitä, minkälaisia käsityksiä työntekijöillä oli parisuhdeväkivallasta ja selviytymistä tukevasta työstä.

Analyysini mukaan työntekijöiden tulkinnoissa tapahtuu jatkuvaa muutosta, joka näkyy haastatteluissa ja litteroidussa aineistossa siten, että työntekijät saattoivat siirtyä yhdestä tulkintakehyksestä toiseen samankin lauseen aikana. Erilaisilla tulkintakehyksiin limittyvillä ilmiön näkemistavoilla pystytään rakentamaan moninaisempaa kuvaa parisuhdeväkivallasta sosiaalisena ongelmana, perustelemaan käytännössä tehtävää toimintaa ja kohdentamaan erilaisia palveluita tiettyihin tilanteisiin sopiviksi. Tulkintakehykset ovat siis rinnakkaisia, ja niiden erot näyttäytyvät erilaisina väkivallasta ja väkivaltatyöstä rakennettujen selitysten ulottuvuuksina. Seuraavassa taulukossa esittelen yhteenvetomaisesti analyysiosiossa rakennetun voimaannuttavan ja emansipatorisen tulkintakehyksen, sekä niihin erittelemäni työntekijöiden käsitystavat parisuhdeväkivallasta, asiakkaan ja työntekijän rooleista, selviytymistä tukevan työn tavoitteista sekä työmenetelmistä. Kumpikin tulkintakehys painottuu eri tavoin ja puhekehysten sisällä näyttäytyy omanlaisekseen suhteessa toiseen.

Taulukko 3. Voimaannuttava ja emansipatorinen tulkintakehys

TULKINTAKEHYKSET	VÄKIVALLAN MÄÄRITTELY	ASIAKKAAN JA TYÖNTEKIJÄN ROOLIT	SELVIYTYMISTÄ TUKEVAN TYÖN TAVOITTEET	TYÖMENETELMÄT
VOIMAANNUTTAVA	<p>Väkivalta näyttäytyy yksilöllisinä seurauksina, jotka vaikuttavat heikentävästi yksilöiden toimintakykyyn, toimintamahdollisuuksiin, itsetuntoon sekä voimavaroihin.</p> <p>Väkivallan vaikutuksia arvioidaan naisten elämäntilanteiden näkökulmasta.</p>	<p>Asiakas:</p> <p>Pelokas, riippuvainen, traumatisoitunut ja toimintakyvyltään heikko. Oman elämäntilanteensa asiantuntija.</p> <p>Työntekijä:</p> <p>Itsenäisen elämän tukija ja yhdessä tekijä.</p>	<p>Lisätä asiakkaiden voimavaroja ja toimijuutta väkivaltaisissa elämäntilanteissa.</p> <p>Elämäntilanteita ymmärtävä kulttuurisensitiivinen työote, jossa kunnioitetaan asiakkaiden omaa tahtoa.</p> <p>Tavoitteena asiakkaan subjektivoituminen ja oman elämän hallintunteen saavuttaminen.</p>	<p>Asiakkaiden selviytymistä tukevat toimenpiteet.</p> <p>Asiakkaan oman toiminnan ja päätöksenteon tukeminen</p> <p>Luottamuksen mahdollistaminen ja dialoginen suhde</p> <p>Terapeuttinen sekä henkinen tuki, käytännöllinen tuki ja vertaistuki.</p>
EMANSIPATORINEN	<p>Väkivalta näyttäytyy miehisenä vallan väärinkäyttönä ja perinteisiin perhekäsityksiin nojautuvana väkivallan oikeuttamisena.</p> <p>Väkivalta näyttäytyy sukupuolittuneita rakenteita ylläpitävänä toimintana.</p>	<p>Asiakas:</p> <p>Vailla tietoa oikeuksista ja mahdollisuuksista. Alisteisessa asemassa oleva.</p> <p>Työntekijä:</p> <p>Tiedon jakaja, asiakkaiden asioiden ajaja (advocacy) ja palveluihin ohjaaja.</p>	<p>Itsenäinen elämä ja riippumattomuus eriarvoistavasta sukupuolijärjestelmästä sekä väkivaltaa ylläpitävistä rakenteista.</p> <p>Tietoisuuden lisääminen alisteisista valtaasetelmista ja vaihtoehtoisista mahdollisuuksista tiedottaminen.</p> <p>Väkivaltaa liittyvien sukupuolittuneiden tekijöiden tiedostaminen yhteiskunnallisella tasolla.</p>	<p>Oikeuksista ja mahdollisuuksista tiedottaminen</p> <p>Käytännön asiakastyö, joka tukee itsenäisen elämän tavoitteessa: asianajopalvelut, tukiasunnot jne.</p> <p>Sukupuolittuneisiin rakenteisiin liittyvä vaikuttamistyö.</p>

Voimaannuttavassa tulkintakehyksessä parisuhdeväkivalta näyttäytyy väkivaltaa kohdanneen kokemuksellisina seurauksina ja toimintakyvyn rajoituksina. Jokainen asiakas nähdään erilaisena, ja näin ollen myös väkivallan vaikutukset uhrin elämään käsitetään naisten yksilöllisinä

kokemuksina. Kuitenkin työntekijät määrittelevät väkivallan luonnetta toimijuutta, elämänhallinnan tunnetta, itsetuntoa ja toimijuutta rikkovana toimintana. Yksilöllisiin elämäntilanteisiin kietoutuneen väkivallan arvellaan heikentävän uhrien mahdollisuuksia parantaa omaa elämänlaatuaan. Työntekijöiden puheessa väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset määrittyvät pelokkaiksi ja muista riippuvaisiksi, eivätkä siksi saata nähdä toimintamahdollisuuksia muuttaa elämäänsä. Se, kuinka maahanmuuttajanaiset kokevat parisuhdeväkivallan elämässään, vaikuttaa työntekijöiden tulkinnoissa siihen, miten syviä seurauksia naiselle väkivallan kohtaaminen on aiheuttanut. Kyseessä on siis asiakkaiden lähtökohtien ja yksilöllisten erojen huomioiminen väkivaltatyön keskeisenä piirteenä. Tulkintakehyksen puhetapa on elämäntilanteita ja väkivaltaa kokeneiden naisten ratkaisuja ymmärtävä. Informanttien mukaan voimaannuttavan toiminnan tavoitteena on lisätä naisten omiin päätöksiin kykenevää toimijuutta, jonka taustalla on ajatus yksilöiden voimaannuttamisesta oman elämän hallitsemiseen ja elämäntilanteen paranemiseen. Tavoitteena voidaan nähdä naisten omaa tahtoa, haluja ja päätöksiä tukeva kulttuurisensitiivinen toiminta. Työntekijän rooli on tukea naisten omaa toimintaa ja päätöksentekoa väkivallan selviytymisen eri vaiheissa sekä työskennellä asiakkaan kanssa dialogisessa suhteessa. Selviytyminen väkivallasta määrittyy pitkäksi prosessiksi, ja käytännössä työtä toteutetaan erilaisin tuen muodoin.

Emansipatorisessa tulkintakehyksessä parisuhdeväkivalta näyttäytyy miehisenä vallan väärinkäyttönä. Naisten asema on alistainen johtuen sukupuolittuneista väkivaltaa oikeuttavista ja ylläpitävistä rooleista perheessä sekä länsimaisten oikeuksien tietämättömydestä (ihmisarvo, naisten oikeuksien sopimus, Suomen lait). Miehen väkivaltainen toiminta nähdään henkisenä, fyysisenä ja taloudellisenä kontrolloimisena – alistetussa asemassa olevan arjen hallitsemisena - joka pohjautuu osittain erilaisiin näkemyksiin oikeuksien ja velvollisuuksien jakautumisesta. Työntekijät kritisoivat perinteisiä sukupuolikäsityksiä, joiden avulla voidaan oikeuttaa väkivaltaista toimintaa. Väkivaltaan liittyvä patriarkaalisuus ja vähemmistöön kuuluminen vaikuttavat myös muiden viranomaisten asenteisiin väkivaltaa kohdanneita kohtaan, minkä vuoksi maahanmuuttajanaiset asettuvat eriarvoiseen asemaan suhteessa kantasuomalaisiin. Emansipatorisessa tulkintakehyksessä työskentelyn lähtökohtana pidetään naisten oikeuksista ja mahdollisuuksista tiedottamista, jotta asiakas sekä muut viranomaiset pystyisivät näkemään muita vaihtoehtoja alistettuun asemaan jäämiselle. Työskentely tähtää itsenäiseen elämään, jonka nähdään edellyttävän väkivaltaisesta miehestä eroamista. Käytännössä työ on asiakastyötä ja palvelunohjausta, jolla pyritään naisten itsenäistymiseen, sekä vaikuttamistyötä, jotta sukupuolittunut väkivalta huomioitaisiin yhteiskunnallisella tasolla paremmin.

Kehyksissä ilmenevä kulttuurinen puhe maahanmuuttajanaisten tilanteista, parisuhdeväkival-
lasta ja selviytymistä tukevasta työstä tuovat esille tulkintoja, joihin ei kiinnitetä tarpeeksi
huomioita suomalaisessa väkivaltatutkimuksessa. Kulttuuriseen juonteeseen liittyviä tulkin-
nallisia tekijöitä ovat voimaannuttavassa tulkintakehyksessä esimerkiksi kulttuurisensitiivi-
syys ja elämäntilanteiden ja naisten lähtötasojen huomioiminen, sekä elämäntilanteita ymmär-
tävä puhe, jossa työntekijät käyvät arvokeskustelua oman kulttuurinsa ja naisten lähtömaiden
kulttuurien välillä. Emansipatorisessa tulkintakehyksessä kulttuurinen puhe liittyy väkivaltaa
oikeuttavien kulttuuristen traditioiden kritiikkiin sekä yhteiskunnan viranomaisten kyvyttö-
myyteen huomioida kulttuuriin ja sukupuolittuneisiin rakenteisiin liittyviä haitallisia ajattelu-
ja toimintatapoja.

6.1 Tulkintakehysten rinnakkaisuus ja empowerment

Emansipatorista ja voimaannuttavaa tulkintakehystä käytetään rinnakkain eli kehukset eivät
sulje pois toisessa kehyksessä esitettyjä tulkintatapoja. Väkivallasta puhuessaan työntekijät
pohtivat tilannekohtaisesti yksittäisiä tapahtumia ja tilanteita, joita he ovat työssään kohdan-
neet. Tämä on todennäköisesti vaikuttanut siihen, kumpaa kehystä on käytetty ja kumpaan
tulkintakehykseen on päädytty. Kulttuurisia tekijöitä huomioidaan enemmän tilanteissa, jois-
sa työntekijät vertaavat maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa suomalaisiin
parisuhdeväkivaltaa kokeneisiin naisiin sekä tilanteissa, joissa työntekijät näkevät tiettyjen
kulttuuristen tekijöiden toistuvan naisten elämäntilanteissa.

Tulkintakehysten rinnakkaisuutta voidaan avata tutkimuksessani *empowerment*- käsitteen
avulla. Perezin ynnä muiden (2012, 110–113) tulokset empowermentin vaikutuksista parisuh-
deväkivallan aiheuttaman post-traumaattisen stressin hoidossa ovat olleet vaikuttavia. Heidän
mukaansa empowermentiin pohjautuvalla toiminnalla pystytään ehkäisemään, torjumaan ja
edistämään naisten selviytymistä. Tutkijat korostavat empowermentin tärkeyttä väkivallan
interventioissa, sekä näkevät, että pelkkä palveluiden tarjonta voi olla riittämätöntä väkivallan
seurauksien hoidossa. Molemmat rakentamani tulkintakehykset sisältävät ajatuksen, jonka
mukaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten toimijuuden ja ”voimien”
lisäämisellä pystytään vaikuttamaan naisten elämäntilanteisiin, vaikkakin tämän nähdään to-
teutuvan eri tavoitteiden ja toimintatapojen avulla. Omassa tutkimuksessani työntekijät mää-
rittelevät niin yksilötason voimaantumisen kuin emansipatorisen valtaistavan toiminnan pa-

risuhdeväkivaltaa kohdanneita naisia auttavaksi toiminnaksi. Perez ym. (2012, 110–113) näkevätkin empowermentin olevan monikäsitteinen ja dynaaminen konsepti – eri ihmiset, eri aikoina määrittelevät sen, mikä milloinkin heidän kokemuksissaan ja rakenteellisissa tekijöissä on voimaannuttavaa. Omien tulkintakehysieni yhteisenä piirteenä on empowerment-ajattelun tärkeys molemmissa tulkintakehyksessä – vaikkakin niiden sisällöllinen puhetapa huomioi toisistaan erilaisia väkivaltaan liittyviä tulkinnallisia tekijöitä, ja sisältää eritasoisia empowermentiin liittyviä ajattelutapoja.

Kehyksiä ja työntekijöiden puhetta yhdistävänä tekijänä voidaan nähdä maahanmuuttajanais-ten toimijuuden rajoitteet parisuhdeväkivaltaa kohdatessa. Naisten tilanteet näyttäytyvät haasteellisilta ja erilaisten tekijöiden yhteen kietoutuneilta kokonaisuuksilta. Maahanmuuttajanai-sille ei mahdollisesti myöskään aseteta samanlaista väkivaltaan puuttumisen vaatimusta kuin suomalaisissa väkivaltatutkimuksessa on nähty kantasuomalaisiin naisiin kohdistuvaksi (ks. Ronkainen 2008). Tämä voi olla osasy siihen, miksi juuri empowermentiin liittyvä toiminta korostuu molemmissa kehyksessä, vaikkakin toiminnan lähtökohtana on voimaannuttavassa tulkintakehyksessä yksilöllisen tason subjektivaatio ja emansipatorisessa tulkintakehyksessä painotetaan väkivallan sukupuolitettuihin rakenteisiin puuttumista. Asiakkaiden oma toimi-juus selviytymistä tukevan työn alussa nähdään kummassakin tulkintakehyksessä rajallisena. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia työntekijöille ja korostaa auttajatahojen toiminnan merki-tystä selviytymistä tukevassa alkutyöskentelyssä.

Tulkintakehysten rinnakkaisuus näkyy siinä, että se, mikä on toisten mielestä tietyssä kon-tekstissa voimaannuttavaa, voi vaihdella pitkälti eletyn ajan ja tilanteiden mukana (ks. Zim-merman 2000). Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja selviytymistä tukevan työn lähtökohtana voidaan nähdä empowerment - niin yksilöiden sel-viytymiseen liittyvänä prosessina kuin myös väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajien ja naisten ryhmien toimintaan liittyvänä valtaistumisen prosessina. Empowerment on niin yksi-löllisellä kuin rakenteellisella tasolla tärkein lähtökohta selviytymistä tukevalle toiminnalle. Kehittämisen kannalta olisi tärkeää lisätä sellaisia työmuotoja ja toimintatapoja, joiden avulla pystyttäisiin sekä voimaannuttamaan että valtaistamaan asiakkaita tavoilla, jotka huomioisivat heidän elämäänsä vaikuttavat yksilölliset, rakenteelliset ja kulttuuriset ulottuvuudet. Empo-werment tulisi käsittää niin yksilöllisen tason voimaantumisenä kuin myös kriittiseen ja radi-kaaliin perinteeseen nojaavana emansipatorisena toimintana. (Ks. Kuronen 2004, 279–280.) Haastateltavien puheesta rakennettujen tulkintakehysten avulla on löydettävissä sekä väkival-

taa parisuhteessaan kokeneiden asiakkaiden tilanteisiin että väkivaltatyöhön liittyviä huomion arvoisia tekijöitä, joita voi mahdollisesti hyödyntää sosiaalityössä.

6.2 Tulkintakehykset ja väkivaltatutkimus

Puroilan (2002a, 149) mukaan kehysanalyttinen lähestymistapa ei ole induktiivista, koska tutkija on sitoutunut jo tutkimuksen alussa kehysanalyysiin liittyviin oletuksiin. Lähdin tekemään analyysiosiota kuitenkin varsin avoimin mielin ja etsimään tutkimuskysymyksiini vastauksia suoraan aineistosta. Lopulta kuitenkin huomasin, että löytämäni kehykset mukailivat yleisempiä väkivallasta rakennettuja tutkimuksellisia linjauksia. Aikaisemmissa tutkimuksissa on käsitelty samankaltaisia teemoja, joskaan ne eivät istu suoranaisesti tulkintakehyksiini. Rakentamissani kehyksissä on havaittavissa aikaisemmista tutkimuksista tutuiksi tulleita parisuhdeväkivallasta rakennettuja väkivallan selitysmalleja sekä selviytymistä tukevan työn ja maahanmuuttajatyön työorientaatioita ja työmenetelmiä. Tutkimukseni analyysi siis sekä yhdistää aikaisempaa tutkimusta, että paikantaa laajempia teoriakokonaisuuksia monikulttuurisen väkivaltatyön kontekstiin. Näenkin tutkimukseni paikantuvan induktiivisen ja abduktiivisen tutkimuksen välimaastoon.

Parisuhdeväkivaltaa on aikaisemmin tutkittu erilaisten selitysmallien avulla, joista jokainen asettaa erilaisen oletuksen sille, miten väkivaltatyötä pitäisi toteuttaa parhaalla mahdollisella tavalla. Teoriaosuudessa olen esitellyt aikaisempia tutkimuksia tiivistävän taulukon (ks. s. 10), jossa väkivaltaa yritetään selittää niin yksilöllisellä, lähiyhteisöllisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla (ks. Peltoniemi 1984; Nyqvist 2001; Ojuri 2004). Omassa tutkimuksessani voimaannuttavan kehyksen tulkinnat limittyvät yksilölliseen väkivaltaa selittävään tasoon ja emansipatorisen kehyksen tulkinnat taas yhteiskunnalliseen ja rakenteelliseen tasoon. Kulttuuriset tulkinnat maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta puolestaan leikkaavat kaikkia väkivallasta rakennettuja selitystasoja. Tämän tutkielman tulkintakehykset, väkivallasta aikaisemmin rakennetut selitysmallit ja tutkijoiden tutkimukselliset orientaatiot eivät aina keskustele parisuhdeväkivallasta samalla ilmiötä selittävällä tasolla.

Aikaisemmat parisuhdeväkivallasta tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, kuinka moniulotteinen ilmiö parisuhdeväkivalta on. Lisäksi väkivaltatyötä tutkineet ovat esittäneet toisistaan hyvinkin vastakkaisia käsityksiä väkivallan ehkäisemisestä ja siihen puuttumisesta. Väkivaltatutkimuksesta käyty ja vieläkin vallitseva väittely sukupuolen eroja huomioivan ja sukupuol-

lineutraalien orientaatioiden kesken tuntuu ajoittain unohtavan yhteisen tavoitteensa tutkimusten teolle, joka mielestäni on parisuhdeväkivallan ilmiön erilaisten ulottuvuuksien tiedostaminen sekä väkivallan seurauksien ehkäisy ja korjaaminen. Omassa tutkielmassani esitetyt tulkintakehykset mukailevat pitkälti yhteiskunnallisen keskustelun päälinjoja. Voimaannuttava tulkintakehyks on lähellä sukupuolineutraalia tutkimuksellista orientaatiota, jossa sukupuoli ei ole toimintaa määrittävä tekijä, kun taas emansipatorisessa kehyksessä korostetaan rakenteellista sukupuolen eroja huomioivaa aikaisempaa tutkimuksellista linjausta. Monissa aikaisemmissa tutkimuksissa onkin pohdittu yksilöllisten ja rakenteellisten tekijöiden eroja sekä niiden vaikutusta parisuhdeväkivaltaan vastaamisessa (Kasturirangan 2008; Berns 2009; Thapar-Björkert & Morgan 2010; Kulkarni ym 2012).

Kulkarni ynnä muut (2012) ovat parisuhdeväkivaltaan puuttuvia palveluita tutkiessaan huomanneet, että palveluiden tarjoajien ja väkivaltaa kohdanneiden vuorovaikutuksen onnistumisen kulmakivinä pidetään empatian tarjoamista, voimaantumisen tukemista, yksilöllisen hoidon tarjoamista ja eettisten rajojen ylläpitämistä. Nämä väkivaltatyön onnistumiseen vaikuttavat tekijät ovat hyvin samankaltaisia kuin voimaannuttavassa tulkintakehyksessä esitetyt työntekijöiden tulkinnat selviytymistä tukevasta työstä. Tutkijat (Kulkarni ym. 2012) ovat painottaneet julkaisussaan juurikin yksilöllisten elämäntilanteiden ja väkivaltaa kohdanneiden asiakkaiden omien tavoitteiden asettamista, jotta interventioilla ja sitoutumisella muutokseen pystyttäisiin saavuttamaan jotakin arvokasta asiakkaiden elämässä. Kasturirangan (2008, 1467) pitää samantapaisesti palveluiden toteuttamisen lähtökohtana asiakkaiden omien yksilöllisten tarpeiden tavoittelemista ja samalla kritisoi väkivaltapalveluita, joissa lähtökohtana pidetään yksiselitteisesti eroa väkivaltaisesta kumppanista. Jos palveluilla ja asiakkaalla on erilaiset käsitykset työskentelyn tavoitteista, työn tulokset voivat jäädä asiakkaan kannalta mitättömiksi. Voimaannuttava toiminta muotoutuu molemmissa Kulkarnin ym. (2011) ja Kasturiranganin (2008) tutkimuksissa selviytymistä tukevan työn lähtökohtana, jota ilman väkivallan uhriin kohdistuvat interventiot voivat näyttäytyä tehottomiksi. Väkivallan uhreja, jotka eivät halua tiettyä palvelua tai sitoudu tiettyyn toimintaan, ei voida pakottaa ottamaan tietynlaista apua vastaan.

Toisaalta taas Bernsin (2009, 155) mukaan julkisuudessa uhriudesta on tehty väkivaltaa kokeneiden yksityinen ongelma ja media on jättänyt täysin huomioimatta parisuhdeväkivaltaan liittyvät yhteiskunnalliset, rakenteelliset sekä kulttuuriset tekijät. Yksilöllisten tekijöiden korostuessa saatetaan unohtaa väkivaltaa kohdanneen uhrius, ja häntä voidaan syyttää tilantees-

taan. Rakenteellisten tekijöiden huomioimatta jättämisellä mahdollisesti unohdetaan yhteiskunnallinen vastuu väkivaltaan puuttumisessa. Myös vapaaehtoisten tekemää väkivaltatyötä tutkineet Thapar-Björkert & Morgan (2010, 51) näkevät, että väkivaltaa normalisoidaan tiettyissä elämäntilanteissa, joissa esimerkiksi asiakkailta on samanaikaisesti alkoholiongelma. Näin ollen myös väkivaltaa kokeneita vastuullistetaan ja syyllistetään siitä, että heidän valintansa ovat aiheuttaneet väkivaltaa. Emansipatorisessa tulkintakehyksessä keskitytään myös väkivallan normalisoitumisen kritisoimiseen. Väkivallan näkeminen kuuluvan itsestään selvänä tiettyyn kulttuuriin ja tiettyihin sukupuolitettuihin valta-asetelmiin ylläpitävää väkivaltaisia rakenteita, joihin tulisi puuttua.

Thapar-Björkertin ja Morganin (2010, 51) mukaan väkivallan ei voida nähdä olevan sitä kokeneen vastuulla tai riippuvainen pelkästään yksilöä patologisoivista tekijöistä, vaan väkivalta pitäisi nähdä koko yhteiskuntaa koskettavana haitallisena ilmiönä. Parisuhdeväkivalta on tutkimuksessa koettu sosiaalisesti ongelmaksi, joka rakentuu yhteiskunnallisissa normeissa ja asenteissa aiheuttaen haitallisia seurauksia väkivaltaa kokeneille naisille. Kulttuurinen syyllistäminen, väkivallan normalisoituminen tiettyihin tilanteisiin kuuluvaksi ja vastuun siirtäminen väkivallan uhrin harteille tekevät mahdottomaksi väkivaltaan puuttumisen yhteiskunnallisella tasolla. Emansipatorisessa tulkintakehyksessä painotetaan sitä, kuinka rakenteellinen väkivalta tulisi huomioida maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävässä työssä, sillä asiakkaiden tietoisuuden taso, muiden mahdollisuuksien näkeminen parisuhteeseen jäämisen rinnalla, yhteiskunnalliset asenteet sekä sukupolvelta toiselle siirtyvä väkivalta vaikuttavat parisuhdeväkivallan ylläpitämiseen.

Väkivaltaa olisi tutkittava huomioiden väkivaltaan liittyvät laajemmat ulottuvuudet ja ilmiö olisi nähtävä sosiaalisessa, ekonomisessa, poliittisessa, psykologisessa, rakenteellisessa ja kulttuurisessa kontekstissaan (Berns 2009, 158). Keskittymällä yksilölliseen auttamistyöhön voidaan muuttaa asiakkaiden yksilöllisiä tilanteita, mutta rakenteellisia tekijöitä huomioimalla pyritään katkaisemaan asiakkaille haitallisia väkivaltaa ylläpitäviä tapoja. Johtopäätöksenä voidaan olettaa, että emansipatorisen tulkintakehyksen mukainen toiminta on erittäin ajankohdasta, yksilökohtaisten väkivallan seurausten huomioimisen rinnalla, jos halutaan puuttua yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen ja väkivallan rakenteelliseen rikkomiseen.

Emansipatoriseen toimintaan liittyy kuitenkin heikkouksia, sillä emansipaatioon liittyvä idea ihmisen vapaudesta ja itsenäisyydestä on ristiriitainen. Se mikä toisesta tuntuu vapaudelta, ei

saatakaan olla vapautta toisen määrittelyissä. Ihmiset voivat olla tyytyväisiä osaansa tai asemaansa vaikka se olisi kaikkea muuta kuin objektiivisesti katsoen tyydyttävä tilanne. Emansipatoriseen toimintaan liittyy oletus, että ihmiset eivät välttämättä kykene aina arvioimaan osaansa, minkä vuoksi heitä täytyy jopa opastaa vastarintaan. (Bauman 2002, 25.) Omassa tutkimuksessani eettinen pohdinta kohdistuu tilanteisiin, joissa väkivaltaa kokeneen on päätettävä, eroaako hän väkivaltaisesta parisuhteesta vai haluaako hän apua suhteen ongelmiin pysymällä itse parisuhteessa. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaa puuttumisessa on huomioitava asiakkaiden elämäntilanteiden erilaiset taustat sekä työntekijän tulisi samanaikaisesti eettisesti harkita tarkkaan omaa toimintaansa – sitä, kumpaa tulkintakehystä tilanteessa käyttää. Se, kuinka pitkälle näissä tilanteissa pystytään kunnioittamaan naisten valintoja, esimerkiksi jos perheessä lapset näkevät myös väkivaltaa, on työntekijän harkinnan varassa.

Koivunen (1996, 95) näkee emansipaatioajattelun keskiössä olevan kysymyksen sukupuolittuneiden rakenteiden murtamisesta liittyvän subjektin ja objektin väliseen tematiikkaan. Voidaan esimerkiksi kysyä elämäntilanteiden yksilöllistyessä, kuka nähdään emansipatorisen politiikan toiminnan subjektina. Samankaltaista tasapainottelua on omassa analyysissäni kehysten välillä. Voimaannuttavassa tulkintakehyksessä yksilöllisyyden korostamisen ja emansipatorisessa kehüksessä esiintyvien sukupuolirakenteiden murtamispyrkimysten takia työntekijät joutuvat tasapainottelemaan näiden kahden kehüksen välillä. He joutuvat harkitsemaan omaa toimintaansa suhteessa työssä kohdattaviin väkivaltaa sisältäviin elämäntilanteisiin, jolloin kehysten välistä liikettä tapahtuu jatkuvasti. Tilannekohtaisesti asiakas nähdään oman elämänsä subjektina, mutta toisaalta joissakin tilanteissa tietoisuuden lisäämisen kohteena. Molempien tulkintakehysten sisältämä puhe on mielestäni hyvin perusteltua ja erittäin hyödyllistä, jos pohditaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten tarpeisiin vastaavien palveluiden järjestämistä parhaimmalla mahdollisella tavalla. Monikulttuurinen väkivaltatyö näyttäytyy monien erilaisten tekijöiden huomioon ottamisena ja työntekijöiden tulkintoihin liittyy yksilöllinen, historiallinen, rakenteellinen ja kulttuurinen ulottuvuutensa.

Mielestäni erilaisten väkivaltatyössä tällä hetkellä vallitsevien tutkimuksellisten orientaatioiden ei tulisi sulkea toinen toisiaan pois, vaan niitä tulisi käsitellä rinnakkaisina ilmiön käsittämisen ulottuvuuksina. Samanlaista käsitystä on tutkimuksessaan esittänyt Flinc (2006, 121–123), jonka mukaan väkivallan näkeminen parisuhteessa yhdestä näkökulmasta ei ole vielä asiakkaiden auttamisen kannalta riittävää. Hänen mukaan tärkeä lähtökohta väkivaltatyön

kehittämiseksi olisi rakentaa kokonaiskuva väkivaltaa sisältävästä kontekstista. Rakentamieni tulkintakehysten ja vallitsevien tutkimuksellisten käsitystapojen pohjalta näen, että erilaiset väkivaltatutkimuksen orientaatiot ikään kuin täydentävät toisiaan ja rakentavat kuvaa moniulotteisesta väkivaltaan liittyvien osatekijöiden verkostosta. On yhteiskunnallisesti tärkeää huomioida, että erilaiset yksittäiset orientaatiot antavat aina vain osakuvan sosiaaliseen ongelmaan liittyvästä kokonaisuudesta. Erilaiset parisuhdeväkivallasta rakennetut selitykset mahdollistavat myös erilaisten käytäntöjen kehittämisen. Tutkimukseni kaksi tulkintakehystä osoittavat, että erilaisten väkivaltatyön orientaatioiden vastakkainasettelu ei ole tuloksellista parisuhdeväkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävässä työssä.

6.3 Intersektionaalisuuden mahdollisuudet

Sosiaaliseen konstruktionismiin pohjautuvalle tutkimukselle parisuhdeväkivalta näyttäytyy historiallisesti ja kulttuurisesti muokkautuneena, jolloin väkivalta voi sisältää osia monenlaisista selitysmalleista (Hearn 1998, 16). Varsinkin kun parisuhdeväkivaltaa kohdannut on toisesta kulttuurista tullut maahanmuuttajanaisten, tilanteen selittämiseen vaikuttavia tekijöitä saattaa löytyä myös suomalaisia selitysmalleja laajemmista näkökulmista. Se, miten väkivalta maahanmuuttajien parisuhteissa nähdään, vaikuttaa siihen, miten ja mihin heidän parissaan työskentelevät kohdentavat työtään. Parisuhdeväkivallasta irti pääsemisestä voidaan puhua elintapojen muuttamisesta. Tähän vaikuttavat yhteiskunnan, kulttuurin, perheen sekä yksilön ominaisuudet ja taustapiirteet. (Peltoniemi 1984, 230.) Tutkimukseni perusteella vaikuttaa siltä, ettei maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa pystytä selittämään yhdellä tietyllä mallilla, vaan työntekijöiden puheessa korostuu parisuhdeväkivallan moniulotteisuus.

Tulkintakehysten rakentamisen avulla olen tuonut esille erilaisia käsitystapoja, jotka ovat yhteydessä monikulttuurisen väkivaltatyön muotoutumiseen tietynlaiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävä työ näyttäytyy haastavaksi siinä mielessä, että siinä tulisi huomioida monia erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat yksilöiden henkisen hyvinvoinnin laskuun, toimijuuteen sekä myös yhteiskunnallisiin rakenteellisiin tekijöihin, jotka ylläpitävät maahanmuuttajanaisten heikkoa asemaa ja samalla väkivallan normalisoitumista maahanmuuttajien parisuhteissa Suomessa. Koivunen (1996, 97–101) pohtii, että jos emansipatorisen toiminnan lähtökohtana on tietoisuus sorrosta ja vapautuminen siitä, onko toiminnan lähtökohtana sukupuolisorron, luokkasorron, rasismin vai

seksuaalisen sorron määrittäminen. Postmoderni feminismi korostaa tietoisuuden pohjana yksilöiden henkilöhistoriaa ja siinä muovautunutta identiteettiä, joka merkityksellistyy tietys- sä paikassa, ajassa ja ympäristössään.

Naistutkimuksen piirissä onkin esitelty intersektionaalisuuden käsite, joka voisi tuoda moni- ulotteisen näkökulman maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan tutkimuk- seen. Intersektionaalisuuden idean avulla voitaisiin tehdä paremmin tietoiseksi etnisen taus- tan, sukupuolen, ihonvärin, uskonnon, kansalaisuuden, luokan, sosioekonomisen aseman, iän ja fyysisen toimintakyvyn vaikutuksia parisuhdeväkivaltaan ilman, että jokin tietty tekijä määrittäisi väkivallan kohteena olevaa liiaksi ja jättäisi muita tekijöitä huomiotta. (Martikai- nen & Tiilikainen 2007, 20.) Intersektionaalisuus ja siihen liittyvä ajattelu kuvastaa tulkinta- kehyksiä yhdistävää ideaa, jossa erilaisten tekijöiden huomioimisella niin käytännön työssä kuin tutkimuksellisissakin orientaatioissa olisi tärkeää tiedostaa väkivaltaan liittyviä eriastei- sia tekijöitä, jotka vaikuttavat maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan tulkin- toihin ja selviytymistä tukevan työn toteuttamiseen. Intersektionaalisella ajattelutavalla pys- tyttäisiin huomioimaan erilaisia väkivallan kohteena olevan itsetekemiä määritelmiä omasta tilanteesta sekä yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutuksia.

Erilaisten parisuhdeväkivaltaan liittyvien tekijöiden huomioimisella pystyttäisiin myös koh- dentamaan avun tarjoamista ja näin ehkä myös tehostamaan toimintaa vaikuttavammaksi niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla. Intersektionaalinen ajattelu heijastelee omassa pohdinnassani pyrkimystä yhdistää tulkintakehyksissä esiteltyjä yksilöllisiä, rakenteellisia ja kulttuuriin liittyviä tekijöitä maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan käsittä- misessä ja toimintaan liittyvien variaatioiden ymmärtämisessä. Laajemmassa kontekstissaan intersektionaalisuuden idea yhdistää tulkintakehyksissäkin ilmenneitä postmoderniin elämään ja emansipatorisen politiikkaan liittyviä pyrkimyksiä. Se tuo esille sosiaalityössäkin nykyai- kana vallitsevan individualistisen ajattelun, mutta tekee samanaikaisesti näkyväksi rakenteisiin liittyviä tekijöitä, joita tulisi huomioida yhteiskunnallisessa muutostyössä. Vaikka intersektio- naalisuuden idea on ollut kauemminkin tiedossa, sitä voitaisiin soveltaa aikaista enemmän maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa ja monikulttuurista väkivaltatyötä tutkittaessa.

Jokaisessa yhteiskunnassa on ryhmiä tai yksilöitä, joiden arvot, tarpeet ja kokemukset eroavat suuremmasta yhteisöstä. Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset voivat jakaa tiettyjä yh-

teisiä kokemuksia, mutta heidän elämänsä voi erota samanaikaisesti paljonkin toisistaan. Se, kuinka vähemmistöön kuuluvat kokevat parisuhdeväkivaltaa, on erilaista riippuen perherakenteesta, maahanmuuttostatuksesta, akkulturaatiosta ja asiakkaiden kokemasta syrjinnästä. Kaikki nämä tekijät on huomioitava selviytymistä tukevassa työssä. Interventioiden tulisi osiltaan reflektoida niitä arvoja, joita yksilöt ja joissakin tapauksessa ryhmät arvostavat. (Ks. Kasturirangan ym. 2004; Kasturirangan 2008, 1470.) Monikulttuurinen väkivaltatyö näyttäytyy haasteelliseksi ja väkivallan monenlaisia tekijöitä huomioivaksi sekä työntekijöiden eettistä harkintaa vaativaksi toiminnaksi.

6.4 Loppusanat ja lisätutkimuksen tarve

Suomen yhdenvertaisuuslaki tavoittelee yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta, mikä ei voi toteutua jos vähemmistöjen palveluntarpeita ei oteta huomioon. Yhdenvertaisuuteen olisi pyrittävä vähentämällä eriarvoisuutta. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvana parisuhdeväkivalta on sosiaalinen ongelma, joka erityistarpeita vaativien asiakkaiden kohdalla jäädessään huomiotta lisää maahanmuuttajaperheiden ja naisten syrjäytymistä. Huomiotta jättäminen aiheuttaa myös sen, että yksilöt saattavat jäädä yksin elämään suuresti vaikuttavien haasteiden kanssa. Siksi on erittäin tärkeää lisätä tutkimuksellista tietoa maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ja siihen liittyvistä erityishaasteista. Tietoisuuden lisäämisellä pystyttäisiin paremmin huomioimaan yksilöllisiä palvelun tarpeita ja suunnitella tehokkaita toimintamalleja parisuhdeväkivaltaa kohdanneille maahanmuuttajanaيسille. Yksilöllisten tarpeiden ja palveluiden kohdentamisella edistettäisiin yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta. (Ks. Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21.)

Reformistiseen tasa-arvo-oppiin liitetty emansipaatio perustuu naisten yhtäläisille kansalaisoikeuksille. Sorto käsitetään muun muassa syrjintänä, jota maahanmuuttajanaiset ovat kokeneet niin väkivaltaisten miestensä kuin myös palveluiden järjestäjien taholta. Emansipatorisella toiminnalla tavoitellaan tilanteita, joissa yksilöitä kohdeltaisiin tasa-arvoisesti heidän eroistaan huolimatta. Kaikille väkivaltaa kokeneille tulisi siis antaa samanlaiset mahdollisuudet avun saamiseen. Tähän liittyy esteiden purkaminen, esimerkiksi lakien ja säädöksiin muuttaminen niin, että väkivaltaan puuttumisen mahdollisuuksia pystyttäisiin takaamaan paremmin. (Ks. Koivunen 1996, 78.) Mahdollistavana toimintana voidaan nähdä esimerkiksi rakenteellisen syrjinnän ehkäisy ja korjaaminen, naisten opiskelu- ja työmahdollisuuksien takaaminen sekä yhteiskunnallisen tietoisuuden lisääminen. Ajattelutavan mukaisesti nykyinen yhteiskun-

nallinen kehitys sukupuolta huomioivampaan väkivaltatyöhön, varsinkin maahanmuuttajanai-
siin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttuminen, on perusteltua. Sukupuoleen kiinnitettyä
eriarvoisuutta vastaan, joka joissakin tilanteissa oikeuttaa väkivaltaa perheessä, on mahdoton-
ta puuttua ilman sukupuolittuneiden tekijöiden huomioimista. Näkökulma ei poissulje sitä,
että työskentelyssä tulisi kehittää myös yksilön henkilökohtaiseen selviytymiseen liittyvää
toimintaa, jonka taustalla on yksilön omien ratkaisujen ymmärtäminen.

Kulttuurisensitiivisyys ja työntekijöiden itsereflektio koetaan tärkeinä asioina väkivaltatyötä
tehtäessä, koska asiakkaisiin liitetyillä virheellisillä ja stereotyyppisillä käsityksillä voidaan
päätyä asiakkaiden tarpeiden tunnistamatta jättämiseen. Tilanne voi kääntyä niin päin, että
työntekijä näkee parisuhdeväkivaltaa kohdanneen maahanmuuttajanaisen oman kulttuurinsa
edustajana, eikä väkivallan uhrina. Tällöin myöskään vuorovaikutuksellinen kohtaaminen ei
ole mahdollista, vaan työntekijöiden ennakkoluulot ovat se este, jonka takia asiakkaat eivät
saa heidän tarpeisiinsa vastaavaa tukea. (Ks. Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 45.) Työnteki-
jöiden on maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa väkivaltaa kohdatessaan selvitettävä naisten
yksilöllisiä elämäntilanteita sekä huomioitava samanaikaisesti rakenteelliset, kulttuuriset ja
yhteiskunnalliset tekijät, jotka vaikuttavat niin parisuhdeväkivaltaa kohdanneen elämään,
työntekijöiden asenteisiin että palveluiden mahdollistumiseen. Yksilöllisiä tekijöitä olisi kar-
toitettava haastatteleamalla itse parisuhdeväkivaltaa kokeneita maahanmuuttajanaisia.

Eettisessä pohdinnassani otin esille sen, kuinka olisi tärkeää saada tutkimustietoa itse parisuh-
deväkivaltaa kokeneilta maahanmuuttajanaisilta. Heidän näkökulmaansa ei vielä suomalaises-
sa väkivaltatutkimuksessa ole käsitelty. Toisaalta myös maahanmuuttajamiehet parisuhdevä-
kivallan kokijoina ja tekijöinä ovat erittäin vähän tutkittuja aihepiirejä, joita olisi erittäin tär-
keä kartoittaa lisää. Aineistossani koettiin, että parisuhdeväkivalta voi mahdollisesti koskettaa
myös muita lähiympäristössä olevia ihmisiä, ja olisikin erittäin tärkeää keskittyä kokonaisku-
van tutkimiseen, jossa huomioitaisiin myös perheeseen kuuluvat lapset ja muut läheiset ihmi-
set. Näin pystyttäisiin kartoittamaan sosiaalisen ongelman seurauksia laajemmissa mittasuh-
teissa. Koska maahanmuuttajiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa on tutkittu erittäin vähän
Suomessa, lisätutkimuksien tekeminen monista eri lähtökohdista olisi erittäin tarpeellista.

Työntekijöiden käsitysten tutkimisen jatkamisella pystyttäisiin mahdollisesti avaamaan lisää
sitä, kuinka tulkinat parisuhdeväkivallasta ja palveluista vaikuttavat väkivaltaa kokeneiden
elämään väkivaltaan puuttuvassa toiminnassa. Tutkimalla asenteita ja kartoittamalla palvelui-

den tarjoamiseen liittyviä tekijöitä voitaisiin paremmin kohdentaa tehokkaita toimintatapoja väkivallan ehkäisyyn ja selviytymistä tukevaan työhön. Keräämässäni tutkimusaineistossa sivuttiin esimerkiksi myös syrjinnän ja rasismien vaikutuksia maahanmuuttajien palveluiden saamisessa. Lisätutkimuksena olisikin erittäin mielenkiintoista selvittää minkälaiset muut yhteiskunnalliset, rakenteelliset ja yksilölliset tekijät vaikuttavat maahanmuuttajaperheissä tapahtuvasta parisuhdeväkivallasta rakennettuihin käsityksiin. Uskon kuitenkin, ettei yksikään tutkimus pysty yksinään rakentamaan kokonaiskuvaa näin laajasta ilmiöstä. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta näyttäytyy monialaisena haasteena, johon liittyy niin yksilökohtainen ja yhteiskunnallinen puoli kuin myös globaali kulttuureista keskustelevala ulottuvuus. Lisätutkimusta erilaisista näkökulmista tarvitaan maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan kokonaiskuvan saamiseksi.

Tutkielman tekeminen on ollut haastava, mutta erittäin mielenkiintoinen prosessi. Sen edessä olen huomannut, kuinka monet aikaisemmin irrallaan olleet asiat ovat löytäneet paikkansa ja linkittyneet osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua. Globalisaation vaikutus yhteiskunnallisiin muutoksiin aiheuttaa sen, että maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa olisi tarpeellista tutkia suomalaisessa sosiaalityön kontekstissa enemmän, jolloin pystyttäisiin tehokkaammin tiedostamaan erilaisista elämäntilanteista tulleiden yksilöllisiä palveluntarpeita, suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevia esteitä ja kohdentamaan palveluita tarpeisiin tehokkaammin vastaaviksi. Toivoisinkin, että tästä ajankohtaisesta, monen ihmisen elämään vaikuttavasta ja moniulotteisesta sosiaalisesta ongelmasta jatkettaisiin palveluita kehittävää tieteellistä keskustelua.

LÄHTEET

- Adams, Robert (2003). *Social Work and Empowerment*. British Association of Social Workers. Third edition. Palgrave Macmillan Limited, Macmillan.
- Aittola, Tapio & Raiskila, Vesa (1995). Jälkisanat. Teoksessa Berger, Peter & Luckmann, Thomas. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedonsosiologinen tutkielma*. (The social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge, 1966.) Suomentanut ja toimittanut Vesa Raiskila. Gaudeamus, Helsinki.
- Alastalo, Marja (2005). Tutkimushaastattelun historia yhteiskuntatieteissä. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.). *Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino, Tampere.
- Alastalo, Marja & Åkerman, Maria (2010). Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Markku (toim.). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino, Tampere.
- Allen, Mary (2011). Domestic Violence within the Irish Travelling Community: The Challenge for Social Work. *British Journal of Social Work* (2011) 1–17.
- Allinen-Calderon, Nnenna; Kanervo, Marianna & Nurmi, Reet (toim.) (2012). *Tunnista ja turvaa - Käsikirja väkivallan uhrin auttamistyöhön vastaanottokeskuksissa*. Monika Naiset liitto ry, Helsinki.
- Alitolppa-Niitamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.) (2005). *Olemme muuttaneet: Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käyttöihin*. Väestöliiton Väestötutkimuslaitos ja Kotipuu ry. Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki.
- Anis, Merja (2008a). *Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat*. Väestöliitto. Väestötutkimuksen julkaisusarja D 47/2008, Helsinki.
- Anis, Merja (2008b). Lastensuojelun ammattilaisten tulkintoja maahanmuuttajasosiaalityöstä. *Janus* vol. 14 (2) 2006, 109–126.
- Bauman, Zygmund (2002). *Notkea moderni*. (Liquid modernity, 2000.) Suomentanut Vainonen, Jyrki. Gummeruksen kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Bent-Goodley, Tricia (2005). Culture and Domestic Violence: Transforming Knowledge Development. *Journal of Interpersonal Violence* 2005/20, 195–203.
- Ben-Porat, Anat (2010). Connecting Two Worlds: Training Social Workers to Deal with Domestic Violence against Women in the Ethiopian Community. *British Journal of Social Work* 2010/40, 2485–2501.
- Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1995). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedonsosiologinen tutkielma*. (The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge, 1966.) Suomentanut ja toimittanut Vesa Raiskila. Gaudeamus, Helsinki.

Berns, Nancy (2009). Framing the Victim. Domestic Violence Media and Social Problems. Aldine Trans. New Brunswick Action, London.

Busch, Noël Bridget & Valentine, Deborah (2000). Empowerment Practice: A Focus on Battered Women. *Affilia – Journal of Women and Social Work*. Spring 2000, 15/1, 82–95.

CEDAW-komitea (2008). YK:n alainen naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea. Suomen 5. & 6. määräaikaisraportin käsittely. Luettu 10.3.2013 osoitteessa:
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=67770>

CEDAW-komitea (2001). YK:n alainen naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea. Suomen 3. & 4. määräaikaisraportin käsittely. Luettu 10.3.2013 osoitteessa:
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=67770>

Cott, Nancy (1989). What's in the Name? The Limits of 'Social Feminism'; or, Expanding the Vocabulary of Women's History. *The Journal of American History* 1989, 76:3.

Dasgupta, Shamita (2007). *Body Evidence : Intimate Violence against South Asian Women in America*. Rutgers University Press, New Brunswick.

Dasgupta, Shamita (1998). Women's Realities: Defining Violence against Women by Immigration, Race and Class. *Issues in Intimate Violence* 1998, 209–219. Sage Publications, Thousand Oaks.

Devore, Wynetta & Schlesinger, Elfriede (1996). *Ethnic-sensitive Social Work Practice*. Allyn and Bacon, Boston.

Dobash, Robert & Dobash, Rebecca (1998). *Rethinking Violence Against Women*. Sage Publications, Thousand Oaks.

Dobash, Robert; Dobash, Rebecca & Cavanagh, Lewis (1996). *Research Evaluation of Programmes for Violent Men*. HMSO, Edinburgh.

Ellonen, Noora & Korhonen, Kaija (2007). Maahanmuuttajanaiset väkivallan kohteena. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.). *Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/ 2007. Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki.

Ellonen, Noora; Kääriäinen, Juha; Salmi, Venla & Sariola, Heikki (2008). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87.

Ending Violence against Women. From Words to Action (2006). United Nations Publication, Study of the Secretary-General. Luettu 10.3.2013 osoitteessa:
<http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/launch/english/v.a.w-exeE-use.pdf>

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2001). Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja ai-*

- neistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalla. Chydenius-Instituutin julkaisuja 2/2001. PS-kustannus. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Flinck, Aune (2006). Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemmenmarja. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Goffman, Erving (1986). *Frame Analysis – Essay on the Organization of Experience*. Reprinted. The Maple Press, York. Pennsylvania.
- Goffman, Erving (1964). The Neglected Situation. *American Anthropologist* 66 (6), 133–136.
- Goffman, Erving (1983). The Interaction Order. *American Sociological Review* 48(1), 1–17.
- Granfelt, Riitta (1998). Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Haarakangas, Tanja; Ollus, Natalia & Toikka, Sini (2000). Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset – haaste turvakotipalveluille Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tasa-arvojulkaisuja 2000:3. Oy Edita Ab, Helsinki.
- Hall, Christopher; Juhila, Kirsi; Parton, Nigel & Pösö, Tarja (toim.) (2003). *Constructing Clienthood in Social Work and Human Services*. Jessica Kingsley Publishers, London.
- Hammar-Suutari, Sari (2009). Asiakkaana erilaisuus – kulttuurien välisen viranomaistoiminnan etnografia. Yliopistopaino, Joensuu.
- Hearn, Jeff (1998). *The Violences of Men: How Men Talk about and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. Sage Publications, London.
- Hearn, Jeff & McKie, Linda (2010). Gendered and Social Hierarchies in Problem Representation and Policy Processes: “Domestic violence” in Finland and Scotland. *Violence Against Women* 16, 136–158.
- Heiskala, Risto (1991). Goffmanista semioottiseen sosiologiaan. *Sosiologia* 2, 90–107.
- Heiskanen, Markku (2006). Miesten naisille tekemän väkivallan kehitys ja kokonaiskuva. Teoksessa Piispa, Minna; Heiskanen, Markku; Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (toim.). Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. OPTL:n julkaisuja 225. Julkisuuteen 15.12.2006. Luettu 18.10.2012 osoitteessa: <http://www.optula.om.fi/37928.htm>
- Heiskanen, Markku & Piispa, Minna (1998). Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. *SVT Oikeus* 1998:12.
- Hokkanen, Liisa (2009). Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Teoksessa Mäntysaari, Mikko; Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.). *Sosiaalityö ja teoria*. PS-kustannus, Juva.
- Honkatukia, Päivi (2005). Maahanmuuttajat väkivallan uhreina. Teoksessa Sirén, Reino & Honkatukia, Päivi. *Suomalaiset väkivallan uhreina. Tuloksia 1980–2003 kansallisista uhrihaastattelututkimuksista*. OPTL:n julkaisuja 216. Julkisuuteen 25.8.2005. Luettu 18.10.2012 osoitteessa: <http://www.optula.om.fi/1215523702252>

- Husso, Marita (2003). Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino, Tampere.
- Husso, Marita; Keskinen, Suvi & Ronkainen, Suvi (2012). Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus. Tieteessä tapahtuu 30 (6), 59–64.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (toim.) (2001). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.
- Hirsjärvi Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2007). Tutki ja kirjoita. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Hyden, Margareta (1995). Kvinnomisshandel inom aktenskapet: Mellan det omojliga och det mojliga. Linköpings universitet, Linköping.
- Højlund Madsen, Diana (2005) Trapped between Law and Life: Report on Abused Minority Women in the Nordic Countries. Roskilde Universitetscenter. Center for Ligestillingsforskning. The Danish Research Centre on Gender Equality. Roskilde University, Roskilde.
- Ikäläinen, Sinikka; Martiskainen, Taina & Törrönen, Maritta (2003). Mangopuun juurelta kuusen katveeseen – asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Lastensuojelun keskusliitto, Helsinki.
- IFSW - International Federation of Social Workers (3.3.2012). Statement of Ethical Principles Luettu 6.3.2013 osoitteesta: <http://ifsw.org/policies/statement-of-ethical-principles/>
- Jokinen, Arja & Suoninen, Eero (toim.)(2000). Auttamistyö keskusteluna. Tutkimuksia sosi- aali- ja terapiatyön arjesta. Vastapaino, Tampere.
- Juhila, Kirsi (2004). Sosiaalityön vuorovaikutuksen tutkimus. Historiaa ja nykysuuntauksia. Janus vol. 12 (2), 155–183.
- Julkunen, Raija (1997). Naisruumiin oikeudet. Teoksessa Jokinen, Eeva (toim.). Ruumiin siteet. Kirjoituksia eroista, järjestyksistä ja sukupuolesta. Vastapaino, Tampere.
- Jäppinen, Maija (2005). Perhekeskeisyyden ja feminismin ristipaineessa. Kuva parisuhdevä- kivallasta udmurtialaisessa naisten kriisikeskuksessa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopis- to, Helsinki.
- Karvinen, Synnöve; Pösö, Tarja & Satka, Mirja (2000). Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia. SoPhi. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä.
- Karvinen, Synnöve (2000). Sosiaalityön tutkimuksen metodologiset jännitteet. Teoksessa Karvinen, Synnöve; Pösö, Tarja & Satka, Mirja. Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suun- nistuksia. SoPhi. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä.
- Kasturirangan, Aarati (2008). Empowerment and Programs Designed to Address Domestic Violence. Violence Against Women 14(12) 1465–1475.

- Kasturirangan, Aarati; Krishnan, Sandhya & Riger, Stephanie (2004). The Impact of Culture and Minority Status on Women's Experience of Domestic Violence. *Trauma, Violence and Abuse* 5(4), 318–332.
- Kivivuori, Janne (2012). Feministinen väkivaltatutkimus: akateeminen liike ja ongelmallinen teoria. *Tieteessä tapahtuu* 30 (5), 24–38.
- Kemppainen, Tarja; Koskinen, Simo; Pohjola, Anneli & Urponen, Kyösti (1998). Sosiaalityö epävarmuuden oloissa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 28. Lapin yliopisto, Rovaniemi.
- Keskinen, Suvi (2005). Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere University Press, Tampere.
- Keskinen, Suvi (2008). Näkyvissä ja näkymättömissä. Väkiältä perheammattilaisten työkentelyssä. Teoksessa Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.) Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.
- Keskinen, Suvi (2011a). Women's Rights, Welfare State Nationalism and Violence in Migrant Families. Teoksessa Thiara, Ravi; Condon, Stephanie & Schrötle, Monika (toim.). *Violence against Women and Ethnicity: Commonalities and Differences across Europe*. Barbara Budrich Publishers. Obladen. Berlin.
- Keskinen, Suvi (2011b). Troublesome Differences – Dealing with Gendered Violence, Ethnicity, and "Race" in the Finnish Welfare State. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* Vol. 12, 153–172.
- Keskinen, Suvi (2009). 'Me' ja 'muut'? Kunniaan liittyvä väkiältä median kuvauksissa. Teoksessa Tauro, Tanja & Van Dijken, Marjo (toim.). *Kunnia konfliktina. Näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn*. Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri, 16–29. Helsinki.
- Kivipelto, Minna & Kotiranta, Tuija (2011). Valtaistumisen vaikuttavuuden arviointi. Miten voisimme edistää sitä sosiaalityössä? *Janus* vol. 19 (2) 122–142.
- Koivunen, Anu (1996). Emansipaatio. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.). *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.
- Kulkarni, Shanti; Bell, Holly & McDaniel Rhodes, Diane (2012). Back to Basics: Essential Qualities of Survivors of Intimate Partner Violence. *Violence Against Women* 18(1), 85–101.
- Kuronen, Marjo (2004). Valtaistumista vai voimavaraistumista – feministisiä näkökulmia empowermentiin sosiaalityön käsitteenä ja käytäntönä. Teoksessa Kuronen, Marjo; Granfeld, Riitta; Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.). *Sukupuoli ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja*. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Kurz, Demie (1997). *Violence Against Women or Family Violence? Current Debates and Future Directions. Interdisciplinary Perspectives*. New York University Press, New York.

Kuula, Arja (2006). Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino, Jyväskylä.

Kyllönen-Saarnio, Eija & Nurmi, Reet (2005). Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, Helsinki.

Lehti, Martti; Sirén, Reino; Aaltonen, Mikko & Kivivuori, Janne (2011). Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa rikollisuustilanne 2010. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 258. Hakapaino Oy, Helsinki.

Lehto, Juhani (1991). Juoppojen professionaalinen auttaminen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksia 1/1991. VAPK-Kustannus, Helsinki.

Leisering, Amy (2006). Confronting "Victim" Discourses: The Identity Work of Battered Women. *Symbolic Interaction* 29 (3), 307–330.

Liebkind, Karmela (1994). Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.). Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Gaudeamus, Helsinki.

Linqvist, Raija (2009). Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Lundgren, Eva (1989). Våldets normaliseringsprocess. Teoksessa Kvinnomishandel. Rapport från en konferens 14 november 1988, 113–140. Jämfrö-rapport nr 14, Stockholm.

Lundgren, Eva; Heimer, Gun; Westerstrand, Jenny & Kalliokoski, Anne-Marie (2001). Captured Queen. Men's Violence Against Women in "Equal" Sweden - a prevalence study. Åströms tryckeri AB, Umeå.

Mahlakaarto, Salme (2010). Subjektiksi työssä. Identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 394. Jyväskylä.

Malin, Virpi (2012). Johtajasta tohtoriksi – osaajasta oppijaksi? Organisaatiossa oppimisen monta todellisuutta goffmanilaisena kehysanalyysinä. Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä.

Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.) (2007). Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/ 2007. Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki.

Melby, Kari (1995). Kvinnelighetens strategier. Norges husmorforbund 1915–1940 og Norges Laererinneforbund 1912–1940. Historisk institutt, Universitetet i Trondheim, Trondheim.

Menjivar, Cecilja & Salcido, Olivia (2002). Immigrant Women and Domestic Violence: Common Experiences in Different Countries. *Gender & Society* 2002/ 16, 898–920.

- Moilanen, Pentti & Rähkä, Pekka (2001) Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Chydenius-Instituutin julkaisuja 3/2001. PS-kustannus. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Mäkelä, Klaus (1990). Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.). Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Gaudeamus, Helsinki.
- Niemi-Kiesiläinen, Johanna (2004). Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. WSOY, Helsinki.
- Novitsky, Anita (2005). Maa vaihtuu – roolit muuttuvat. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.). Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliitto. Vammalan kirjapaino Oy, Helsinki.
- Nyqvist, Leo (2001). Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Ensi ja turvakotien julkaisu 28. Painosalama Oy, Turku.
- Ojuri, Auli (2004). Väkivalta naisen elämän varjona – tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.
- Partanen, Terhi & Holma, Juha (2002). Vaihtoehto väkivallalle. Toimijuutta kaikille perheenjäsenille. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.). Perhe ja vanhemmuus: Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. PS-kustannus, Keuruu.
- Payne, Malcolm (2005). Modern Social Work Theory – A Critical Introduction. Third Edition. Lyceum Books. Palgrave MacMillan, Basingstoke.
- Pehkonen, Pirjo (2003). Naisen puolesta, miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa. Sosiologian laitoksen raportteja 2, Joensuu.
- Pekingin julistus ja toimintaohjelma. Naisten asemaa käsittelevässä maailmankonferenssissa 15. syyskuuta 1995 hyväksytty julistus ja toimintaohjelma. Luettu 10.1.2012 osoitteessa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=73330>
- Peltoniemi, Teuvo (1984). Perheväkivalta. Otava, Keuruu.
- Perez, Sara; Johnson, Dawn & Vaile Wright, Caroline (2012). The Attenuating Effect of Empowerment on IPV-Related PTSD Symptoms in Battered Women Living in Domestic Violence Shelters. *Violence Against Women* 18(1), 102–117.
- Perrin, Robin & Miller-Perrin, Cindy (2011). Interpersonal Violence as Social Construction: The Potentially Undermining Role of Claims Making and Advocacy Statistics. *Journal of Interpersonal Violence* 26 (15), 3033–3049.
- Peräkylä, Anssi (1986). Vartijan näkökulma. Tutkimus vanginvartijoiden työhön liittyvästä tulkintakehyksestä. Vankeinhoidon koulutuskeskus, Helsinki.
- Peräkylä, Anssi (1990). Kuoleman monet kasvot. Vastapaino, Tampere.

Piispa, Minna & Heiskanen, Markku (2006). Tulosten pohdintaa. Teoksessa Piispa, Minna; Heiskanen, Markku; Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (toim.). Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. OPTL:n julkaisuja 225. Julkisuuteen 15.12.2006. Luettu 18.10.2012 osoitteessa: <http://www.optula.om.fi/37928.htm>

Pitkänen, Pirkko (2006). Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaistyössä. Edita, Helsinki.

Pohjanpää, Kirsti (2003). Syrjintä. Teoksessa Pohjanpää, Kirsti; Paananen, Seppo & Nieminen, Mauri. Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somaliaalaisten ja vietnamläisten elämää Suomessa 2002. Elinolot 2003:1. Tilastokeskus, Helsinki.

Puroila, Anna-Maija (2002a). Erving Goffmanin kehysanalyysi sosiaalisen todellisuuden jäsentäjänä. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 41. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Rovaniemi.

Puroila, Anna-Maija (2002b). Kohtaamisia päiväkotiarjessa -kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. Acta Universitatis Ouluensis. E Scientiae Rerum Socialicum 51. Oulun University Press, Oulu.

Pösö, Tarja (2001.) Aluksi. Teoksessa Oranen, Mikko (toim.). Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Ensi- ja turvakotien liitto, Helsinki.

Raj, Anita & Silverman, Jay (2002). Violence Against Immigrant Women: The Roles of Culture, Context, and Legal Immigrant Status on Intimate Partner Violence. *Violence against Women* 2002/ 8, 367–398.

Riger, Stephanie; Bennet, Larry; Wasco, Sharon; Schewe, Paul; Frohmann, Lisa; Camacho, Jennifer & Campbell, Rebecca (2002). *Evaluating Services for Survivors of Domestic Violence and Sexual Assault*. Sage Series on Violence Against Women. Thousand Oaks, California.

Riski, Taina (2009). Naisiin kohdistuva väkivalta ja tasa-arvopolitiikka. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:50. Yliopistopaino, Helsinki.

Ronkainen, Suvi (1998). Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa: tutkimuksen katveet valokeilassa. Naistutkimusraportteja. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Ronkainen, Suvi (2008). Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (4), 388–401.

Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Markku (toim.) (2010). Haastattelun analyysi. Vastapaino, Tampere.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) (2005). Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere.

Salmi, Venla; Lehti, Matti; Sirén, Reino; Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko. Perheväkivalta Suomessa. OPTL Verkkokatsauksia 12/2009. Luettu 20.2.2012 osoitteessa:

<http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Verkkokatsauksiasarja>

Savolainen, Jukka (2005). Think nationally, act locally: The municipal-level effects of the National Crime Prevention Program in Finland. *European Journal of Criminal Policy and Research* 11, 175–191.

Siitonen, Juha (1999). Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. *Acta Universitatis Ouluensis, Series E Scientiae Rerum Socialium* 37, Oulu. Luettu 4.1.2013 osoitteessa:

<http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>

Sisäasiainministeriön poliisiosasto (2003). Maahanmuuttajanaisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta. Poliisin tietoon tullut rikollisuus vuonna 2002. Poliisiosaston julkaisu 17/2003.

Sokoloff, Natalie & Dupont, Ida (2005). Domestic Violence at the Intersections of Race, Class, and Gender: Challenges and Contributions to Understanding Violence Against Marginalized Women in Diverse Communities. *Violence Against Women* 11(1), 38–64.

Soydan, Haluk; Jergeby, Ulla; Olsson, Erik & Harms-Ringdahl, Mari (1999). Socialt arbete med etniska minoriteter. En litteraturöversikt. Centrum för utvärdering av socialt arbete. Liber, Stockholm.

STM:n selvityksiä 2009:50, 33. Luettu 20.2.2012 osoitteessa:

http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1482581

Talentia ry (2005). Arki, arvot, elämä, etiikka - Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö. Ammattieettinen lautakunta, Helsinki.

Thapar-Björkert, Suruchi & Morgen, Karen (2010). “But Sometimes I Think... They Put Themselves in the Situation”: Exploring Blame and Responsibility in Interpersonal Violence. *Violence Against Women* 16(1), 32–59.

Valtion kotouttamisohjelma (2012). Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015. Ministeriöiden välinen kotouttamisen yhteistyöryhmä. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, konserni 27/2012. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettu 12.12.2012 osoitteessa:

http://www.tem.fi/files/33350/Valtion_kotouttamisohjelma_vuosille_2012-2015_1.6.2012_2.pdf

Virkki, Tuija (2013). The Responsible Agency in the Process of Ending Intimate Partner Violence. *Violence Against Women* (painossa).

Virkki, Tuija; Husso, Marita; Notko, Marianne; Laitila, Aarno; Holma, Juha, & Mäntysaari, Mikko (2011). Lähisuhdeväkivallan kehystäminen erikoissairaanhoidossa: puuttumisen ja muutoksen mahdollisuudet. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 48 (4), 280–293.

Virokannas, Elina & Rauhala, Pirkko-Liisa (2011). Sosiaalityön tutkimuksen etiikka, opettaminen ja tietoarvo. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.). *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Sosiaalityön tutkimuksen seuran vuosikirja. Ps-Kustannus, Juva.

Volpp, Leti (2005). *Feminism Versus Multiculturalism*. Teoksessa Sokoloff, Natalie & Pratt, Christina (toim.). *Domestic Violence at the Margins: Readings on Race, Class, Gender and Culture*. Rutgers University Press, New Brunswick.

West, Carolyn (2005). *Domestic Violence in Ethnically and Racially Diverse Families: The "Political Gag Order" Has Been Lifted*. Teoksessa Sokoloff, Natalie & Pratt, Christina (toim.). *Domestic Violence at the Margins: Readings on Race, Class, Gender and Culture*. Rutgers University Press, New Brunswick.

Zimmerman, Marc (1995). Psychological empowerment: Issues and illustrations. *American Journal of Community Psychology* 23(5), 581–599.

YK:n ihmisoikeuksien julistus 1948. Luettu 22.10.2012 osoitteessa:

http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/fin.pdf

YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (1979). Sopimus voimaan Suomessa 67/1986. Luettu 9.3.2013 osoitteessa:

http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/1986/19860067?sopviite_id=19860067

Liite 1. Tilastoja maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkival- lasta Suomessa

Tilastollisten tutkimusten mukaan parisuhdeväkivalta on sukupuolittunutta väkivaltaa. Miehiin kohdistunut väkivalta on usein tuntemattomien tekemää, kun taas naisiin kohdistuneissa väkivaltatapauksissa merkittävänä tekijäryhmänä pidetään avo- tai aviopuolisoa. (Lehti ym. 2011, 74–75). Vuoden 2005 naisuhritutkimuksen mukaan 19,6 % sillä hetkellä parisuhteessa olevista naisista oli joutunut nykyisen puolison tekemän väkivallan kohteeksi. Tulos kattaa 18–74- vuotiaiden naisten vastaukset. Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on 1997–2005- vuosina tehdyn seurantatutkimuksen mukaan hieman vähentynyt. (Piispa & Heiskanen 2006, 138; Heiskanen 2006, 21.) Nämä tulokset keskittyvät yleisesti naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan kuvailemiseen Suomessa.

Tilastollisin keinoin on vaikea hahmottaa maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa ja sen yleisyyttä. Ellonen & Kyllönen (2007, 163) ovat huomauttaneet, että vain murto-osa naisiin kohdistuneista väkivaltatapauksista saavuttaa viranomaiset. Heidän mukaansa piilorikollisuus olisi erityisen suurta maahanmuuttajanaisiin, sekä lapsiin kohdistuvassa väkivallassa. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan yleisyydestä on tilastollisin keinoin saatu erilaisia, jopa ristiriitaisia, tuloksia.

Vuonna 2003 on poliisiosastolta tullut selvitys (6), jossa tarkasteltiin maahanmuuttajanaisiin kohdistuneita väkivaltatekoja. Rikosilmoitusjärjestelmästä etsittiin ulkomaalaistaustaisiin naisiin kohdistuneet väkivalta- ja uhkausrikokset, joiden tekijänä nähtiin olevan uhrille tuttu henkilö. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuneista pahoinpitelyistä tuloksista 41 % tekijänä oli puoliso tai entinen puoliso. Myös 2003 maahanmuuttajien elinoloista tehdyssä tutkimuksessa tulokset olivat samansuuntaisia. Suurin osa väkivaltaisista teoista oli tapahtunut yksityisasunnossa läheisen ihmisen tekemänä, ja kantaväestöön verrattuna maahanmuuttajanaiset ilmoittivat kokevansa väkivaltaa jopa kaksi kertaa enemmän. (Pohjanpää 2003.) Maahanmuuttajataustaisilla naisilla riski joutua henkirikoksen uhriksi vuosina 2003–2007 oli kaksinkertainen. 67 % maahanmuuttajanaisiin kohdistuvista henkirikoksista liittyi parisuhdeväkivaltaan ja tapahtui pääosin etnisten ryhmien sisällä. (Salmi ym. 2009, 3.)

Honkatukia (2005, 66–67) on saanut kuitenkin erilaisia tuloksia uhrihaastattelututkimuksessaan. Verratessa suomalaisia naisia ja maahanmuuttajanaisia, suomalaiset naisvastaajat kertoivat läheisen tekemästä väkivallasta huomattavasti enemmän kuin maahanmuuttajanaiset. Suomalaisista naisista tekijän hyvin tunteneita oli 42 %, kun taas maahanmuuttajanaisten osuus oli 21 %. Honkatukia pohtii tuloksen paikkansapitävyyttä ja huomauttaakin, että väkivaltakyselyn vastaamiseen saattaa vaikuttaa monet tekijät kuten väkivallan mieltäminen intiimiksi asiaksi. Tästä voi kertoa, että väkivallan kokijoille esitettyyn kysymykseen, uhrin ja tekijän suhteesta oli jättänyt vastaamatta 8 %:a maahanmuuttajanaisista. Turvakotien asiakasmääriä tarkasteltaessa, voidaan nähdä viitteitä siitä, että maahanmuuttajanaisiin saattaa kohdistua enemmän väkivaltaa kuin kantaväestön naisiin. Haarakankaan ym. (2000, 5) mukaan 14 % turvakotien asukkaista oli maahanmuuttajia vuonna 1998. Jos määrää verrataan maahanmuuttajien kokonaismäärään eli 3 % väestöstä, lukua voidaan pitää suhteellisen suurena. Pääkaupunkialueella maahanmuuttaja-asiakkaiden osuus oli jopa 30 %.

Liite 2: Teemahaastattelurunko

TYÖNTEKIJÖIDEN TAUSTATIEDOT

- Koulutus, työhistoria, aika organisaatiossa, työnkuva/työtehtävät

TYÖNTEKIJÖIDEN KÄSITYKSET MAAHANMUUTTAJANAISIIN KOHDISTUVASTA PARISUHDEVÄKIVALLASTA

ASIAKKAAT

- Asiakkaiden taustatiedot (maahanmuuttostatus, asumisaika Suomessa, etninen tausta, ikäjakauma, sosiaalinen asema jne.)
- Väkivallan muodot

MAAHANMUUTTAJANAISIIN KOHDISTUVAN PARISUHDEVÄKIVALLAN ERITYISYYS

- Käsitukset maahanmuuttajanaisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta
- Tyypillisimmät asiakastapaukset/tilanteet
- Parisuhdeväkivaltaan vaikuttavat tekijät
- Parisuhdeväkivallan erityispiirteet ja yhteiset piirteet
 - Muihin maahanmuuttajaperheisiin
 - Suomalaisiin

TYÖNTEKIJÖIDEN KÄSITYKSIÄ SELVIYTYMISTÄ TUKEVASTA TYÖSTÄ

TYÖSKENTELYN TAVOITTEET JA KÄYTÄNNÖT

- Olennaisimmat tavoitteet
- Käsitksen rakentaminen asiakkaan tilanteesta
- Auttamistyöhön vaikuttavat tekijät
 - Yksilölliset tilanteet
 - Yhteiset tekijät
- Auttamistavat/Työmuodot
 - Tavoitteet taustalla
 - Asiakkaiden sitoutuminen
- Työn haasteellisuus ja vaikuttavuus

TYÖNTEKIJÄN KÄSITYKSET

- Tulevaisuuden odotukset asiakkaiden tilanteista
- Omaa työtä helpottavat ja vaikeuttavat tekijät
- Työn mielekkyys ja kehittäminen